

MINUTA 88

JURICA PAVIČIĆ

SADRŽAJ

0: Sjeverna luka	1
PRVI DIO	4
1: Mrtva biciklistica	5
2: Kao da si bio na Marsu	18
3: Led i čaše	43
DRUGI DIO	66
4: Prije finala	67
5: Minuta 88	75
6: Braća po plućima	86
TREĆI DIO	100
7: Kiša stakla	101
8: Trofejna soba	122
9: Zvonko	136
10: Amsterdam	145

Autorova napomena	155
O autoru	156
Impresum	157

0: SJEVERNA LUKA

Žičana je mreža na dva mjesta bila otkočena od stupa, što je bilo sasvim dovoljno da se može provući čovjek. Žele lagano povuče žicu, zakorači prvo jednom, zatim drugom nogom, a potom žicu vrati kako je stajala. Metalna je ograda zazujala u tišini.

Osvrnuo se po praznom platou carinske zone, ali nije vidio nikog. Prvu je zapreku prešao lako, onako kako je Frik rekao.

Frik je kazao da će stražar biti u portirnici i da će gledati TV. Žele kroz mutno staklo proviri u kućicu i spazi stražara. Na prenosivom TV-u gledao je košarku.

Pognut je prošao pod prozorom stražarnice i pretrčao praznu betonsku širinu. Kako mu je Frik i navijestio, na doku je ugledao teretni brod sa spuštenim ljestvama. „Stella Nordisk“: tako mu je Frik rekao da će se zvati – tako se i zvao.

Priđe ljestvama. Oprobao ih je nogom da vidi čine li pri penjanju preveliku buku. Činile su. Osvrne se ne bi li smislio drugi put, a onda zaključi da ga nema. Stupi na prvu skalnu i počne se penjati.

Na palubi nije vidio nikoga. Vidio je samo mutno svjetlo nad ulazom u oficirski salon i čuo preglasni zvuk TV-a iz neke od kabina. Frik mu je rekao da se ne treba brinuti zbog mornara po kabinama i u salonu, jer su oni davno ponapijani i spavaju. Trebaš se brinuti samo zbog dežurnog oficira, rekao je.

Prvo treba pogledati u sanduke, pa u čamce za spašavanje, pa na komandni most. Sanduci, čamci, most – ponavljao je kao mantru i pogledom tražio palubni sanduk.

Bio je zaključan teškim lokotom, nije bilo šanse da ga otvori. Osvrne se i potraži čamce za spašavanje. Priđe prvom i ušulja se pod ceradu. Napipao je samo jednu raketu, i u idućem još jednu. Ispod pet komada ne isplati se ići, rizik je prevelik, rekao je Frik. Imao je samo dvije. Znači, morat će na komandni most.

Ušao je kroz vratašca u unutrašnjost broda. Našao se usred kuhinje koja je bila mračna i

čista. Oprani metal sjajio se u tami. Mirisalo je na deterdžente. Otvorio je vratašca na suprotnoj strani i u mraku se počeo penjati uz stube.

Časnički hodnik bio je osvijetljen, a komandni most na njegovom kraju. Protrčao je hodnik, ušao na most i ugledao svežanj. Bio je u originalnom pakiranju, na mjestu gdje je trebao biti. Gurnuo ga je pod džemper i požurio natrag. Bio je na dva ili tri metra od stuba kad je začuo zvuk iza leđa. Jedna su se vrata otvorila. Iz sobe se začuo prigušeni zvuk radijskog programa i glas čovjeka koji govori na nekom nazalnom jeziku. Žele ubrza korak da se domogne mraka.

To je bila pogreška. Potrčao je bučno, časnik se osvrnuo i ugledao ga.

Žele ga promotri u hipu. Niži i bradat tip, u crvenoj dolčeviti, s mobitelom u ruci. Pogledi su im se susreli. A onda Danac ili Šved ili što god bio baci mobitel i počne vikati nešto kao „vartan, vartan“. Žele se sruči niz stube. Ugleda niz jednakih vrata. Iza jednih se nalazila kuhinja. Otvori ih i uđe.

Ali, pogriješio je vrata. Soba u koju je ušao nije bila kuhinja, nego nekakvo skladište. Spotakao se o kartonsku kutiju naranči i pao. Bakse piva i mineralne vode zazveckale su u mraku tako bučno da se Želi činilo da je pukao grom.

Izvana se čuo glas bradonje. Dozivao je ostale. Uskoro su se čuli i drugi glasovi, barem dva ili tri različita muška glasa. A onda je zavladala tišina. Nje se Žele više bojao.

Tražili su ga, znao je. Utihnuli su i redom premetali brod, oboružani baterijski svjetiljkama. S vremena bi na vrijeme kroz prozor skladišta ugledao trak baterijskog svjetla s gornje palube ili odnekud s prove.

Frik je rekao: ako te otkriju, sakrij se. Zabij se negdje, šuti i čekaj, čekaj dok te god služi strpljenje. To je bio dobar savjet. Žele ga se namjeravao pridržavati.

Trak svjetla se približio. Žele klekne i sakrije se iza stalaže s nekim suhim pecivima. Iz skrovišta je vidio prozorsko okno. U oknu je uskoro ugledao ono isto lice, crvenog bradonju: gledao je uokolo, a onda provirio kroz okno u skladište. Očito nije vidio ništa, pa je podigao bateriju i naciljao kroz prozor. Pomicao je trak svjetla lijevo i desno, ali je Žele ostao u sjeni.

Crveni se udalji. Frik je rekao da treba mirovati što duže. Jedan sat, odluči Žele, jedan će sat biti dosta. Pogledao je na sat, zahvalan Bogu što se na Pazaru nije cjenkao i uzeo sat bez fluorescentnih kazaljki. Jedan sat, najmanje: htio je biti siguran da će se Švedani razići.

Brod se postupno smirio. Glasovi se više nisu čuli, posljednja svjetla su se gasila. Iz sobe dežurnog dopirao je zvuk radio programa na dugom valu. Vrijeme je sporo teklo. Kad je po Želinoj računici prošlo 55 minuta, polako je odškrinuo vrata skladišta i provirio na hodnik. U par koraka se nađe na palubi, pa na stepenicama, pa na betonskom gatu. Ovaj put nije trčao jer se bojao da ga Danci ne čuju. Polako se došulja do stražarnice. Pokraj prozora je prošao onako kako i u dolasku – prignut. Košarka je odavno završila, a stražar je drijemao s nogama na stolu.

Ograda je bila duga i monotona, pa je jedva pronašao mjesto gdje je žica bila labava. Prošao je kroz ogradu i pogledao na sat: bila je gotovo zora.

Frik je bio zabrinut. – Di si ti, u pičku materinu – rekao je, a Žele hitro uđe u auto.

– Pusti, pusti u kurac. Zamalo su me.

– Imaš li?

– Imam, sedam komada.

– Dobro – odgovori Frik – dobro je ispalo.

Žele ih pogleda. Ležale su nevine kao bebe na suvozačkom sicu. Njih sedam: sedam signalnih raketa koje su ukrali i koje će spremiti. Spremit će ih za finale, ako Klub prođe.

Razišli su se svatko svojoj kući, a istok se već crvenio.

PRVI DIO

1: MRTVA BICIKLISTICA

Oslonio se na otvorena automobilska vrata, pokušavajući doći do daha. Svježi noćni zrak bistrilo mu je glavu, ali je želudac tražio svoje. Savio se u struku i izbacio što je imao.

Smrdljiva tekućina koju je povratio tjerala ga na novo povraćanje. Bio je tako pijan da je pred očima vidio tek maglovite konture i oblačiće raznobojne svjetlosti. Vidio je plava rotacijska svjetla kako se približavaju. Čuo je zvuk sirene, sve jači i jači. Plavo se svjetlo naposljetku sasvim približilo, zvuk je sirene prestao, a potom i brujanje motora. Shvaćao je da to mora biti policija.

Još uvijek je ležao sklopčan. Čuo je razgovor, dozivanje, krčanje policijskog radija, a onda je ugledao dva para nogavica i cipela. Dvije ljudske figure nadvile su se nad njega. Policajci ga nisu ni dotakli, a ni oslovili. Samo su stajali iznad njega, kao iznad krepanog psa.

Uspravio se na koljena i počeo objašnjavati. Tumačio im je grozničavo kako mora hitno kući i kako se sve ovo događa zato jer je njegovoj ženi slabo. Iz usta mu je izlazilo tek nepovezano frfljanje. Znao je to, ali je ipak govorio dalje. A onda ga je opet presjekla mučnina, kiselina jurne uz grkljan, pa se bljujući stropošta na pod. Vidio je opet samo četiri cipele, dva para nogu, noge dvojice policajaca koji su stajali nad njim i razgovarali.

- Kako je ta tamo?

- Živa, živa je.

- Vidi, ovaj je totalno pijan.

- Stoka.

Pokušao je ustati. Prihvatio se rukama za prednja vrata *Chryslera* i podigao glavu. Niže niz cestu ležalo je tijelo neke žene u crvenom, a do tijela skršeni bicikl. Unajmljeni sportski *Chrysler* počivao je na tratini pokraj ceste. Da je Prgin bio svjesniji vidio bi da je *Chrysler*

doživio totalnu: prednji je dio bio posve nagnječen, blatobrani uništeni, a vjetrom bran smrskan.

- Vidiš, tamo je iskliza – progovori prvi par čizama.
- U zavoju. Valjda se odbija od stabla – reče drugi policajac.
- Jebate, klizija je trideset metara. I više.
- A onda je opalija u nju.

Prgin se s mukom uspravi na noge. Želio je pokazati brigu, pitati kako je ta žena, je li živa. Ali, čim se osovio, osjeti nanovo potisak iz želuca i žuč kako nadire uz ždrijelo. Opet se savine, da mu bude lakše.

- Kako je pijan. Stoka.
- Ima sreće. Vidi, nije ni ogreben.
- Je, malo. Vidiš na arkadi. Ali skoro ništa.
- Zato je onu tamo dobro uredija.

Jedan od dvojice klekne i unese mu se u lice. Rasvijetlio mu je glavu baterijom, a Prgin zaslijepljen zatvori oči.

- Vidiš li ti tko je to?
- Tko?
- Onaj Prgin.
- Tko?
- Prgin. Onaj vratar.
- Onaj koji je obranija dva penala?
- On.

- Jebem mu ja mater pijanu. Ubojica.

Načas je vladala tišina. Četiri su noge i dalje bile tu, uz Prginovu glavu, a Prgin je i dalje ležao ničice u ispovraćanoj lokvi. Policajac ugasi bateriju i spremi je u džep.

- Dođi čas ovamo - progovori onaj s baterijom.

- Što?

- Kažem ti, dođi ovamo - ponovi onaj s baterijom, a onda se obojica udalje nekamo gdje ih Prgin nije vidio. To je bilo posljednje čega se Prgin sjećao. Noge su mu opet zakazale, masni trak krvi s čela pao mu je preko obrva, a kako se trijeznio budila mu se bol. Na koncu se skljkao: šareni magloviti oblačići stopili su se u jedan.

*

Žele je otključao stan i zatvorio nečujno vrata. Trudio se tenisice skinuti što tiše. Kroz staklena vrata ugleda treptavo svjetlo iz dnevne sobe. Stari nije spavao.

Ušao je u sobu i vidio oca zavaljenog u fotelju. Pape je sjedio samo u košulji, s čašom bijele bevande na naslonu. Ton je sasvim utišao, da ne probudi mater. Gledao je reportažu o polufinalnoj utakmici kupa. Prikazivali su prigode iz prvog poluvremena. Nakon toga se na ekranu pojavio protivnički trener i u mikrofona govorio nešto što nisu mogli čuti. Stari se okrene i pogleda ga.

- Jesi živ?

- Jesam, jasno.

- Gleda sam. Jad i bijeda.

- Utakmicu?

- Mhm.

- Bar smo prošli u finale.

- Je, ali kako. Na penale, doma, protiv njih. Njih bi morali nabit pet razlike.
- Spasija nas je vratar.
- Da nema Prgina mogli bi se bacit u more.
- Nek idu u kurac. Nikad gore.

Žele to reče, a onda pomisli kako je znalo bit i gore. Ionako uvijek završi ovako. Uvijek se ponadaš, pa ispušiš. Sad smo bar prošli u finale.

Da bar osvoje kup, kad već neće prvenstvo. A prvenstvo neće osvojiti ni ove godine, to je sigurno. Do kraja je bilo osam kola, bili su tek četvrti i zaostajali devet bodova. To se ne može stići.

Na TV-u su se sad nizale prigode gostiju: dva zicera u drugom poluvremenu, jedna stativa iz daljine u produžetku. Stari je gundao.

- Pogledaj ovo, je li ovo obrana?
- Očaj – odgovori Žele – živi očaj.

Sezona koja se bližila kraju bila je sedma za redom a da Klub nije prvak. Žele je znao što sada slijedi. Dva mjeseca hlađenja od nogometa, dva mjeseca tijekom kojih će padati zakletve „nikad više na stadion“, tijekom kojih će novinari nakucati kartica i kartica o nezaustavljivoj krizi Kluba. Treba svježije krvi, tako će pisati. Treba nova uprava bez političara, s moćnim sponzorima i bez političke hipoteke. Treba bez sentimenta rasprodati stare igrače i dati šansu mladima. Obići provinciju i male klubove, dovesti nepoznata imena i izgraditi ih u zvijezde. Tako će pisati novine, a na jesen će sve opet poći po starom. Stadion će biti pristojno pun dok ne počnu prvi porazi i ne odleti prvi trener. Onda će se opet netko sjetiti krize Kluba, uprave bez političara i potrebe za svježom krvlju. Od jeseni do jeseni, uvijek je tako, u istom krugu.

Stari se premjesti na naslonjaču i opet progovori: - Gledao sam i ono poslije, poslije

utakmice. Dobar ste krš napravili.

- Nisam ja, ne volim ti ja to.

Žele je znao na što stari misli. Grad je bio na nogama. Dolazeći kući, vidio je prevrnute i zapaljene kontejnere, spaljeni autobus gradskog prijevoza i policiju koja je privodile tipove u spitfajericama.

- Ali si pio, čuje se miris.

- Nešto. Pivo.

- A Frik? Nemoj mi reć da je i on bija dobar.

- Nije ništa moga. Rano se oduzea.

Istina, Frika se toliko napio da su ga noćas ispumpavali na hitnoj. Ali je prije toga stigao upasti u tuču, Friku za to ne treba mnogo.

Otac klimnu glavom kao da ga prekorava. Želi je to bilo čudno: nije navikao vidjeti papu da moralizira. Stari je obično stvari prihvćao takve kakve jesu, napola iz lijenosti, napola iz filozofskih razloga.

- Ka da vam nije dosta i bez toga.

- Dosta čega?

- Dosta barufe, krša, pizdarija. Srba, Hrvata, stožer ovaj i onaj, branitelji, povratnici, svaki kurac.

- Srbi i Hrvati su tebi isti kurac?

- Naravno. Svi su se pomamili, nek sad plate.

To nije smio reći, pomisli Žele. Za njega to nije bio isti kurac i ne bi mu bilo drago da pape ovako govori i pred trećim ljudima.

- Evo penali – pokaže pape prema TV-u. Želio je očito promijeniti temu.

Prikazivali su jedanaesterce jedan po jedan, i ponavljali ih usporeno. Prvo su dva bijela zabila. Zabio je i prvi gostujući, a iduća dva nisu. Prgin je prvome skinuo loptu koja je išla oštro pod prečku, a drugom pročitao stranu i lako skupio niski plasirani šut.

- Maher je ovaj Prgin.
- Zbilja, opet ih je izvuka iz govana.
- Da nema njega, kurac bi ušli u finale.
- Slaba im je to pomoć. Satrat će ih ovi u Zagrebu.

Jebi se, stari, pomisli Žele. Tako navijač ne govori. Zašto ne bismo mi njih jednom dobili?

Šutjeli su i gledali u ekran, a onda Žele ustane i pozdravi papu koji je cuclo zadnje gutljaje bevande. Ušao je u svoju sobu, zatvorio, upalio svjetlo, objesio navijački šal na kuku i stao svlačiti adidasice. Tek se tad sjetio kako nije pojeo sendvič kako je kanio i da mu se u praznom želucu još uvijek vrti od piva.

*

Prostorija je izgledala kao ured, i to sirotinjski ured: pisaci stol, ormarić s minijaturnom bravicom i par plakata. Jedan je plakat pozivao na audiciju na policijsku akademiju. Drugi je bio tek običan plakat vinarije, s bukarom i obnaženom ženskom.

Prgin se probudio na stolici u nepoznatoj sobi. Alkohol ga je očito slomio – zaključio – utrpali su ga u policijski auto i donijeli kao vreću ovamo, u stanicu.

U sobi nije bilo nikoga. Sjedio je neko vrijeme, osluškivao glasove iz susjednih soba i čekao da vidi što će biti. U prostoriju tad uđe uniformirani policajac, mlad, tamnokos i ljepuškast. Gledao ga je bez riječi s vrata, a onda opet izišao i nekom vani rekao: „Budan je“. Vratio se u sobu i sjeo nasuprot Prginu. Za njim uđe drugi policajac, star, krupan i sasvim ćelav, i sjedne do njega.

Proučavali su ga ništa ne govoreći. Prgin ih je slabo vidio jer su prema njemu usmjerili stolnu lampu. Dakle, to sa svjetlom u lice, to se stvarno radi – ne samo u filmovima, pomisli.

Prvo je poželio telefon. Htio se javiti kući, javiti Heleni što se dogodilo i pitati kako je. Ali nije se usudio, pustio je ove ljude da određuju što će i kada biti. Sjeti se biciklistice u crvenom i poželi upitati što je bilo s njom. Ni to se nije usudio, jer se bojao da će kao odgovor čuti nešto loše, nešto što ne bi želio čuti.

- Uvalija si se dobro – napokon progovori ćelavi.

- I više od toga – odvрати mladi. Prgin je šutio.

- Pijan, u prebrzoj vožnji, usmrtio biciklisticu.

Usmrtio. Znači – to je to, pomisli Prgin. Nije bio iznenađen. Kao da je čitavo vrijeme znao da je tako, samo što je ružnu istinu odgađao za poslije.

Ćelavi tada izvadi iz torbe presavijene novine. Otvori ih i baci na stol pred Prgina. Na otvorenoj stranici na tri se stupca širila Prginova slika, a preko pet stupaca naslov „Dokle će Prgin izvlačiti bijele?“. Pisali su o ona dva penala koja je obranio.

- Sutrašnje – reče.

- Pijan ubio biciklisticu. Bit će to super naslov – nastavi. – A još nogometna zvijezda. Bit će te pune novine.

- Bivša nogometna zvijezda – dosjeti se mlađi – trebalo bi reć: bivša.

- Jer ti ne gine četiri godine. Najmanje. Istina, u Premanturi, zatvor otvorenog tipa, ali opet.

- Ode ti karijera.

„Je li uvijek ovako govore, tako da jedan drugom završavaju rečenicu?“ pomisli Prgin. A onda se odvaži:

- Žena je mrtva?

- E, ne. Ti si - odgovori ćelavi.

- Čovječe Božji - dometne crni. - Vozija si sto deset, kroz šumu u zavoj, di Bog ne vidi svoga. Šta bi bila?

Četiri godine, to znači imat ću dvadeset i devet kad iziđem, pomisli Prgin. Vratari brane dugo, i do trideset pete, ali tko će me htjeti kad iziđem tako star? Ugovor s *Ajaxom* može zaboraviti. Može se pozdraviti s reprezentacijom, možda i s prvom ligom. A Helena? Tko zna što će biti s njom za četiri godine? Sjeti se Helene i razgovora koji su vodili prije nego što je sjeo u auto. Nije smio dopustiti da ih nešto razdvoji, sad kad ga ona treba. Mislio je tako o Heleni, a onda mu padne napamet žena u crvenoj haljini i prevrnuti bicikl. Zajecao je.

Slušao je sam sebe kako plače i čudio se kako su mu bremze tako brzo popustile. Mlađi policajac ustane, priđe mu i položi ruku očinski na tjeme. „Ajde, smiri se“ šapnuo je. Prgin zašmrca i prestane.

- Koliko je godina imala?

- Tko? - upita mlađi policajac.

- Žena.

- A, ona. Četrdeset i dvi. Je li tako, četrdeset i dvi?

- Četrdeset i dvi - odgovori ćelavi. Crnokosi skine dlan s njegova tjemena, vrati se do stolice i sjedne.

Dva policajca gledali su se bez riječi, kao kartaši koji kriomice komuniciraju. Sjedili su načas tako, a onda stariji ustane.

- Ti ćeš ovo uzet, znači?

- Da.

- Pamet u glavu.

Ćelavi iziđe, a crni skloni lampu na stranu. Svjetlo nije više blještalo Prginu u oči. On osjeti blagotvorno olakšanje, kao da mu je netko rukom odnio s čela tupu, ali upornu bol.

Crni je neko vrijeme šutio, a onda promrsi: – Šta ćemo s tobom, a?

Prgin ga pogleda.

– I mi smo ljudi, jebi ga – nastavi crni, baš kao da sam sa sobom raspravlja. – I navijači. Ima sam nekad i pretplatu. A vidi u šta si me utrpa.

Prgin opet zajeca. – Ajde, ajde – promrsi prijekorno crnokosi i opet mu položi dlan na zatiljak. Prgin se prepusti tom dodiru, golemoj odrasloj ručerci koja ga umiruje. – Idemo spavat – reče tad crni i ustane.

Prgin prestane jecati, zahvalno pogleda policajca i pruži ruke, uvjeren da će mu staviti lisice. Ali policajac to ne učini. Uhvati ga blago za nadlakticu i izvede iz sobe. Hodali su kroz hodnike pretrpane registratorima i limenim ormarima. Na koncu su stigli pred neka vrata. Nisu bila ni po čemu posebna: čovjek bi rekao, pomisli Prgin, da u njoj izdaju putovnice ili registarske pločice.

Crni otvori sobu. Bila je gotovo prazna: u jednom kutu željezni krevet, a u suprotnom stolica. Imala je prozor zaštićen rešetkom. Po toj rešetki Prgin je znao da je soba pritvor.

– Oćeš duvan? – upita crnokosi.

Prgin odmahne niječno.

– Da, zaboravio sam. Sportaš – reče policajac i pripali sebi. Uvlačio je duge dimove i promatrao Prgina kao da ga tek sad pošteno vidi. Onda baci opušak i dohvati vrata. – Eto ti, prijatelju, ispavaj se – reče. – I zahvali Bogu šta si nama dospija u ruke. Eto, to ti mogu reć.

Prgin se osvrnuo po prostoriji, ugleda željezni krevet i sjedne. Sjeti se da nije telefonirao Heleni.

Prevrne se na krevet. Kako je tijelo položio na madrac, shvati da je mrtvački umoran. Legao je, okrenuo se uvijen poput fetusa na bok i zatvorio oči. Znači – prva noć u zatvoru – sjevine mu kroz glavu dok je tonuo u san. Uzbunjen tom pomisli posve se probudi.

Prva, a vjerojatno ne i zadnja – pomisli i zaključi kako mu je bolje da se počne navikavati.

*

Probudio se u istom položaju u kojem je i zaspao.

Pogleda na sat. Iznenadio se kako je malo spavao, a kako se ipak osjeća krepko. Bio je odmorniji, ali glava mu je i dalje pucala od alkohola. Premišljao se bi li ustao ili ostao ležati, a onda začu zvuk ključa. Mlađi je policajac došao po njega, zgužvan i loše obrijan, baš kao i sinoć. Nosio je košulju zavrnutih rukava, baš kao da su ga odvukli od neodgodiva posla.

Odveo ga je u onu istu sobu i posjeo u stolicu.

- Jesi se pribrao?

- Mogu li telefonirati?

- Pusti telefoniranje.

Gledao ga je dugo i ispitivački, kao da važe što će napraviti. Prginu taj pogled nije bio ugodan, pa obori glavu.

- Mi se nismo ni upoznali – reče crni. – Ja sam Zvonko.

- Vlado.

- Znam tko si.

- Oprostite.

- Mislio sam se šta bi s tobom – reče Zvonko. – Mlad si, talentiran, neiskvaren. Malo mi je to u kurcu poslat te četiri godine tamo u Premanturu. Čovjek nije pametan šta bi napravija.

Prgin je šutio.

- Oćeš pogledat nešto?

Policajac baci pred Prgina dva snopa papira. Prgin ih prihvati, neodlučan bi li ih otvorio. - Pogledaj unutra - reče Zvonko, a Prgin okrene prvi list.

Strojopis mu se vrtio pred očima i po tome zaključi kako još ima alkohola u krvi. Snop jer brzo prelistao do kraja. Odložio ga je na stol i u čudu pogledao policajca. Ono što je pisalo na ovim listovima iziskivalo je objašnjenje.

Zvonko ga je gledao pažljivo, kao da čeka kad će prasnuti u smijeh ili zaplakati. A onda pokaže na dokumente pred njim: - Imaš li šta reć?

Bilo je to dobro pitanje.

Prgin nije sasvim razumio sve dijagrame i brojke, ali je odlično shvatio što dokumenti *zaista* kazuju. Snop papira pred njim bio je čista fikcija, frizirani izvještaj. U njemu je pisalo da se *Chryslerom* zabio u stablo zbog kliskog kolnika i neprilagođene brzine 85 na sat. Pisalo je da je alkotest pokazao 0,3 promila alkohola, što je ispod dopustive granice. Po tom izvještaju, pomisli Prgin, mogu dobiti najviše dva kaznena boda zbog prebrze vožnje. Ima li što na to reći - to je zbilja bilo dobro pitanje.

Prgin uzme potom drugi snop papira. Taj se bavio biciklisticom. I tu baš ništa što je pisalo nije bilo istina. U izvještaju je stajalo kako je žena oborena na sasvim drugom mjestu, šest kilometara dalje i pola sata ranije.

Crni mu pred nosom pokupi dokumente.

- Znači li ovo šta ja mislim da znači? - reče Prgin.

- Vidiš, bio sam vrijedan noćas - odgovori policajac. - Dao sam si truda da ti spasim guzicu.

Prgin se osjećao kao da mu je netko ispuhao balon u ušima i grlu.

- Jesi li ti svjestan šta ti radim?

Bio je svjestan. Ako bi ovi papiri postali istina, onda nema Premanture, neće izgubiti četiri

godine života, neće prekinuti karijeru. Biti će uz Helenu cijelo vrijeme: ma kako završilo, bit će uz nju.

- Znači, sve će se zakopat?

- Je.

- Zašto?

- Jer sam dobra duša.

- Hvala Vam.

- Pusti zahvaljivanje. Bit će prilike za zahvalu.

Prgin je shvaćao. Nešto će tražiti zauzvrat: nitko ti ovako nešto neće učiniti jer mu se sviđaš ili zato jer je navijač. Valjda očekuje novac, pomisli Prgin. Može mu dati, novaca bar ima. Sjetio se svog starog koji mu je kad je potpisivao prvi ugovor rekao „sine, koja te god nevolja snašla, uvijek je lakša kad ima šuške. A ti ćeš sad imat novaca, i pazi na njih.“ Pazio je, imao ih je.

- Mogu platiti.

- Nisi razumija. Napravija sam ti uslugu.

Zvonko ustane i registratore spremi na gornju policu ormara. Potom zatvori ormar i sjedne.

Prgin ga je proučavao. Činilo se nevjerovatnim da će se izvući tako lako. Pomisao na mrtvu biciklisticu najednom je bila tek sporedna, tupa neugoda u moru olakšanja.

- Želija bi vam nekako zahvalit.

- Tako da se sjetiš prijatelja, bar koji put – odgovori policajac. – A sad bjež van.

Prgin ga je nepovjerljivo pogledao, kao da važe vara li ga.

- Gubi se da te ne vidim – ponovi Zvonko, ustane i otvori mu vrata. – I sretno u nedjelju.

- Zapaprite im, bar jedamput ove godine – vikne za Prginom koji je zamicao hodnikom.

Lutao je praznim hodnicima stanice. Naposljetku ugleda ulaznu portu, svu u staklu i iverici, skockanu po ukusu sedamdesetih. Neka mršava policajka kuhala je tursku kavu na rešou, a društvo joj je pravio krupni policajac okrenut leđima. Prgin klimne policajki glavom, a ona mu prijazno odvraća. Krupni se na to okrene. Prgin ga prepozna: bio je to ćelavi koji ga je sinoć ispitivao sa Zvonkom.

Ćelavi iziđe iz portirnice i priđe mu.

- I?

Prgin nije znao što bi odgovorio.

- Jeste se sporazumili, ti i Zvonko?

- Čini se da jesmo.

- Pazi se.

- Molim?

- Pazi se. Sve se to može okrenut drukčije, zapamti. Ovi naši sve imaju: tragove kočenja, strugotine boje.

- Što želite od mene?

- Ja ništa. Ali ne bi volija da mi prijatelj navuče nevolju na vrat radi tebe. Radi bogataša šta tuče balun. Ajde, gubi se.

Prgin iziđe iz zgrade. Rukom otrese prašinu s odjeće i potraži naočale za sunce. Nije ih bilo: tijekom noći negdje ih je izgubio. Skupi hrabrost i pođe niz stepenište. Sunce ga je zaslijepilo nakon dugog sjedenja u polumraku. Čim je zažmirio, osjetio je lelujanje: još uvijek je bio mamuran. Kad je stigao do dna stepeništa, osvrnuo se. Vidio je park, djecu na ljuljačkama, kiosk s novinama i brončano poprsje nekog bradatog velikana.

Hodao je parkom među ljuljačkama i kestenima. Padne mu na pamet da se na koncu uopće nije javio Heleni. Promisli o tom još jednom i zaključi kako je zapravo bolje da je tako.

2: KAO DA SI BIO NA MARSU

Telefon je zazvonio nametljivo i glasno.

Žele se prene iz sna i otvori oči. Koso jutarnje sunce prodiralo je kroz škure zasljepljući ga. Sjedne uz rub kreveta i provjeri koliko je sati. Bilo je devet i kvarat. Telefon u hodniku prestao je zvoniti.

Skupio je snagu, odjenuo se i zaputio u kuhinju. Staraca nije bilo – odavno su bili na poslu. Otvorio je kredencu i uzeo kutiju keksa i kruh umotan u plastičnu vrećicu. Iz frižidera je uzeo jogurt i topljeni sir i sve to skupa posložio na stol, a onda zaključio kako ga jelo odbija.

Sjedio je na kuhinjskoj stolici i pogledom prešao preko sobe, kao da je gleda prvi put. Staraca nije bilo, ali opet su i bili tu, tu su bili njihovi tragovi, stvari i mirisi. Prazna čaša bijele bevande na rukohvatu naslonjača, gdje ju je sinoć stari ostavio kad je pošao na počinak. Zimska vesta na vješalici u hodniku, gdje je stara uvijek drži. Tablete za tlak kod sudopera, neispravljene pučkoškolske zadaćnice na stoliću ispred televizora – sve diskretni tragovi njegovog i njenog prisustva. Žele se najednom osjeti potišteno. Poželio je imati nekakva četiri zida u kojima bi bilo utisnuto nešto njegovo, nataloženo godinama, kao što su u ovaj posrani soliterski stan utisnuli njegovi kroz tri desetljeća socijalističkog stambenog odnosa.

Ustane i ode do telefona. Pritisne tipku za preslušavanje poruka i začu očev glas. Stari je zvao iz alatnice, pa si ga od buke jedva razumio.

„Žele, ustani, važno je“, kazivao je očev nasnimljeni glas, „naša sam ti posao“.

Zivkam te cijelo jutro zbog tvog posla, a ti spavaš kao krmak, rekao bi Želi netko drugi. Spavaš do deset, kao parazit. Netko bi drugi Želi tako prigovarao i bio u pravu. Ali ne i stari: stari nikad Želi nije prigovarao ništa. Samo što se Žele zbog toga nije osjećao bolje: stidio se što spava do deset, stidio se što je bez posla i zato je mrzio ovakva jutra.

Mrzio je jutra kad bi se probudio – katkad nakon večernjeg ruženja – i zatekao kuću pustu,

ali punu opominjućih tragova njih dvoje. Svaki ga je predmet opominjao da mu u to vrijeme tu nije mjesto, kao što nije ni jednom dostojnom čeljadetu jer dostojni ljudi u to doba rade. Žele nije više bio učenik. Nije još studirao, a nije znao ni hoće li. Nije ni radio, bar ne još. Bio je od onih koji su sami u devet ujutro čučali u praznoj kući. Zdjeljno ustane, sad već sasvim siguran da neće do kraja pojesti jogurt, kruh i topljeni sir.

Nije si mogao pomoći. To je bila olakotna okolnost – pomisli Žele – bude li mu itko sudio zbog parazitizma. Nitko mu neće moći prigovoriti da nije pokušao, da mu je ovako odgovaralo. Tražio je poslove, nalazio ih i gubio. Našao bi ih koji put on, koji put stari. Bilo je boljih i gorih, ali ni jedan nije bio pravi, onakav posao kakav ljudi zovu poslom pa za sebe kažu „ja sam poštar“ ili „ja sam strojar“. Takav posao još nije radio. Dao Bog da mu je takav posao našao stari, kad već uzbuđen zove rano ujutro.

Nakon što je skrahirao na prijemnom ispitu za brodogradnju, Žele se najednom našao nigdje: ni student, ni učenik, ni zaposlen. Drugo jutro nakon rezultata prijemnog stari mu je rekao kako nema više socijalizma i kako kroz ovu godinu koju će odsjediti u kući mora zarađivati – „kao Amerikanac“, tako je rekao. Rekao je i to da će u tom slučaju više cijiniti fakultet koji upiše.

Želi se želja za fakultetom topila: nije sebe mogao zamisliti u amfiteatru brodogradnje kako sluša matematiku jedan i hidrodinamiku, a još manje kako poput oca ustaje s budilicom i ide u tvornicu koja grca u dugovima. A opet, nije se mogao zamisliti kako punu godinu dana čuči ovako u kući, posljednji ustaje kad su svi već izišli i kopa po kredenci tražeći jogurt i kekse. Rad i vlastita lova činili su mu se kao pustolovna inicijacija među odrasle. Stoga se uhvatio očeva prijedloga i odlučio tražiti posao.

U ovih je deset mjeseci vidio da u radu nema ništa pustolovno, a da je vlastite love uvijek premalo. Neko je vrijeme pomagao susjedu, serviseru kafe-aparata. Tri je tjedna razvozio pizze na kričavožutoj vespi i to mu se sviđalo, ali su njega i još jednog frajera otpustili jer nije bilo dovoljno prometa. Na koncu mu je otac preko zemljačkih omiških veza našao posao kod pjeskara. Tamo je bilo gadno. Dok bi u dnu vlažne štive čekao da kapo upaljačem zapali kudjelju i pripali teštakalda-motor prastare dizalice, Žele je shvatio da amfiteatar brodogradnje i nije tako loša stvar. Potkošulja mu je stalno bila mokra, noću je kašljao, a nije

imao ni volje izlaziti navečer. Jednog je jutra na ukrcajnu rivu parkirao šleper dvanaestotona imotske registracije. Bio je sam jer je jedan Omišanin imao anginu, a drugi polagao vozački. Imoćanin je trebao devetnaest kubika za neku obiteljsku kuću u Smiljevu.

Žele ih je utovario i nakon završetka smjene dao otkaz. Kad je došao kući, rekao je s vrata „stari, više ne mogu, dao sam otkaz“ a stari je rekao da ga ionako više nije mogao slušati kako kašlje.

Stari je Želinu nezaposlenost primao tolerantno, po svoju. Mater ne. Proricala mu je propast, navodila slučajeve besposličara koji su desetljeća tratili bez danog ispita i zarađene lipe. Sipala je tako imena parazita, propalica i danguba, a Želi je napamet pao Bašo, veliki student, koji će jamačno ući u neku od budućih sličnih priča. Bašo, veliki ekonomist koji je na ekonomiji dosad položio engleski i tjelesni.

Žele na koncu zaključi da ne može gladovati cijelo jutro. Iskapi jogurt, utrpa komad kruha u usta i stane navlačiti tenisice. U taj čas zazvoni telefon.

Stari je opet zvao iz alatnice. Iza se čuo rad stroja, smijeh i psovanje.

- Reci.

- Imam posao za tebe.

- Kakav?

- Konobarski.

Žele opet ne odgovori ništa.

- Šta ćeš. Bit će ti ka i drugima.

Žele je još zakratko šutio, a onda u sebi promrmlja „nek ide u kurac“, uzme papir i olovku i zavikne u slušalicu: - Kad mogu početi?

Napisao je ime, adresu i lokal, spustio slušalicu i osjetio smjesu olakšanja i tupog gnjeva.

*

Helena je još spavala kad je Prgin otišao po novine, kavu i kruh. Skuhao je dvije turske kave i položio ih na stolić. Odložio je sportske novine, uzeo u ruke obične i počeo pomno pretraživati osmrtnice.

Tražio je ženu od četrdeset i dvije godine, poginulu u prometu, sa šireg područja Splita. Pretpostavljao je kako će osmrtnica biti sročena: „tragično i iznenada preminula“, to je obično šifra za infarkt ili prometni udes. Godine života će pisati. Pisat će dakako i ime, pa će ga tako saznati. Nadao se da će osmrtnica imati i sliku.

Nije međutim našao ništa. Samo tri starice i jedno dijete koje ga je s fotografije gledalo začuđenim očima. Nije bilo „tragično i iznenada preminulih“, nije bilo četrdesetgodišnjakinja. Prgin zaključi da je prerano: tu je ženu oborio preksinoć usred noći, osmrtnica će u novinama biti sutra, možda tek prekosutra, ovisno o tome kad je zakazan sprovod.

Miris kave probudio je Helenu. Sneno se protegnula po krevetu, a on joj nježno pogladi kosu i upita je hoće li kavu. Ona klimne potvrdno.

Ostavio je na stoliću *Sportske novosti*, a *Novo doba* s osmrtnicama strpa pod stol. Prinio je šalicu vruće kave ležaju i nježno je gledao. Uvijek je bio takav prema Heleni, brižan i nježan, možda i zato jer se bojao da je ne izgubi.

Ne samo otkad je doznao da je bolesna. Oduvijek se bojao da ne izgubi Helenu, od prvog dana i to zato jer je bio siguran da je ne zaslužuje. Doduše, sad je bio bogat, imali su stan na Mejama, a slika mu je u novinama izlazila na tri stupca. Mogao bi izlaziti s nekom od onih dugonogih s kojima nogometaši izlaze. Ali nije uvijek bilo tako. Nije bilo tako kad je upoznao Helenu. Tad je bio mlađi senior na posudbi u Metkoviću, činilo se da od njegove karijere neće biti ništa, da će u vrh glave profesionalno zaigrati u Singapuru, Izraelu ili slično. Prgin je bio radničko dijete, otac mu je ostavio kožu i pluća u azbestani, a mater dijelila čaj i kompot u studentskoj menzi. Helena je bila drukčija, obrazovana, studirala je i bila starija od njega. Uvijek je vjerovao da je ne zaslužuje, a to se jedva promijenilo. Dvoetažni stan i mramorno stubište s parlafonom nisu mogli promijeniti taj osjećaj.

Helena je otpila gutljaj kave i pogledala ga.

- Znači, auto je totalka?

Prgin potvrdi.

- Kako se to dogodilo? Pio si?

- Malo.

- Pio si. Ubila bih te, mogao si poginut.

„Da ti samo znaš kako se to dogodilo“ pomisli Prgin, ali ne reče ništa. Helena nije smjela znati za ženu u crvenom, bicikl i lažirani izvještaj. Nju bi to ubilo, pogotovo sad, bolesnu.

- Kako si? – upita i pređe joj dlanom po zapešću.

- Dobro – odgovori ona mazno.

- Bojiš li se?

- Šta bude, bit će – odgovori ona – kako meni, tako i drugima. Operiraju ih na desetke, svaki dan.

To je bilo točno. Operacija je bila bezazlena, skidanje dojke. Ono poslije bilo je neizvjesno i strašno. Čekati hoće li se tumor proširiti, hoće li se razviti metastaza, odlaziti na tromjesečne pretrage s tempiranom bombom koja putuje žiljem, krvotokom, limfom. Poslije operacije slijedi zračenje, kemoterapija, isprobavanje uložaka, grudnjaka s umjetnom sisom. Sve će to morati proći, zajedno. Zato ne smije završiti u Premanturi. I zato mora šutjeti.

Uostalom, ona je od njega tajila istinu zato da mu život učini jednostavnijim. Nije mu ništa rekla kad je napipala čvoriće niže od pazuha, uz desnu dojku. Nije mu rekla za pretrage koje je obavljala. Rak dojke dijagnosticiran joj je jutro uoči polufinala kupa. Helena je došla kući, vjerojatno u suzama, ručala, popila kavu, javila vijest roditeljima, možda čak njegovom starom, ali ne i njemu. Pustila ga je da odigra utakmicu i nazvala na mobitel u jedanaest i

pol navečer, vjerujući da će biti u hotelskoj sobi.

Ali, Vlado je Prgin te večeri obranio dva penala. Klub je prošao u finale iako je ostalo 0:0. Te je večeri bio zvijezda u centru pažnje, trener ih je razriješio karantene do zore i Prgin nije bio u hotelskoj sobi. Bio je u baru, plesao na disko hitove, Suzy Quatro i *Boney M*, a u sebi je imao već osam *stock cola*. Kad ga je nazvala, od buke nije čuo ništa. Izišao je na parking da bi mogao razgovarati. Tamo na parkiralištu doznao je za čvoriće i operaciju. Omekšao od pića, uspaničio se. Potražio je hotelski rent-a-car koji je na njegovu nesreću radio 0-24. Sjeo je u auto i krenuo prema gradu, ali tamo nije stigao.

Sada je uviđao koliko je glupo i dječje postupio. Što bi stanicama koje su rasle podmuklo i u tišini značilo to što je on u *Chrysleru* dojurio doma? Što bi to značilo Heleni? Htio je ispasti vitez na bijelom konju, smutili su ga alkohol, strah i melodramatska furka. Završilo je tako što je ubio biciklisticu u crvenom. Ubio je četrdesetdvo godišnju ženu i visi o milosti dobrotivog policijskog saveznika, a Heleni sve to zatajio.

Spremio se za trening. Utrpao je opremu u torbu i povukao zatvarač. Prebacio je torbu preko ramena, uzeo ključeve i pogledao je s vrata. Helena je sjedila utopljena dekom, s kavom u ruci, pod njom trosjed s malim jastucima, straga nova kuhinja s napom i DVD s povorkom nanizanih diskova. Prgin je s vrata bacio još jedan pogled na svoj dom, i osjetio hladnoću u prsima. Jednim je pogledom mogao pregledati sve što ima, sve što mu je važno i dobro, sve što je mogao izgubiti da su stvari pošle po zlu, onako kako umalo jesu.

*

Žele je sjedio na stražnjem sjedištu Frikovog *fiata*, blago omamljen jointom koji je šetao iz ruke u ruku. Dan je bio topao, a u autu vruće kao u stakleniku. Frik pojača radio: iz oronulih zvučnika zagrmio je *Sunday Bloody Sunday*, pjesma o zajebanim Ircima koje tlači okupator.

Žele se pobojavao da će Frik opet razglabati o katoličkim narodima, Irskoj i poljskom papi, a Želi se to nije slušalo jer je dan bio predobar.

Sjedili su u autu na blatnom, umjetno nasutom poluotoku u zaljevu. Okoliš je poznavao tako

dobro da ga je odavno prestao prezirati. Ljudski kaos zaprljao je prirodni red: muljeviti poluotok bio je izbrazdan kamionskim gumama, iz temelja su virile armature odnesene iz tko zna kakvih ruševina, a u mulj su bili uvaljane krhotine keramičkih pločica, stari bojleri, koluti žice, brodska vesla i automobilske gume. Jednom je možda ovo mjesto bilo božanski lijepo. More je i sad bilo modro i prpošno od maestrala, nebo vedro, a marjanska borova šuma crnozelena i kričava. Ali ljudi sve pokvare, to je Žele davno shvatio.

Bono Vox je i dalje grmio *Sunday Bloody Sunday*.

Volio je Frika, ali to s politikom nije volio. Kad bi se Frik zapalio, počeo o Vokiću i Lorkoviću, o Bleiburgu i katoličkim narodima, Želu bi uhvatio isti onakav bijes kao i kad bi stari rekao da su Srbi i Hrvati isti kurac. S jednima je branio one druge, s drugima one prve.

To je bilo jedino što nije volio kod Frika: kad ne bi bilo političkih pizdarija, Frik bi mu bio najdraži čovjek na svijetu. Drugi su se hvatali za glavu kad bi im Žele to rekao. Jer, Frik je važio za nasilnika, sitnog kriminalca koji s vijada na tankeru donese travu pa je utopi srednjoškolcima u kvartu. Možda je za pravnu državu Frik bio nula bodova, ali za Želu je on bio za pet, a Žele je vjerovao da o Friku zna više nego policija, ulica i razrednici.

O Friku su mogli govoriti što su htjeli. Žele je, međutim, znao da je Frik osjetljiv na pravdu. Takvog je Frika trebao sto puta, a Frik bi sto puta bio uz njega. Kao i sada.

Problem je bio u Baši. Bašo ga je provocirao čitavo jutro.

Valjali su se po sjedištima Frikovog *fiata* i dimili travu koju je Frik donio iz tko zna kakvog Trećeg svijeta. Prepričali su Baši kako su ukrali rakete s norveškog broda, a Bašo se smijao. Onda su pričali o komadima. Razgovarali su o tome kako Klub bijedno igra, kako je jedva ušao u usrano finale. A onda je Žele rekao kako će početi raditi.

- To je dobro - rekao je Frik.

- Šta ćeš radit? - upitao je Bašo, kao da njuši prigodu za zajebavanje.

- Kao konobar, u pizzeriji - odgovorio je Žele, a Bašo se nasmijao.

Trava mu je dala na zloću. Počeo je zafrkavati sa onom studentsko-bogataškom arogancijom. Zezao ga je da je luzer i da svi luzeri završe kao konobari i da je to posao koji može raditi srednjoškolka, ali tko je vidio da to radi punoljetno muško. Šalio se, ali tako da si vidio da misli ozbiljno. Žele se uzrujao, ponajviše zato jer je i sam držao da je to što Bašo kaže istina. Nije htio biti konobar. Nije to bio posao kakav čovjek zove poslom, pa kaže „ja sam pekar“, ili „ja sam vozač“.

Frik je uvijek bio uz slabijeg. I sad je pokušao spasiti stvar. Okrenuo je priču na to kako nema posla, kako se tvornice zatvaraju i kako je Vlada za kurac. – To su ti komunjare – rogoborio je – svi do jednoga. – Žele se o tome naslušao dovoljno, ne samo od Frika nego i od starog. Stari bi dolazio s tim pričama svaki dan, govorio bi kako cementara visi o koncu, kako čekaju sanaciju, a onda u Božje ruke. I Frik je to znao. – Čujem da se i tamo trese... di je tebi stari? – rekao je Frik, ne sluteći da razgovor gura u katastrofu.

Bašo se istom javio s akademskih visina brucoša ekonomije. Rekao je kako je to normalno i kako nitko ne može očekivati da opstanu tvornice koje prave gubitke. Azbestana, cementara i sva ta gvožđurija samo truju vodu i zrak, rekao je. Ne proizvode, nego stvaraju sve veći i veći minus. Tu laž treba prekinuti, pa makar svi završili na ulici. Želi je buknula krv u glavu.

Znao je zašto se tako naljutio: jer je govno studentsko bio u pravu, svaku riječ koju je rekao. Ali Žele nije u tom času mislio na makroekonomsku politiku i stečajeve s preustrojem. Mislio je na buštu koja bi ležala na televizoru, ispod priručne antene, i iz koje bi svakog mjeseca vadili papirić po papirić, za njegove tenisice, vinilke, školske knjige i ćevape u *Kantunu Pauline*. Jebalo ga se živo za ekonomsku znanost, ali on je na toj bušti odrastao i protiv tih stvari nije dao nikome da kaže ni riječi, nikome, a najmanje Baši.

– Moram ići – reče Žele. Bolje je bilo pokupiti se nego čekati idući ubod, ili riskirati kavgu. – I ja – reče Frik, a Bašo ne reče ništa. Briga studenta, pomisli Žele, ima sve vrijeme na svijetu.

Frik je startao auto i krenuo. Izvukao je *fiat* iz blata, provezao ga kroz lučicu i izišao na cestu. Frikov je *fiat ritmo* bio je nalik vlasniku, izranjani veteran. Frik ga je cijelog izlijepio reklamnim naljepnicama motornih ulja, svjećica i naftnih derivata, ali je *ritmo* svejedno izgledao neugledno, izbušen sitnim mrljicama rđe, s blatobranom koji je neuvjerljivo visio na

čeličnoj žici.

Bašu su ostavili na raskršću kod videoteke. Frik i Žele vozili su se dalje, do svog kvarta, do dva nebodera blizanca u kojima su stanovali, Žele u jednom a Frik u drugom.

Šutjeli su. Žele je bio uzrujan kao zvijer, a Frik to primijeti.

- Pusti šta on govori - progovori Frik nakon što je pretekao neki moped i vozača poslao u kurac. - Čuješ li me?

- Bašo?

- Da. Ko ga jebe. Možeš mislit studenta, nije ni iz tjelesnog skupija potpis. Nije valjda da si se uzruja?

- Ne - odgovori Žele, ali lice i tijelo govorili su drukčije.

Frik je i dalje vozio, mangupski i bezobzirno, pogledavajući na Želu kao da želi izmjeriti sranje.

- Daj ga u kurac. Jesi čuja? - reče. Više nije gledao cestu nego je gledao njega, zabrinuto kao da mu je otac.

- Nisam se uzruja.

- Jesi. I ja bi. Lako je njemu.

Žele se najednom osjeti kao dijete, Frik ga je tretirao tako. Začudo, to mu nije bilo neugodno.

- Jedno je gledat stvari na papiru. Drugo je kad se to tiče tvojih - mudrovao je Frik, ali su glupe opće istine iz njegovih usta zvučale tako kao da govori o nečem što je prošao i što poznaje. Žele ga pogleda.

Gledao je Frika, visokog, izbrazdanog tragovima starih tuča, potpuno ludog Frika, i najednom shvatio kako mu njegov očinski ton paše. Ovo je bilo drugo Frikovo lice, ono koje je znao on, i tek rijetki drugi. Frik tučar s malim nožićem u jaketi, praktički alkoholičar,

nasilni mornar s dosjeom na murji, dosjeom u kojem je bilo nasilništvo, javni izgređi, sitni šverc travom – to je bio Frik kojeg je grad poznavao. Drugi, njegov Frik, bio je ovakav.

Frik će završiti iza rešetaka, znao je to – danas ili sutra, zbog noža ili trave, a malobrojni će ga upoznati takvog.

„Kao da mi je stari“ sjevne tog trena Želi kroz glavu. Bilo mu je najednom jasno: Frik ga je branio, tetošio i učio životu kao da mu je otac, premda je bio samo tri godine stariji. Od oca, svog stvarnog oca, Žele to nije nikad dobio. Pape je bio preslab, zbunjen, nedovoljno uvjeren da je išta što zna pravilno, a da bi ikog podučavao. Žele je cijelo djetinjstvo vjerovao da je to dobro, da je bolje tako. Gledao je sad Frika kako s izbačenim laktom nestrpljivo čeka žuto i shvatio da mu fali onog drugog, pravog očinstva, da mu fali čovjek koji će ti kad zaglaviš u pizzeriji s pregačom i poslužavnikom reći „pošalji Bašu u kurac“, reći „tako treba biti“ i „to će proći, to je samo zasad“.

Takav čovjek za Želu nije bio stari. Za njega je taj čovjek bio Frik, i Žele najednom pomisli kako će Friku zbog toga biti zauvijek i sasvim vjeran, što god učinio i kako god zaribao. Pomislio je to, ali ništa nije rekao. Samo je dok je izlazio iz auta osjetio zbog tog prešutnog zavjeta pubertetsku ugodu, kao da je opet dječak koji se s prijateljima u visokoj travi igra tajnih družina, urota s lozinkama i pečatima od žvaka na zapešću ili dlanu.

*

Čak i ovakav, stari je izgledao kao kralj. Stajao je uz štednjak, u sokolskoj majici koja je pamtila i bolje dane, neočešljan i opasan pregačom. Na plinskoj je ploči pržio dvije debele lokarde izbečenih očiju. Na električnoj je ploči šalša od rajčica tiho krčkala prskajući sitne crvene kapljice po kuhinjskim pločicama. Stari je izgledao kao ludi, pijani samac, što je i bio. Ali, i takav se doimao kao kralj kojem dolaziš u audijenciju, ili gorostas kojeg se sluša.

– Nećeš obidvat sa mnom?

– Neću, žurim. Helena me čeka – odgovori Prgin.

- Kako oćeš - progundā stari, pa spremi u kredencu tanjur koji je već pripremio za sina. Tavu s lokardama smjesti na sredinu stola i sjedne. Dok je frigao ribu, pio je crnu bevandu. Sad ju je samo dopunio vinom do vrha čaše. Tako se crnila da se Prgin dvojio je li uopće bevanda.

- I, kako ćete proć sutra?

Na sutra je Prgin gotovo i zaboravio. Veliki derbi zlatne sredine, protiv *Varteksa* kod kuće. Ako to ne dobijemo, pomisli, stvarno smo za ništa.

- Ako to ne dobijete, stvarno ste za ništa - reče stari.

- Nemoj meni govorit. Ja sam vratar.

- Ti si im jedino šta valja - odgovori stari, a kad je on to rekao, onda to znači da tako i misli: pape mu nikad nije laskao, ni u čemu.

- Pape, iden ča. Helena me čeka s ručkom.

- Kako je Helena?

- Bolesna je.

- Znam - odgovori stari i pogleda ga u oči.

- Znaš?

- Rekla mi je. Čim je posumnjala. Tebi nije još tila reć.

Prginu se nije sviđala ta mnogočlana konspiracija, ali nije mogao ništa.

- Opet se pokazalo - promrsi stari trpajući ribu u usta i pljujući drače.

- Šta?

- Da je Bog kurvin sin.

- Tata...

- Šta tata! Uvik udri po najboljem. Šta nije govno jedno koga drugog, nego ga utira njoj...

Htio je reći „rak“, ali tu riječ ljudi obično ne izgovore, završe rečenicu napola, trima

točkama.

- Tata, nije još umrla.

- Znam, škužaj. Uvik me naljuti.

„Uvijek me naljuti“. „On“ je valjda bio Bog, pomisli Prgin. Prginov stari o Bogu je govorio kao o prisnom neprijatelju, nekom susjedu ili barbi koji te nervira. Ne bi očekivao da se čovjek tako ljuti na nekog za koga načelno drži da ne postoji. Jer, stari se uvijek hvalio da je anarhist. Naizust je znao dijelove iz „Roka i Cicibele“ gdje Roko uzdiže Lukenija i grmi protiv popova. Ali, anarhisti ne govore o Bogu kao o nevaljalu rođaku, čak i ako su nekoć pjevali bas u crkvenom zboru kao stari.

Štos je bio u tome da se stari stvarno naljutio. Uzrujao se, bio je crven. Progutaio je zadnji zalogaj ribe i počeo kašljati. Kašljao je, sve crveniji u licu, a netko bi sa strane rekao da mu je drača poletjela u dušnik. Ali Prgin je znao da to nije drača, nego nešto nevidljivo i gore.

Stari izvuče maramicu iz pregače, oštro i bučno zakašlje u nju i zgužva je kako bi je vratio u džep.

- Da je vidim - reče Prgin.

- Šta?

- Šudar.

- Ne tribaš.

- Da vidim.

- Ne tribaš. Krvav je, je si zadovoljan?

Ako je stari grmio protiv prijetvornog Boga koji pobolijeva najbolje, onda je tu bilo i malo oholosti. Jer, sam je osam godina visio na rubu živih, bolesno pljujući u maramicu. Samo što mu to nije učinio Bog, nego azbest. U trideset godina u tvornici azbesta stotine tisuća

nevidljivih piljaka izboli su mu pluća, jednak i utrobu. Nakon tih trideset godina stari je od azbesta konačno dobio neželjeni dar: „benigna pleuralna mezothelioma“ zvali su taj dar liječnici, a obični ljudi samo azbestoza. Stari je kašljao, pluća su mu bila puna vode, noću su ga boljela prsa, a *andol* za tu bol nije pomagao. „Možete biti sretni, vaš oblik nije letalan“ rekao je starom tvornički liječnik: to je samo značilo da će drugi bolesnici umrijeti ekspresno, a Prginov stari polako, kašljući iz noći u noć.

Kad je stari počinjao u tvornici, nije se znalo da azbest ubija. Za dvadesetu godišnjicu rada dobio je od firme lančić s grudvom azbesta ovješeno kao privjesak. Nosio je taj lančić puno desetljeće, trjućući ionako izmučena pluća. Poklonio ga je Prginu koju godinu kasnije, u vrijeme kad mu je išlo loše, kad je mislio da se neće nikad maknuti iz Metkovića i čemera druge lige. „Evo, diši i ti malo taj đubar“ rekao mu je stari sarkastično, ali je Prgin znao što je stari s lančićem htio reći. Htio mu je kazati da sad možda jede govna, ali da to ima smisla i da na kraju stignu plodovi. Plodovi su stigli, Prgin je bio pred reprezentacijom, bio je bogat čovjek. Lančić s grudicom držao je zato i sada oko vrata, premda su mu ljudi govorili da je lud i da zaziva bolest.

Stari je bio u pravu: Prginu su plodovi stigli. Koliko su stigli starom, to Prgin nije umio prosuditi. Starom pluća odavno nisu valjala, odavno je morao biti u invalidskoj mirovini, ali su staru komisiju pohapsili zbog mita, a nova od straha nije u mirovinu slala nikog, pa ni one koji su pljućali krv.

- Mora bi se paziti - reče Prgin. Počinjao je razgovor koji su on i stari vodili opet i opet, godinama.

- Kako? Oću dati otkaz? - odgovori oronuli kralj, a Prgin na tu logiku nije imao protuodgovor.

Imao ga je, prije. Kad se vratio iz Metkovića i potpisao za Klub, molio je starog da otkaže i ode u prijevremenu. Uvjeravao ga je da novca ima za obojicu. Stari ga je odlučno odbio, premda je već tada bolno kašljao.

Prgin je držao da se stari boji dosade: ostao je sam, Prginova mater je umrla koju godinu prije, a balote i desetljetni status basa u klapi nisu dosta za život, bar ne starom. Starom je ženina smrt bila teži udarac nego što je bio sklon priznati, ali i izvor otrovne ironije: umrla je

od raka pluća, a nije privirila u azbestanu – govorio je gorko – ni udahnula azbestni prah. Nije pušila ni pila, disala je samo paru menzaške juhe, a opet ju je zadesio rak pluća i sve je bilo gotovo za dva mjeseca, kao da ju je odnijela voda. Prgin je znao da je prava istina mnogo gora. Njegovu majku također je ubio azbest, ali iz druge ruke. Ubili su je piljci i vlakna sa suprugovih košulja i majica koje je prala i peglala. Stari je u pogonu držao bar masku, ona je njegovo rublje prala nezaštićenih usta – nakon tri desetljeća, azbest je umjesto njega tako ubio nju. Prgin je to znao, ali ni za što na svijetu ne bi to otkrio ocu: koje bi svrhe imalo nabaciti mu krivicu na špale?

Stara je ekspresno umrla, a stari je nastavio po svome. Ustajao je po tami da u šest stigne u tvornicu u Vranjic, noću bi kašljao u maramicu, popodne šekondavao propupalim mladim tenorima koji bi se poslije uhljebili u pop glazbi. Tjerao je tako dalje, govorio *fin che dura non paura*, i bio u pravu – dok traje, nema straha. Naravno, stari bi se morao pazit, pomisli Prgin gorko, ali kako i kada i zašto, sada kad je već kasno.

– Ti bi se mora pazit, ne ja – najednom odvrati stari, upravo kad je Prgin navlačio jaknu.

– Kako to misliš?

– Ne znam. Ali ne činiš mi se dobro.

– Kako bih i bio?

– Ne govorim o Heleni.

Prgin osjeti kako je bolje da zašuti, jer bi moglo izići svašta. Stari ga je gledao kao rendgenom, kao da očekuje istinu i ništa manje.

– Je li nešto oko nogometa? – najednom ga upita.

– Molim?

– To što te muči. Nije samo Helena. Je li nešto oko nogometa?

– Ne, tata.

– Šta, zapelo s *Ajaxom*?

– Ma kakvi. Samo Helena – odgovori Prgin, a činilo mu se kako se iz aviona vidi da je slagao. Stari je tanjur i čašu odnio do sudopera, pustio vodu i počeo ih prati.

- Sretno s *Varteksom*. I čuvaj se – odvрати stari, ne pokazujući namjeru da ga otprati do vrata. Opet je izgledao kao kralj, kao bas bolji od svakog tenora, imperator u pregači zamrljanoj čišćenjem plave ribe. – Čuvaj i nju.

- Bog, tata – pozdravi ga Prgin, stari zakašlje kratko i suho, odvрати mu „Bog“ i nastavi prati suđe.

*

Vidiš jedan šank, sve si ih vidio – pomisli Žele osvrćući se. Lokal kao lokal: sve je u njemu bilo tako poznato, predvidivo i nemaštovito.

Nad šankom su naopako visjele boce pića, uglavnom uvoznih: nekoliko vrsta viskija, rum, *vecchia*, *amaro* i nekakvi grozni tropski likeri boje benzina. U priručnom hladnjaku ležali su *pago* sokovi od pedeset vrsta voća, a od tih pedeset Žele ne bi bio u stanju prepoznati pola. Aparat za pistacij bio je uobičajeno prazan, poker aparat je naravno radio, a točeno pivo bilo je razumljivo uvozno. Šminkerski birc, jedan od stotinu – pomisli Žele proučavajući interijer koji je ionako prokužio već s vrata. Jedino što ga je sablaznilo bile su cijene. Za onoliko koliko ovdje košta uvozno pivo on, Bašo i Frik pojeli bi tamo kamo izlaze malu pizzu i popili tri ture. Žele nije razumio tko će doista dati deset maraka za mali *guinness* i tri za kratku kavu bez mlijeka. On je bio čovjek koji je pio na zidiću kod marketa i takve ljude zbilja nije razumio.

Stajao je iza šanka, ogrnut zelenom pregačom na kojoj je pisalo *Heineken*. Upoznavao je novi radni prostor. Kafić *Olympia* bio je opran i umiven, spreman za novu zaradu.

Tko je god smislio *Olympiju*, nije ga ubila mašta, mislio je Žele. Uobičajena šminka, malo mesinga i tapecirung sa sitnim cvjetnim uzorkom, i gotovo. Četiri-pet stolova uz izlog bili su samo za piće. Stolovi u sali bili su rezervirani za jelo u vrijeme kad pizzeria radi, za ručak i iza sedam i pol navečer. Iza šanka bila je sobica s dugim stolom ili *VIP separe*, kako ga je gazda preuzetno zvao. U njega se moglo ući vratima na samom dnu lokala, ali je barmen mogao primiti narudžbe i kroz prozorčić nadsvođen lukom odmah uz kafe-aparat.

Tako je počela nova etapa u Želinom životu. Za lov koji je držao pristojnom točit će piće za šankom *Olympije*, od četrnaest do dvadeset i tri, a ako se kakvo važno društvo zapije onda

dok treba, do jutra. Stari je poznao nekog tokara iz škvera, on je poznao nekog drugog, onako kako već te stvari idu. Rezultat te šljakerske alijanse bio je Žele u zelenoj pregači. Bio je to posao za srednjoškolke, istina. Ali bio je posao, nije bio naporan i donosio je lovu – čovjek koji put ne smije željeti više.

Pizzeria *Olympia* smatrala se snobovskim lokalom za ekipu s dosta novaca, osobito sportaše. Nogometaši, misice, estrada – to je bila ekipa koja je dolazila u *Olympiju*. Provincijski glamur, svi bi se skupa ubili samo da dođu na TV. Žele je znao da će mu to malo ići na živce, ali valjalo je odvagati i prednosti: dobra ruka bit će veća nego drugdje, moći će se izgrepsi za besplatne karte za košarku i nogomet. Bude li to s kartama išlo, biti će to stvarno dobro. Frik i Bašo uvijek bi nabavili karte, Frik po mafijaškim vezama, a Bašo preko barbe koji je na stadionu održavao travu. Samo bi on kao zadnja budala uvijek kupovao stajanje. Otkad je izišao iz škole nije imao svoje love, stara mu je ionako rogozorila što se ne zaposli – pa kako ćeš od njih onda svaki put žicati dvadeset kuna za nogomet? Sad će biti drukčije: imat će neki svoj dinar, obilnu dobru ruku, a mogle bi kapnuti i karte od stalnih gostiju.

Ovako rano gostiju ipak nije bilo. Naslonjen na prozorčić *VIP separea*, Žele se dosađivao i gledao spotove. Brzo mu je dosadilo, pa je otvorio *Sportske novosti*. Talijanska se liga još igrala, ali su njemačka i španjolska bile gotove, pa je inozemni blok bio dosadan. Preskoči košarku i okrene na domaći nogomet.

Preko svih pet stupaca na stranici se kočio naslov „Dokle će Prgin izvlačiti bijele?“. Bio je to stari broj, primijeti Žele, s izvještajem o polufinalu kupa. Klub je igrao očajno, reporter je svima podijelio petice, samo Prginu osmicu. Na rubu stranice, na uskom stupcu, objavili su i urednički komentar. Komentator je bljuvao vatru po svima. Napao je igrače zbog malodušnosti, tražio ostavku trenera – „evidentno neuspješnog“, tako je pisalo – a napao je i upravu. Napisao je da su nesposobni, da nisu nikoga doveli, da neodgovorno troše novce. Zaključio je da je ovo „najgora kriza rezultata“. Prgin ih je u zadnje vrijeme stalno vadio, izvadio ih je i u kupu, u Zagrebu je ujesen skinuo dva zicera iz rašlji, da nije bilo njega još bi gore prošli. Sad slijedi težak ispit, pisao je novinar. Dolazi *Varteks*, ozbiljna ekipa, u uzlaznoj formi. Posije li nove bodove, zaključio je komentator, Klub će potonuti u sivilo prosječnosti.

Žele baci novine. Kakvo vražje padanje u prosječnost, pomisli, tamo smo već davno pali. U druga vremena igrao se ovdje pravi nogomet. U grad su dolazili Englezi, Francuzi, a Klub bi ih pobjeđivao. Ta su doba prošla. Pravi nogomet bio je prošlost, ovo što im je preostalo, što

su iz nužde gledali, bila je blijeda, komična sjena slavnih dana. Ali Žele nije mogao iz kože. Volio je nogomet, i uzimao što mu se dalo.

A što bi čovjek drugo i očekivao, pomisli Žele. Propalo je društvo, propale su tvornice, bolnice i banke. Ne možeš se onda čuditi da je propao i nogomet, i njega vode isti ljudi kojima su prsti na svemu. Uprava je puna političara koji se goste jastozima i zajebavaju. Briga njih, idu po večerama, tuku dnevnice, dijele provizije. Ni jedan nije u Klub unio ni lipe osim onog Vuškovića što trči uokolo i vabi sponzore. Ni on nije cvijeće, pomisli Žele, komunjara je i nekakav političar, ali bar donese pokoju šušku, vidiš da hoće raditi. Ostali su za streljački stroj. Prgin im sad spašava kožu, a lani mu nisu htjeli korigirati ugovor, pa je skoro otišao. Još sad novine pišu kako ga zove *Ajax* u Amsterdam, a da ga oni ne puštaju. A koliko samo ona druga marva zaradi para za godinu ili dvije livadarskog nabijanja, Klub ih onda proda bez riječi, odu u Austriju ili Belgiju, bez pisma i razglednice.

A Žele je pamtio bolje dane. Kao dječak s ocem je odlazio na Zapad, svake nedjelje i srijede. Gledao je *Anderlecht*, *Ajasa* i *Benficu*. Pamtio je onu večer kad je Klub smazao *Torino*. Pamtio je i prašku *Spartu*: vidio je te večeri izbliza kako Baka namješta loptu i daje gol direktno iz kuta. Bio je tamo kad je tip s Kocunara kojeg su zvali Krmak zaklao živog pijetla na atletskoj stazi, pa su Klub kaznili i izbacili iz kupa UEFA. Bježali su otac i on pred suzavcem bačenim sa Sjevera, '86 protiv *Olympiquea*. Pamtio je *Tottenham*, europsko polufinale, utakmicu po takvoj kiši da se s tribina nije vidjelo igrače na centru. Bio je dijete, ali se kao sad sjećao kako je lopta zapinjala u blatu, baš kako će poslije u blatu zapeti svi – i ovaj grad i Klub i on. Sve su to vidjele njegove djetinje oči, a danas kad o tome priča novim klincima onda se nijemo dive. Rekneš im da je Klub jednom pobijedio *Manchester* 6:0 ili *Ajasa* 3:0, a njima to zvuči kao da im astronaut priča o površini Venere i Marsa. On je tamo bio i vratio se, oni to neće vidjeti nikad. Ta se vremena neće vratiti.

Putovao je i na gostovanja. Vozio se autobusom do Lisabona i Bukurešta, sjedio bi na kotaču po dvadeset sati, gutao dim marihuane od kojeg bi cijeli bus bio puknut već do Maslenice. Kad ne bi bio na brodu, Frik bi i dan danas znao potegnuti u goste, sjesti u auto i – pravac Španjolska, Mađarska ili Poljska. Žele za to više nije imao snage. Posljednji je put na gostovanje otišao '95. Klub je igrao s atenskim *Panathenaikosom*, na utakmicu su putovali brodom. Cijele noći vozili su se Jadranom od luke do luke, u svakom bi ih portu dočekale

sirene i bakljada. More je bilo mirno, odsjaj mjeseca ljeskao se na površini, a pripiti navijači pozaspali su u mreži kojom je bio natkrit isušeni brodski bazen. Bio bi to divan izlet, da nisu izgubili.

Ali, izgubili su. Vozio se natrag busom cijeli dan i noć, a na sjedištu pred njim sjedio je neki dvometraš koji je bezočno spustio naslon. U Split je stigao izmučen, shrvan bolovima i ponižen do kraja. Tog jutra na kolodvoru odlučio je da nikad više neće putovati na gostovanje, jer nije mogao podnijeti povratak nakon poraza, osjećanje gađenja nad samim sobom i time kakav si idiot.

Žele ugasi televizor. Poslužio je *vermuthom* neku mušteriju i nanovo sjeo. Kad si jednom bio na Veneri i Marsu, mislio je, neće ti biti dosta tvoj vlastiti dvor. Ali, jedino što su imali bio je ovaj jad: slabašni Klub, slaba liga, bijedan nogomet i Prgin koji brani čuda i nedjeljom i srijedom. Drukčije je sve to zamišljao pred deset godina. Ali, prije deset godina nije ni u snu mislio da će biti konobar, imati zelenu reklamnu pregaču i provoditi dane u posranom kafiću.

*

Prgin nikad nije volio *Olympiju*. To nije bilo čudo, jer nije volio birtije kao takve. Ali, *Olympia* je bila klupski dnevno boravak, u njoj si sjedio prije i poslije utakmica, karantena, treninga i presica. To su činili svi, pa je činio i Prgin.

U nedjeljno jutro uoči utakmice *Olympia* je obično prepuna, pa makar Klub igrao i protiv običnog *Varteksa*. Tako su i sada pred blagajnom ljudi čekali u repu, grebatori su se vrzmali pred klupskim ulazom, a novinari tiskali u kafiću oblijećući igrače koji su ubijali dosadu.

Prgin je sjeo na štekat noseći pod rukom jutarnji tisak. Okrenuo se leđima lokalu da ga ne ometaju. Otvorio je novine i potražio stranicu koju je trebao.

Nije otvorio sportsku stranicu. Što će pisati na sportskim stranicama, već je znao. Tisak će zahtijevati novog trenera i upravu, njega će hvaliti zbog dva skinuta penala. Pisat će kako se pouzdano zna da pregovara s *Ajaxom*, ili pak s nekim za koga prvi put čuje.

Preskočio je sport i prekinuo listanje na samom kraju, ispred horoskopa i kretanja brodova.

Po uskim stupcima od vrha do dna stranice bila su poredana tugaljiva lica – stare žene, djedice s baskijskim kapama, mladi vojnici kojima se puni godišnjica pogibije. Prgin presavije novine i počne pomno pretraživati osmrtnice.

Tražio je ženska lica. Sa stranice su ga promatrala brojna, starija i mlađa. Želio je pronaći lice žene koju je ubio, ali ga nije nalazio. Neke su od umrlih bile prestare, dvije premlade, ali nijedna nije umrla u četrdeset i drugoj. Pronašao je tek jednu nelijepu plavušu orlovskog nosa koja je umrla u četrdeset četvrtoj. Umrla je „tragično i iznenada“. Tako se obično napiše kad netko strada u prometu. Ali, pisalo je da je iz Segeta. Što je radila usred noći četrdeset kilometara od kuće?

To je ona, morala je biti ona. „Nevenka Balan“ pisalo je, „tragično i iznenada preminula u četrdeset četvrtoj godini“. Da su se stvari drukčije razvijale, otišao bi njenoj obitelji i izmolio oprost. Doznao bi više o toj Nevenki Balan – je li imala djece, što je radila u životu, slične stvari. Ali ispalo je drukčije. Zvonko je u ladici držao drukčiju priču o njenoj smrti. Toga se sad mora pridržavati, to je sad istina.

Pogledao je još jednom to lice. Pokušavao se sjetiti, predočiti još jednom sve što je vidio one noći, pijan i okrvavljen: prevrnuti bicikl, crvenu haljinu, zblajhanu kosu prosutu na asfaltu. To je mogla biti ona, ta Nevenka Balan. Gotovo se sve uklapalo.

Želio je doznati nešto o njoj. To nije bila obična želja, kao kad čovjek želi otići u Pariz ili Veneciju. To je gotovo fizički želio. Doznati tko je bila, kakva je bila, kamo je one noći išla biciklom po praznoj cesti, daleko od kuće, po mrklom mraku.

Složio novine u svitak i zatražio račun. Konobar ga je začas donio. Bio je to novi konobar – mlad, mrk, ozbiljan dečko. Na licu mu se vidjelo da mu se ne sviđa posao koji radi. Prgin je razumio takve ljude, jer se sjećao Metkovića.

Ostavio je konobaru veću dobru ruku, da ga odobrovolji. Pogleda na sat. Utakmica je bila uskoro. Bilo je vrijeme da pođe, preodjene se, zagrije, da navuče rukavice i obavi posao kao uvijek.

*

Na semaforu se vukla 82. minuta. Klub je vodio i vjerojatno će pobijediti. Ali, vodio je tijesno – 2:1, a Prgin je znao da su se opet obrukali. Utakmica se bližila kraju, točno onakva kakva se bojao da će biti: loša, blijeda, nervozna, takva da tijesna pobjeda ne može nikog zavarati.

Varteks nije ništa odigrao. Prvo poluvrijeme Prgin je besposlen stajao na vrhu svog šesnaesterca. *Varteks* nije ni zapucao, a Prginu je bilo drago da je tako jer mu je u oči tuklo nisko sunce, pa mu se lako mogao dogoditi previd. Prginovi suigrači napadali su uporno, ali tromo i bezidejno. Nabacivali su visoke svijeće u šesnaesterac, nizali kornere i besplodne nabačaje iz bekovskog pojasa. U 39. minuti *Varteks* je prvi put izigrao kontru po širokom, nebranjenom prostoru. U tri su pasa stigli pred Prgina, ali je njihov vođa navale, kovrčavi krakonja, pucao loše – jako, ali odviše po sredini, Prgin se bacio u stranu i šakom loptu odbio u korner.

Goste je prva prigoda ohrabrila, pa su ponovo odigrali kontru. Sad su bili trojica na dva beka, izigrali su ih kratkim pasovima, izbjegli ofsajd. Dvojica su se našla sama pred Prginom, kratko vezli, a krakati je iz blizine zabio u mrežu. Kad je sudac svirao kraj poluvremena, stadion je tutnjio od zvižduka.

Trener je u svlačionicu ušao nevoljko, tako da se odmah vidjelo da ne zna što bi im rekao. Lovrinčević je bio šezdesetogodišnjak, vječiti kondicijski pomoćnik koji se godinama vukao po Klubu radeći pošteno svoj posao za sitniš. Premjestili su ga za trenera prve momčadi kad su u polusezoni otjerali trenera, onog istog kojeg su doveli kad su već nakon šestog kola otjerali prethodnog. Lovrinčević je morao privesti kraju ovu nesretnu godinu, i ništa više. Ništa više nije ni mogao. Nije imao vizije, ideje ni iskustva, a to nije znao samo Prgin. Znali su to svi, uključujući igrače i upravu koja je bespomoćno gledala raspad.

Stari ni sad nije znao što bi s njima, s jedanaesticom klipana koji vrijede manje nego što se misli i što sami misle, ali opet dovoljno da smažu one prijeko. Ušao je u svlačionicu,

sramežljivo im izdijelio nekoliko općih savjeta tipa „agresivnije“, „brže predaj loptu“ i „uže uz njih u fazi obrane“. Ubacio je još jednog špica, i to je bilo to: trener i ne može mnogo više kad je ovakvo rasulo.

Publika ih je u drugom poluvremenu dočekala nabrušena. Bila je to ona najgora faza, kad Zapad jedva čeka grešku, a kad se greška dogodi bijesno zviždi. Igrače tada obično uhvati nervoza. Nareda se par krivih pasova, stadion proključa, počnu uvrede i ismijavanje.

Na sreću, Klub je brzo izjednačio, iz penala koji se Prginu činio domaćinski nategnut, ali to ne bi nikad priznao novinarima. *Varteks* ni dotad nije puno napadao, a sad ih nije bilo nigdje. Povukli su se u peterac, čuvali 1:1 – ali ne i sačuvali. Drugi je gol pao dvadesetak minuta prije kraja, nakon kornera i velikog naguravanja. Stadion je najednom promijenio raspoloženje, počelo je skandiranje i pljeskanje, ali ne kao što zna biti, kao što biva kad Klub igra dobro.

Pogledao je na semafor. Punila se 82. minuta. Gostujući bek okrenuo je domaćeg veznog na desnom boku i centrirao. Prgin je procijenio da je lopta oštra, da ide daleko od linije i da ne smije istrčati. Centaršut se odbio nekoliko puta, od glava i koljena, neuredno i kaotično. Lopta je u potpunoj zbrci najednom pala kovčavome pred noge. Centarfor gostiju našao se sam i zaboravljen na pet metara od Prgina, s loptom koja mu se slučajno odbila pred noge. Prgin nije imao vremena istrčati. Bacio se napamet u širi kut, nadajući se da će krakonja pucati tamo. Poletio je zrakom, i osjetio kako ga napucana lopta pogađa u dlanove raširene pred licem.

Načas nije znao što se događa. Svijet mu se zaljuljao, a u glavi mu je zujalo. Osjeti tada na tjemenu dodir nečije ruke, i svrne pogled.

Bio je to Mali. Zvali su ga Mali, iako je bio gotovo dvometraš, gorostasni stoper. Kroz zujanje je čuo kako netko ponavlja „skinija si je“, i shvatio da to govori Mali. Počeo ga je po tjemenu i pomogao mu da ustane. Prgin se osovi, premda su mu noge klecale.

Mali je bio dijete, kao i gotovo cijela obrana. Ali, darovito dijete: bio je izvrstan u skoku, igrao je mladu reprezentaciju, jednom će igrati u kakvoj Španjolskoj ili Njemačkoj. Jednom će možda biti gad, ali zasad je bio neiskvareno domaće dijete, dijete koje se kad pobjeđuju smije, a kad gube plače. Prgin najednom pomisli kako mu je najviše zbog Malog drago što ju je skinuo.

Varteksovcu su izveli korner. Prginu se još vrtjelo pa je ostao na crti. Mali je čuvao prvu stativu: iskoračio je metar-dva i čelom loptu bacio duboko u polje. Vjerojatno u panici da gosti ne izjednače, sudac je svirao kraj točno u sekundu. Dok su se gosti bunili, a publika zviždala, Prgin je skinuo dres i u potkošulji požurio u tunel.

Prije tuširanja Lovrinčević im je održao kratko predavanje. Rekao je da je zadovoljan igrom i zalaganjem, da su uz malo sreće mogli pobijediti visoko. Prgin je sjedio gol do pasa u garderobi i mislio kako trener govori pizdarije. Provukli su se, to je bila prava istina, provukli bez igre i prigoda.

Oprao se, odjenuo i pozdravio s Malim. Izišao je iz svlačionice i ugledao Lovrinčevića kako zamišljen stoji na hodniku. – Opet si ih izvukao – reče trener i položi mu ruku na rame. – Kao uvijek – odgovori Prgin, a onda shvati da to zvuči drsko. Lovrinčević mu skine ruku s ramena. – Traži te Vušković – reče trener hladno, kao da mu se gadi to što je rekao. Lovrinčević nije volio Vuškovića, kao što ga nije volio gotovo nitko.

Prgin navuče jaknu, popne se na kat i zakuca na vrata direktorske sobe.

Vušković je bio direktor kluba. Lokalni političar, mlad, imućan i uspješan. Biografija je govorila njemu u prilog: bio je županijski vijećnik, imao je privatnu firmu i dvokatnicu u dobrom kvartu. Klupski ga veterani nisu voljeli jer nikad nije bio igrač, navijači jer je bivši komunist, a običan svijet jer se pričalo da je lupež. Vuškovića nije volio ni Lovrinčević, možda i zato što mu direktor godinama nije htio povjeriti seniore. Ali, Vušković je u Klub donosio novce, i zato su ga svi trpjeli. Izvlačio je iz rukava nekakve čudne sponzore, dojčmarke su dotjecale, na gornjem su se katu organizirali domjenci s pjenušcem i dimljenim lososom. Ne grizeš ruku koja te hrani, pa tako ni u Klubu nisu grizli Vuškovića.

– Opet si ih spasio – reče Vušković s vrata, a Prgin samo slegne ramenima. – Branim. To mi je posao.

– Razgovarao sam s tvojim menadžerom.

- Da?
- Rekao mi je za *Ajax*. To, da grizu.
- Da, i meni je rekao.
- On bi te htio već najesen prodat.
- Rekao mi je.
- Ne znam baš. Vidiš i sam – kako ćemo bez tebe?

Prgin ne odgovori ništa.

- Dogodine moramo pomlađivat, vidiš i sam da ovo ne ide – nastavi Vušković – trebaš nam kao vođa. Jebiga, stavi se u moju kožu.

Prgin je i dalje šutio. Nije vidio svrhu razgovoru. Želio je igrati u *Ajaxu*, tko ne bi. Ali, Helena je bila bolesna, njena će bolest do daljnjeg diktirati njegov privatni život, a to je nešto nad čim on i Vušković nemaju moći. Imao je ružan dojam da Vušković očekuje da ga se moli. Ili – još gore – da mu se plati provizija.

- Ne kažeš ništa? – reče Vušković.
- Ne. Neće mi bit žao ostat.
- Dobro. Još bolje.

Očekivao je lovu. Prgin je to najednom shvatio. Po glasu, govoru tijela vidio si da je Vušković neugodno iznenađen, da je očekivao da ga Prgin žica poput siročića, da mu ponudi postotak. „Taj film nećeš gledat“ pomisli Prgin i ustane.

- Idem. Žena mi nije dobro u zadnje vrijeme.
- Čuo sam.

Vušković ustane i pruži mu ruku, a Prgin je nevoljko stisne.

- Razmislite - reče direktor - ima načina da se to riješi, da svi budu zadovoljni.

Kad je stigao kući, Helenu je već svladao san. Zaspala je u flannelskoj pidžami, na kauču pred TV-om. Probudio ju je zvuk ključanice. Protegnula se, pojačala ton i pronašla neki kanal s videospotovima. Voljela je da televizijska slika treperi u pozadini, čak i kad razgovaraju ili jedu. Prgin joj nikad nije priznao da mu to smeta.

- Netko te zvao - dosjeti se Helena, dok je Prgin pivo iz frižidera dijelio u dvije čaše.

- Tko?

- Ne znam.

- Je li menadžer? U vezi Amsterdama?

- On bi se predstavio. Ovaj nije htio. Bilo je malo čudno, zvao je usred utakmice. Valjda netko koga ne zanima nogomet.

Slagao je fete sira na tanjur i razmišljao tko je mogao zvati. Valjda nije Zvonko, pomisli, valjda nije bilo problema. Ukrasi sir s nekoliko kapara i maslina, pa se vrati se u sobu. Sjeti se goleme, tople Zvonkove ruke na svom tjemenu. U cijeloj toj košmarnoj noći ta mu je ruka bila jedino utočište.

Telefon zazvoni. Prgin je pustio da zvoni, tri puta, pet, šest. Helena ga začuđeno pogleda i na koncu podigne slušalicu. Namršti se i preda mu aparat: - Za tebe. Onaj od prije. Onaj koji se ne želi predstaviti.

To nije morao biti on. Mogao je biti neki uporni novinar koji ne preza zvati u kasni sat, ili čak indiskretni navijač. Mogao je biti bilo tko. Ali, bio je to Zvonko.

Prgin je s druge strane čuo dječju dreku i preglasan TV. „Prić’u u drugu sobu“ vikne Zvonko,

a buka se potom stišala. Zvonkov je glas zvučao ustrašeno.

- Imamo problem.
- Kakav problem?
- Ne mogu ovako govorit. Doma sam. Moramo se nać.
- Šta, otkrili su te? Znaju za *ono*?
- Ne mogu ovako govorit. Ali, prilićno se zapetljalo.
- Jesu te provalili odozgo?
- Moramo se nać.

Prgin pogleda prema Heleni. Stajala je gdje i maloprije. Na nesreću, slušala je pažljivo. - Treba li platit? Mogu platit.

- Čovjeće, ovo nemoš riješit novcima.
- Reci šta...
- Sutra. U jedan. I ne zovi me više.

Prgin zaklopi slušalicu i pogleda Helenu. Zaćuđeno ga je motrila, oćekujući da joj kaŹe s kim je razgovarao.

Bacio je pogled na TV. Neke crnkinje u tangama pjevale su na ekranu, ali Helena nije gledala u crnkinje nego u njega. Prgin sjedne na kauć i uzme ćašu piva, smišljajući groznićavo u glavi neku dovoljno prihvatljivu laŹ.

3: LED I ČAŠE

Izvadio je novinski izrezak i ponovo ga pogledao.

Nelijepa plavuša orlovskog nosa gledala ga je sa slike tugaljivo, kao da već zna da će slika biti na osmrtnici. Ispod slike pisalo je sve što obično piše: popis ožalošćene rodbine, posljednji pozdrav, sve onako malo nacifrano kako to već bude. Prgin odloži izrezak na koljena, pogleda kuću i uzdahne, kao da se posljednji put predomišlja.

Adresu pokojnice pronašao je lako. Na osmrtnici je pisalo ime supruge, po imenu je pronašao adresu u telefonskom imeniku. Postojala su trojica s tim imenom i prezimenom. Jednog je odmah odbacio jer je živio u Splitu. Dvojica su živjeli u Segetu, u istoj ulici: mora da su nećak i stric, ili djed i unuk, zaključio je Prgin.

Na poledini osmrtnice zapisao je obje adrese, kuće broj sedam i devet. Bojao se da neće razabrati koja je prava. Kad je stigao u Seget shvatio je da dvojbi nema. Na prozoru broja sedam još uvijek je visio crni stijeg, a na poštanskom je sandučiću bila nalijepljena osmrtnica. Kuća je i izgledala poput kuće u kojoj je netko umro: tiha, zatvorenih prozora, praznog dvorišta. Čekao je kakav znak života, ali je kuća bila posve mirna. Ne i napuštena: unutra je moralo biti ljudi. Uočio je krletku s tićima na zidu verande, mačke su se vrzmale po terasi, vrt su krasili dobro njegovane geraniji, kiviji i mandarine. U kući pokojne Nevenke Balan netko je živio.

U polutami verande Prgin ugleda ljudski obris. Čovjek je sjedio u sjeni, pod gustom odrinom od vinove loze. Bio je to neki starac. Komadom kamena tukao je orahe na stolu. Kako se Prgin približio vratašcima, starac ga je primijetio.

- Izvolite? - upita starčić i priđe vratima.

Mogao joj je to biti otac, ili stric. Na reveru je držao crni flor.

- Ništa - odgovori Prgin.

- Nekog tražite?

- Ne, pogriješio sam - odvrati Prgin i ustukne. Starac ga je i dalje sumnjičavo promatrao, pa Prgin ubrza korak i žurno uđe u auto.

Starac se naslonio na vrtna vrata. I dalje ga je proučavao - ispitivački, kao da ima sve vrijeme svijeta da otkrije tko je sumnjivac. Prgina uhvati panika. Ubacio je u prvu umjesto u rikverc, i začuo zvuk trenja blatobrana i žbuke.

Nije provjeravao koliko je auto izgreban. Brzo se izveo natraške iz uličice. Provukao se autom kroz središte mjesta, vrludajući između gajbi piva i banaka s ribom i peršinom. Kod čvorišta za glavnu cestu shvatio je da lupka prstima po volanu, nesvjesno i mahnito kao pušač koji se netom ostavio duhana. Tako uzrujan ne smije voziti, pomisli, ne nakon onog što se dogodilo pred koju noć. Iziđe iz auta, udahne morski zrak i odšeta kraći krug oko auta s rukama u džepu, sve dok se nije osjetio spremnim za vožnju.

Vozio je sporo. Grčevito je držao upravljač, nervozno gazio kočnicu u zavojima, puštao autobuse da ga preteču na pravicima. Na splitskoj petlji skrene ulijevo i usmjeri se prema gradu.

Prve su ga splitske visokogradnje smirile. Nervoza je otišla kao vodom odnesena, a Prgin je znao da to nije samo zato jer je ugledao prve gradske nebodere, jer je cesta prazna, asfalt savršeno suh, a rano proljetno vrijeme obećavajuće lijepo. Od one večeri kad je u rent-a-caru posudio *Chrysler* pa do sada ni jednog časa nije bio tako spokojan.

Vozio je, mislio o kući i starcu koji ga je sumnjičavo promatrao iz vrta. Prgin nije to razumio: nije razumio zašto se zbog toga što je vidio kuću i njega osjeća toliko mirnije.

*

- Nemoj se ljutiti – rekao je Zvonko. – Nije ovako trebalo biti. Stvari su se zakuhale.

Zvučao je iskreno. Stajao je na đigi, odjeven u civilnu robu koja mu je stajala grozno. Galebovi su na morskoj površini jeli komade kruha i govna, Zvonko je stajao uz rub, a vjetar mu je podizao skute bezobličnog balonera.

- Šta se dogodilo?

- Sranje, eto šta.

Prgin ga je promatrao. Zvonko kao da je bio sasvim drugi čovjek. Umjesto spokojnog pokrovitelja koji umiruje, pred sobom je vidio usplahirenog mladića. Tek je sad primijetio kako je Zvonko mlad.

- Jebi ga, i nada mnom ima neko. Ćopili su me. I tebe – sad smo skupa u tome.

- Šta to znači? Da idem u zatvor?

- Možda ne. Ali treba platiti.

- To nije problem.

- Je, problem je. Ti ljudi neće novce. Vidili su tko si ti, i trebaju od tebe uslugu.

- Isuse, koje rebuse sereš. Kakvu uslugu?

- To će ti oni reći.

- Zvonko, malo mi je dosta...

- Tko je radi koga ovdje? Jesi zaboravila zašto sam se izložila?

- Oprosti.

- Kurac oprosti. Lako je tebi. Ti ćeš u vrh glave Premanturu, di si i treba. Znaš šta meni slijedi? Suspenzija, letim s posla, krivična prijava zbog krivotvorenja službene isprave.

- Oprosti.

Bio je nezahvalan. Prgin je toga bio svjestan i najednom mu je bilo žao.

Zvonko sjedne na klupu i pljune pod sebe. – Oni će ti sve reć. Moraš samo doć sutra u šest, u *Olympiju*. Bit će sve u redu, mora bit.

– Tko su to „oni“? Onaj ćelavi iz tvoje patrola?

Zvonko se posprdno nasmije.

– Tvoji šefovi?

– Ovi su puno, puno više.

– Reci napokon!

– Znaš tko je Vlado Duspor?

Prgin umukne. Istina, znao je tko je Vlado Duspor.

Zvonko pljune u more. – Onda znaš sve.

Prgin se osvrne da se uvjeri da ga nitko ne sluša: – Moram nešto lažirat, jel' tako?

Nekoliko je sekundi slušao samo disanje. – Jebi ga – odgovori Zvonko – vjerojatno.

Prgin ga je gledao kao da bi ga ubio. – Reka si „oni“. Znači, nije Duspor sam?

– Naravno da nije. Šta bi Duspor moga policiji?

– Ko još?

– Bolje ti je ne znat.

– Reci mi ko još?

– Vušković, eto ko. Jebi ga, Vušković.

*

Bolnica je mjesto na koje na koncu uvijek dospiješ, pomisli Prgin. Prvi put s nekim od bližnjih. Drugi put isto tako, a ako si sretan i služi te zdravlje treći put također. A onda,

četvrti ili tko zna koji put, red dođe na tebe. Uđeš i – cap, to je bilo to, a da se nisi okrenuo.

Držeći Helenu pod ruku Prgin se penjao stubištem radiologije. Promatrao je dobro poznate i srećom zaboravljene prostore – stubišta, vrata i rukohvate. Upoznao ih je kad je bio mnogo mlađi i mnogo ranjiviji. Drugi bi put sve trebalo biti lakše, ali njemu nije bilo.

Kad mu je oboljela mater, to nije trajalo dugo. Sve je bilo gotovo u tri mjeseca, kako već s rakom pluća biva. On i stari dolazili su isprva naizmjenice, svaki drugi dan, donosili naranče, tjedne novine i ručak koji bi stari skuhao. Poslije su dolazili obojica svaki dan, a u posljednjoj fazi na odjelu bi proboravili cijelo popodne i večer. Prgin bi došao nakon treninga, oko šest, odjel bi već tonuo u tamu, a stari bi sjedio uz njeno uzglavlje i s mukom pokušavao otpočeti razgovor. Krpom bi zastrli svjetlo nad krevetom da ne smeta ostalim pacijentima, i tako sjedili do kasne večeri. U početku to staroj nije bilo drago, jer je po tim večernjim posjetima znala da umire. Onda joj je postalo milo, jer je posljednje dane htjela provesti uz svoje. Na koncu joj je bilo svejedno: počeli su je trpati morfijem da ne pati, morfij je oslabio organizam, pa je potonula u polusvijest koja se okončala jednog utorka, nedugo prije vizite.

Prgin je znao kako te stvari idu, zato se valjda još i više bojao. Helena je to primijetila.

- Ne boj se, ovo danas je rutinski.

- Ne bojim se.

Prgin je znao da je ovo danas rutinski: pregledat će je, očitati snimke, odrediti dozu zračenja. Ali time prave stvari tek počinju – to je i Helena razumjela.

- Boli li? – upita ga dok su ulazili u hodnik.

- Zračenje? Ne. Samo draži kožu. Kad su veće doze koža svrbi, kao da je opečena.

Helena klimne glavom. Prgin uzme na šalteru broj, komadić kartona na kojem je pisalo 59. Sestra prozove broj 55. Dobro je, nećemo predugo čekati – pomisli Prgin.

Sestra ih je uskoro prozvala. Uveo je Helenu u ordinaciju i pomogao da se skine. Uzeo je jaknu i torbu preko ruke, a sestra ga je otpravila natrag u hodnik. Dok je izlazio, bacio je oko na Helenu. Sjedila je na ordinacijskom stolu, od pasa na gore samo u potkošulji. Gledala je kao uplašena životinja. Tehničar joj je markerom na kožu ugrebao masni crni X, točno na mjesto budućeg zračenja.

Prgin sjedne u hodnik i odloži Helenine stvari. Gledao je ljude hoteći razabrati tko su pacijenti, a tko pratnja. Pitao se ima li među pacijentima netko mlađi od Helene. Nije to mogao sa sigurnošću znati: pratnja i pacijenti bili su pomiješani u čekaonici, jednako tjeskobni, jednako ustrašeni mjestom gdje su se nalazili.

Čovjek preko puta pomno je proučavao jutarnje novine. *Sportske novosti* je pročitao i odložio do sebe. U drugim okolnostima Prgin bi posudio novine i prekratio vrijeme. Sad je sportske novine gledao kao da vidi otrovnicu. Najednom se sjeti Vuškovića, Duspora i sutrašnjeg sastanka.

Zvonka su uhvatili. Imali su strugotine boje, fotografije kočenja i smrtni list. Imali su Zvonkovo priznanje i svjedočenja ćelavog policajca. Laž koju su smislili složila se na pod poput domina pri prvoj, rutinskoj kontroli.

Prgin je znao da s ove točke postoje samo dva puta. Može poći u Premanturu, ostaviti Helenu samu s masnim X na ramenu, a Zvonka prepustiti disciplinskom progonu, suspenziji i otkazu. Ili može navečer doći u *Olympiju*, sjesti na stol s Dusporom i Vuškovićem i učiniti što žele. A oni očito žele da lažira utakmicu. Čim je čuo Dusporovo ime, znao je da žele namještaljku: što bi drugo kladioničar mogao htjeti od njega?

Duspora je pamtio od djetinjstva. Nekad je bio vaterpolo zvijezda – jaki i surovi sidrun koji je kacavao suce, tukao novinare i gazio protivnike. Neko je vrijeme igrao na Siciliji. Poslije je bio trener mlađih uzrasta, ali je s tim brzo prekinuo, a kružila je priča da su ga otjerali na pritisak roditelja čiju je djecu ugnjetavao i mlatio. Duspor je tada otvorio sportsku kladionicu. Počeo je s malom trafikom na Voćnom trgu, potom je otvorio drugu poslovnicu, pa treću. Koncem devedesetih država se službeno povukla iz monopola na sportsko klađenje,

a Duspor je razgranao biznis. Sad je imao lanac *Global 102*, desetke podružnica u svim većim gradovima. Bio drugi najveći trgovac srećom u državi, nakon države same. Ako nekom smrtno duguješ uslugu, a taj te zove na razgovor s Dusporom, onda se zna što se od tebe očekuje.

Znao je da lažiranja postoje. Lažirale su uprave, kupovale su suce, namještale neodlučne. Igrao je i sam nekoliko prodanih utakmica. Igrači u polju uvijek su se žalili da ih je teško igrati: bek te pušta, ti pucaš, a ne možeš pogoditi – govori li bi. Ili – ne bi smio dati gol, a svaka ti sjeda, ulazi ti u rašlje s trideset metara. Prgin nije volio takve utakmice, ali je bio nemoćan. One su se dogovarale na gornjem katu uz viski, a on je mogao tek šutjeti i odigrati svoje.

Sutra ga očekuje ipak nešto drugo. Utakmicu će morati lažirati sam, i to ne zato jer ju je uprava prodala, ne zato jer se netko spustio kata i objasnio im da je to viši klupski interes. Lažirat će je jer ga je kupio kladioničar. Zvučalo je tako američki, kao namještanje mečeva u boksu.

Od njega će tražiti da lažira. Još nije znao što. Nadao se da će im dosta biti kakvo ligaško gostovanje. To bi lako učinio: zaspao bi pri korneru, bacio bi se bez veze na pogrešnu stranu, pustio bi gol pa nek voda nosi bod ili dva manje. Ali, Duspor nije bio ta kategorija. Neće se on zajebavat sa sitnežom. On će tražiti da lažira finale, a Prgin se toga i bojao.

Gužva se u hodniku prorijedila. Vrata ordinacije otvorila su se, kroz njih iziđe prvo sestra sa stalkom praznih epruveta, a potom Helena. Stajala je na nogama krhko, baš kao da bi je i vjetrić srušio. Priđe i zagrli je.

Lice joj je bilo mirno, kartaški nepronično, ali je Prgin vidio ono što bliski ljudi uvijek vide, sjenu straha i napetosti.

– Kad počinje?

– Treći dan nakon operacije. Tri mjeseca, svaki drugi dan.

Bez riječi su izišli iz bolnice i sjeli u auto. S mukom se izvlačio iz prometnog krkljanca oko radiologije. S vremena bi na vrijeme pogledao Helenu koja je stojički sjedila, kamenog lica, pribrana kao da se sve to ne događa njoj.

Kad su stigli kući, Helena se razodjenula. Prgin je sjeo na kauč i piljio u ugašeni TV.

Helena se vratila odjevena u šlafrok. Sjela je do njega na kauč i naslonila mu ruku na trbuh. Milovala ga je, a onda je ruku zavukla prema gore, prema grudima. Njena hladna ruka putovala je prema plećima. Igrala se s lančićem i s azbestnom grudicom. Vrtjela je lanac oko prsta, glavom mu se zavukla uz vrat i lagano ga ugrizla. Kad je osjetio njen jezik za vratom, trznuo se i odmakao. Nije to bilo svjesno, nije to želio učiniti, učinio je to kao da ga je odbacila nevidljiva opruga.

Pogledala ga je smrknuto: – Šta ti je? Imam rak, nisam okužena.

– Znam. Oprosti.

– Nikome ne olakšavaš tako – progunđa ona, a on joj kao po naredbi počne milovati natkoljenicu. – Koji mi se put čini da se brineš više od mene.

Prgin je privije sebi i prihvati zagrljaj. Nije ni znala, pomisli, ni sama nije znala koliko je u pravu.

*

Ovaj se put nije automobilom uvlačio u mjesto. Ostavio ga je na prilaznoj cesti, ušao u selo pješke i otišao ravno pred kuću broj sedam.

Kuća je opet bila tiha i naizgled pusta. Rotirajuća prskalica u vrtu je vlažila kivije. Prgin pristupi ulaznim vratima i ugleda starca s crnim florom. Hranio je mačke ostacima očišćene ribe.

Starac je radio na miru svoj posao. A onda se okrene k vratima i ugleda ga. Ustao je i pošao prema njemu. Prgin je znao da bi najbolje bilo pobjeći, ali se nije ni pomakao s mjesta.

- Dobar dan – pozdravi stari.

- Dobar dan.

- Vi ste bili neki dan ovdje, jel tako?

Sjetio se, pomisli Prgin.

- Biće ste poznavali Nevenku?

- Da – slaže Prgin.

- Odma sam ja to reka. Baš sam reka ženi, bit će to neki Nevenkin prijatelj, pa mu je bilo neugodno šta ga ne poznamo.

Stajali su tako zakratko, a onda ga starac pozove unutra.

Nadao se da će sjesti u dvor. Ali, stari je naumio drukčije. Uveo ga je u kuću, uzeo mu jaknu i otvorio vrata dnevne sobe. – Milka! – zaderao se, a Prgin po tome zaključi da tu netko mora biti nagluh. – Doša je neki prijatelj od Nevenke, žalovat se!

Soba je bila onakva kakvu čovjek očekuje kad ulazi k nepoznatim ljudima, u malome mjestu. Na televizoru je počivala romboidna merla, a na njoj Eiffelov toranj od alpake. Sredinu sobe zapremala je golema kutna garnitura koja je pamtila bolje dane. S kuhinjskog stola mirisao je tanjur štrudela od višanja. Naravno, pomisli Prgin, u kući uvijek ima kolača u doba žalovanja: tako je bilo i njihovu domu.

Oniža, crna žena uđe kroz vrata terase i pruži mu ruku. – Ovo je Milka, Nevenkina mama – reče stari – a ja sam joj otac, Marin. Prgin se predstavi pravim imenom, ali izbjegne reći prezime.

- Vlado? Ne sjećam se da vas je spominjala. Jeste li je poznavali s posla?

Neka bude s posla, pomisli Prgin. Nije ju mogao poznavati ni iz kvarta ni iz škole, pa neka bude posao.

Starac donese bocu, tri čaše i led. Ulije mu u čašu neku zelenu tvar koju nije znao prepoznati, a starac to primijeti: – Sok od bazge, naš, iz vrta.

– Nije čudo šta vas nismo zapamtili. Nije dugo ni radila tamo, u carinarnici. Samo koji mjesec.

Carinarnica, primijeti Prgin. Znači, bila je carinica.

Starici se najednom navlaže oči. Uhvatio ju je napad plača, onako kako ljude obično uhvati kad sve prođe, kad završe ceremonije i mine prvi šok. Onda počnu tjeskobe poput ove.

– Milka, nemoj – šapne starac i uhvati je za zapešće. Učinio je to nježno, privrženo.

Nisi u ovoj kući osjećao trag Nevenke Balan. Starog para da – njih si prepoznavao u svakom detalju. Prgin je vidio uspomene s putovanja na koja su išli, vidio je njihov ukus, hobije i duh. Ali nije vidio ništa što bi kazivalo o Nevenki Balan: ni jedan detalj u kući nije odavao mlađu ženu i majku. Da nije bilo uokvirenih slika dvoje djece, ne bi se slutilo ni prisustvo unuka.

– Ovo su njeni?

– Da – odgovori Milka.

– U školi su?

– U Njemačkoj su – odgovori stari iznenađeno, kao da je Prgin to trebao znati – s ocem. I ona je trebala poč gori za koji dan, zato je i najavila otkaz.

– A mi eto ostali sami – reče žena, i opet zajeca.

Prgin otpije malo soka od bazge i ohrabri se: – Znate, nisam je baš dobro poznavao. Kakva je bila?

– Zlato, eto kakva.

– Ko je nije volio. Svi!

– A djeca... ima li se ko brinit o njima?

- Bilo bi da su ovdje. Mi bi ih pazili. Ali oni naš zet upeo da oće u Njemačku, u taj laboratorij.

- Kako stoje s novcima? - Prgin je znao da to pitanje nije sasvim pristojno. Ali, ako je već ovdje, ako već njuška po životu Nevenke Balan iz potaje, onda je barem želio znati može li pomoći. Novac je nešto čega on ima. A novac liječi neke stvari - ne sve, ali neke.

- Da novci! Vidite u nas vrta i kuće, a njegovi su još bogatiji. I još sad njemačka plaća. Ali koji novci mogu zamijenit mater.

Milka opet počne plakati, a za njom zasuzi i stari.

- I tako iznenada, besmisleno.

Prgin obori pogled. To je tema koju nije želio dirati, to ne bi bilo u redu, bilo bi morbidno. Posrkao je otopljeni led s dna čaše i naglo ustao. - Moram ići, ne ljutite se.

Starac ga je ispratio da dvorišnih vrata i potapšao po ramenu: - Niste puno izgrebali auto zadnji put, nadam se?

- Ne - odgovori Prgin.

- Eto, hvala vam. I dođite opet, sad kad smo sami.

Prgin mu mahne tronuto. Dobio je poriv da izljubi starca, da ga obujmi i da se isplaču, a činilo se nekako da stari to i očekuje. Tada se sjeti koliko je ovo što radi bolesno, potpuno bolesno, i ustukne.

Zaputio se uličicom i okrenuo se posljednji put, da mahne. Starac je još stajao na vrtnim vratima i gledao ga.

- Navratite - povikne stari dok je Prgin zamicao - navratite bar vi, nemojte nas i vi zaboravit!

*

Olympia je bio kafić za nogometaše, misice, manekenke i parazite koji se oko njih vrzmaju. S takvima treba znati, rekao je gazda Želi prvog radnog dana. I gazda ga je poučio.

Budi fin s nogometašima, rekao je. I sa svima koji su s nogometašima. Njima daj na kredu, ali im ne toči ako se vidi da su previše popili. Puštaš ih u *VIP separe*, samo njih i one s njima. S vremenom ću ti pokazati koji su novinari, rekao je gazda. Obično nose *Paul Shark* maje i *koledžice*. S njima budi ljubazan, ali im ne daj u *separe* osim ako ih nisu pozvali. Pomozi im ako što trebaju, ali ih ne puštaj blizu ako bilo tko pravi nered ili krš.

Bilo je mrtvo doba dana, šest poslijepodne. Žele je sjedio na barskoj stolici i piljio u TV iznad šanka. Na TV-u je Bjork otvarala usta, ali se pjevanje nije čulo jer se Žele uželio malo mira pa je stišao ton. Srkao je *bitter lemon*, mislio na *Paul Shark* majice i one koji ih nose, a ponajviše čekao slijedeći spot jer ovaj nije bio zanimljiv. U taj su se čas vrata lokala otvorila uz zvuk zvonca.

Na vrata je ušao Vušković. Bio je odjeven ležerno, u pulover i jaknu, onako kako se političari odjenu kad su na odmoru. I hodao je kao političar: kao da je na pisti, kao da ga svakog trenu gledaju ili mogu snimiti.

Za Vuškovića je ekipa s ulice govorila da je lopuža. Žele je vjerovao u to – kako bi drukčije sagradio onu kućerdu pod Marjanom? A opet, govorilo se da je Vušković dobar za Klub, da je poslovno umješan, da igrače ne prodaje budzašto i da dovlači sponzore. Zato ga je ekipa sa Sjevera trpjela. Ali i da ga nisu podnosili, držali bi jezik za zubima. S Vušković je bilo mudro biti u dobrim odnosima: spadao je u one ljude kakve je dobro poznavati ako hoćeš legalizirati bespravnu gradnju, ili unajmiti gradski prostor, ili posušiti kaznene bodove u prometu. Vušković je takve stvari rješavao, a ljudi bi mu to pamtili i vraćali.

Vušković je produžio u dno pizzerije i ušao u *VIP separe*. Učinio je to bez pitanja, kao da je doma. Na neki način i jest bio doma: iznajmio je kao član uprave gazdi ovaj prostor, a od toga vjerojatno bere kakav postotak.

Zvonce na vratima opet je zvecnulo. Za Vuškovićem je u lokal ušao gorostasni muškarac. Tupi boksački nos i neobična bora od brade do vrha nosa prizivali su Želi neka davna, mutna sjećanja. On je to lice vidio: ne samo vidio, nego viđao, ali drukčije, možda bez trbuha i sloja

sala uz lice i bradu.

Čovjek s boksačkim nosom ušao je za Vuškovićem u odjeljak i zatvorio vrata. Žele uđe za njima da ih posluži. Naručili su hladnu butelju žlahtine, četiri čaše i led. Kad je Žele donio vino, debeli s ožiljkom neprijaznim mu je pogledom dao do znanja da ga radije ne bi gledao tu.

Žele se ponovo nalaktio na šank, posrkao do kraja *bitter lemon* i bacio oko na TV. Robbie Williams je upravo odverglao svoje, a za njim se pojavila Severina i mahala rukama na nekakvoj livadi s umjetnim cvijećem. Pokušavao se sjetiti tko je debeli čovjek s boksačkim nosom. Osloni se na prozorčić koji je služio da se u separe dostavlja hrana. Rukom ga odškrine, tek toliko da može čuti razgovor. Nakon pet rečenica, bio je siguran, sjetit će se tko je krupni.

- Di su više? - upitao je debeli osorno. Čuo se zvuk leda koji je netko od njih dvojice trpao u čašu.

- Doći će.

- Kasne.

- Doći će - odgovori Vušković svadljivo, ali se osjećalo po glasu da ga krupni zastrašuje.

A onda se Žele dosjeti.

Taj lik je pamtio iz djetinjstva, iz zlatnih godina kad bi po čitavu noć s ekipom sjedio pred TV-om i pratio prijenose s Olimpijada - prijenose svega redom, streličarstva, konjaništva, glinenih golubova. Pamtio je to lice, ali iz vremena kad nije bilo uokvireno masnim tkivom i urešeno iglom za kravatu. Bio je to Duspor.

U vrijeme kad je Žele bio klinac, Duspor je bio idol starijim mangupima iz ulice, mangupima koji su onda bili u onoj tinejdžerskoj dobi kad su ti idoli tučari i barufanti. A Duspor je

upravo to i bio: sidrun vaterpolo reprezentacije, mišićavi grmalj koji je protivničke braniče ciljao laktom u bradu i aperkatom bacao u more suce kad bi mu se zamjerili. O Dusporu su se pričale legende. Govorilo se da tijekom igre skriva pribadaču u kupaćim gaćicama i njome bode protivnike. Tvrdilo se da je butnim mišićima tako stegao jednog drugoligaša da mu je nacikla zdjelica. Ljudi su Duspora voljeli jer je bio fajter, a ponekad i dobar igrač. Odgulio je par Olimpijada, osvojio pokoju medalju, igrao malo na Siciliji, a onda se oprostio. Žele ga je otad izgubio iz vida, tek je našao da je otvorio mrežu sportskih kladionica i da mu ide dobro.

- Kasne - opet progovori Duspor, rogoboreći kao da to Vušković kasni.

- Ništa ne brini - odgovori Vušković, a sad se već i Želi činilo da je smiješan što to ponavlja kao idiot. To valjda oni političari rade, ljudima govore „ne brini“.

Žele opet začuje zvonce. U kafić je ušao loše odjeven mladi čovjek. Zaputio se u separe ne pitajući Želu ništa. Žele se dvojio treba li ga zaustaviti, ali istog trena ustukne. Za neznancem je u kafić ušao Vlado Prgin i pozdravio ga. U separe su ušli zajedno.

Žele opet sjedne, a onda primijeti kako je prozorčić za narudžbe ostavio otvoren. Ko ih jebe, pomisli, sad ga neću zatvarati, pomislit će da sam ih špijunirao. Ostao je tako sjediti, a Severina je na TV-u zatvorila usta i ustupila mjesto nekakvoj reklami.

*

Prgin je ušao u kafić i s vrata ugledao Zvonka. Stajao je uz šank i usplahireno se osvrtao. Činilo se kao da strepi da se Prgin neće pojaviti. Prgin ga pozdravi. Zvonko odvrati pozdrav i povede ga u dno prostorije.

Od ove točke postojala su samo dva puta. Prgin je cijelim putem od kuće vagao jedan i vagao drugi, ali je u *Olympiju* ušao jednako neodlučan kao na početku.

Mogao je popustiti i učiniti što traže. Lako bi pustio gol na običnoj nedjeljnoj utakmici. Ali, Duspor bi mogao tražiti finale. A Klub je to finale čekao pet godina, svi su žudjeli za

posranim kupom kad već ne mogu postati prvaci. Ne može to ljudima napraviti.

Mogao ih je otkačiti. Iz ove perspektive Premantura mu se nije činila tako strašnom. Možda ne bi dobio četiri godine, nego tri ili dvije. Valjda bi ga puštali preko vikenda, pa bi i Helenu viđao. Ali, s nogometom bi se mogao pozdraviti. A Zvonka bi upropastio: slijedila bi mu suspenzija, otkaz, prijava. Nemaš to pravo napraviti čovjeku koji ti je pomogao.

Najednom je shvatio da bi Zvonka najradije pljusnuo. Gledao je mladog policajca odjevenog u traljavi baloner, gledao i mislio kako bi ga rado raspalio po gubici. Uspio je sve zajebati, sve je napravio tako površno, lakomisljeno i loše.

- Kasniš - rekao je Zvonko.

- Barem sam tu.

- Oni su u separeu.

Zvonko otvori vrata odjeljka i pusti ga pred sebe. Prgin uđe, ugleda dugi konferencijski stol, a na njemu bocu vina i četiri čaše. S druge strane stola sjedili su oni.

Debljina i godine učinili su svoje. Ali prepoznao je Duspora - bilo je to ono isto, davno lice, čovjek iz sportskih pregleda osamdesetih, iz vremena kad su sportaši nosili uske trenirke i frizure s dugim šiškama.

Do njega je sjedio Vušković, veliki direktor. Ipak mu je bilo neugodno, vidjelo se to. Još jučer sjedio je s Prginom u uredu, pričao o pomlađivanju i svetom interesu Kluba. Sad je sjedio ovdje uz arhivsko vino i prodavao finale. Prgin najednom osjeti neopisiv stid, stid što se uopće našao u ovoj sobi, što se doveo u ovu situaciju.

Bili su savršeni par, to je trebalo priznati. Idealna half linija za ovakvu malverzaciju. Duspor je nasilnik i polukriminalac - čovjek kakav može plaćati policajce ili ih moliti za uslugu, ali ih ne može ucjenjivati. Vušković je to mogao: bio je političar, imao je veze, policijsku upravu nadzirala je njegova stranka. Prgin se prisjetio što su novine svojedobno špekulirale. Pisalo se da je vaterpolist Vuškoviću platio kampanju. Novac je potekao u jednom smjeru, sad će

poteći u drugom, samo obilnije.

Sjeli su. Duspor ih je ponudio vinom i ledom, a Prgin odbije. Konobar se pojavio na vratima, saslušao narudžbe, a Duspor mu je potom dao rukom znak da se gubi. Vušković je progovorio prvi.

- U gabuli ste i to povećoj – rekao je. – Ali se to može riješit. Ima ljudi koji to mogu. Samo šta i oni oće nešto za sebe.

- Reci momku šta bi trebalo napraviti – reče Duspor. Činilo se kao da mu Vušković diže živce.

- Trebali bi pustiti gol, eto šta.

- Kad, u nedilju? – upita Prgin.

Svi su šutjeli, kao da je ispalio neviđenu glupost.

- Valjda ne finale?

Duspor potvrdno klimne glavom.

- Ne mogu finale.

- Nego šta bi drugo? Nećemo se sa sitnežom zajebavat.

- Ne mogu.

- A onda ništa – reče Duspor.

Zvonko uhvati Prgina za zapešće i stisne ga. Prgin se trenutak dvojio bi li povukao ruku, ali ne učini to.

- Ne mogu finale.

Zvonko ga je stiskao kao da mu želi zadati bol. A onda progovori: – Morate razumiti momka. Nije to lako, znaš već. Izdat Klub.

- Nikoga ne izdaješ, Vlado – odvrati Vušković – Klub će izgubiti finale, ovako ili onako. To

znaš i sam.

Prgin ga pogleda zgroženo. Ovaj to primijeti.

- Istina je. Znaš to i sam. Izgubit ćemo. Kad je već tako, ajmo napraviti bar neku korist.

- Ako će Klub sigurno izgubiti, šta vam ja trebam?

Vušković se nasmiješi. - Trebaš. Ono šta nas zanima nije da Klub izgubi *bilo kako*, u tome je stvar. Ne *bilo kako*.

- Nas i *investitore* ne zanima bilo kakva pobjeda gostiju - upadne Duspor. Gosti su ionako favoriti, dvije se trećine države kladi na njih, tu bi zarada bila sića. Zato utakmica mora biti riješena u zadnjih deset minuta.

- A tko su investitori?

- Da ti ne bi reka.

Prgin je shvaćao. Svaka je kladionica osim oklada na konačni rezultat nudila oklade na prvo poluvrijeme i oklade na 80 minuta. Logično bi bilo da omjer oklada koji važi za prvih 80 minuta bude sličan omjeru na svih 90, jer utakmice gdje gol odluke pada tako kasno ipak nisu tako česte. Onaj tko se bude kladio na neriješeno na 80 minuta i na tip „dva“ na 90 minuta, na toj će maloj razlici omjera zaraditi milijune. Naravno, ako uloži dosta, a ovi se očito ne bi zafrkavali zbog sitniša.

- Dobro, što ako nas oni nabiju već prije 80? - upita Prgin i najednom se postidi zbog defetizma. Ni na kraj mu pameti nije palo da bi njegovi mogli nabiti goste.

- Pobrinuli smo se i za to. Nisi ti jedini.

- Budi pametan. Spasiti ćeš karijeru, ili je zajebati - reče Vušković. - Kako ću te prodat u *Ajax* završiš li u zatvor?

Prgin ponovo obori glavu. Zvonko ga je i dalje čvrsto držao za zapešće.

- Ne mogu - reče na koncu Prgin - finale ne mogu.

Duspor se okrene prema Vuškoviću. - Dolazili smo bez veze - obrecne se, kao da ga kori.

- Čini se.

- A što će bit sa mnom? - upadne Zvonko. - Pomoga sam ti, i sad ću najebat?

- Ne mogu.

- Završit ćeš u zatvor, čovječe. I ja.

- Ne mogu finale.

- Moraš.

- Ne mogu.

- Evo ovako ćemo - javi se Vušković. - Prgin će razmislit. - Okrene se Dusporu kao da od njega očekuje da ga podrži. - Reći ćeš tako tim svojim - da će Prgin razmislit. Ima ionako još dva dana. Razmislit' ćeš, jel' da?

Prgin potvrdno klimne.

Vušković tada ustane od stola. - I bolje ti je - promrmlja Duspor, ostavi na stolu stoticu i pođe za njim.

Konobar uđe u separe i pokupi novčanicu. Prgin osjeti kako mu mokraća navire. Ispriča se i požuri u nužnik. Stajao je tamo licem prema ogledalu čekajući da mlaz stane. Kad je mokraća presahnula, zatvorio je rasporak i ostao stajati gdje je bio. Gledao je samog sebe u ogledalu kao da gleda neznanca.

Kad je izišao, Duspora i Vuškovića više nije bilo. Zvonko je čekao vani pod tendom. Kafić je bio prazan, samo je konobar stajao besposlen za šankom i gledao ga.

- Svaka čast - progovori najednom konobar, a Prgin se zacrvni. - Ona dva penala, to su bile

obrane.

- Hvala.
- Još da dobijemo u sridu, da bar osvojimo kup.
- Valjda očemo – odgovori Prgin.
- Očemo, sto posto. Kad ti braniš.

Prgin ne odgovori ništa. Postiđen istrese nešto sitniša za sok i iziđe iz *Olympije*.

Pogledao je začuđeno u nebo. Unutra su sjedili jedva pola sata. Za tih se pola sata nebo smračilo, a počela je rominjati topla kiša. Unatoč kiši, istrajao je u namjeri da otpješači kući. U hodu barem neće misliti.

- Treba ti prijevoz?

Okrene se i ugleda Zvonka. Iako je tek izišao iz kafića, bio je već napola mokr. Mučio se sa starim kišobranom koji se nije dao otvoriti.

- Jesi odlučio?

Prgin niječno klimne glavom. – Ne znam šta bi ti reka. Znaš i sam sve.

- To ništa neće prominit, to ti je jasno?

Prgin ga pogleda.

- Završit će isto, ovako ili onako. Ne zato jer su oni bolji od vas. Nego zato šta *investitori* oće
- reče Zvonko, a kad je izgovorio riječ „investitori“ mahnuo je glavom kao da pokazuje na nekog prijeko, s druge strane ulice. – Šta god ti odlučio, isti će bit kurac.
- Osim za tebe.
- Osim za nas.

Kišobran se napokon otvorio. Zvonko se uputi preko parkirališta, potraži u džepovima

vjetrovke ključeve i otključa neuglednog stojadina krem boje. Sklopi kišobran, okrene se prema Prginu i dobaci:

- Jebi ga, misli malo i na druge. Budi fer.

Prgin se uputi nogostupom, s nelagodom primjećujući da kiša jača. Zakrije tjeme ovratnikom jakne i potrči kući: upala grla doista je bila posljednja stvar koja mu je sad trebala.

*

Žele je smjenu rutinski obavio do kraja. Nešto prije jedanaest zablendao je rasvjetom da istjera goste. Bila je kišna večer sredinom tjedna, pa je *Olympia* ionako bila prazna. Nekakva se klinka u separeu strasno žvalila s poznatim dizačem utega, a jedan par u trenirkama grickao je korice pojedene pizze. Izgurao ih je i zatvorio točno u jedanaest.

U jedanaest i četvrt bio je na nasipu. Frikov auto stajao je tamo, u blatu.

Frik je bio sam. Bašo je otišao kući štrebati za neki ispit koji će ionako pasti, a Želi je bilo i draže da ga nema. Frik je sjedio u autu, slušao preglasno navijen radio i sisao sićušni joint. Žele šutke sjedne do njega.

Nije htio Friku ništa reći o onom što je čuo. A čuo je sve, cijeli razgovor, svaku riječ.

Čuo je ono govno Vuškovića kako prodaje finale. Čuo je Duspora kako Prginu objašnjava što hoće. Čuo je Prgina kako ponavlja „ne finale, ne finale“ i sjedi tamo, uplakan kao beba. Čuo je sve: kako se opirao, batrgao, a onda rekao da će promisliti. Želi je bilo jasno da to nije namještajka za lov: drže ga za jaja nečim puno većim.

Frik je filozofski sjedio, sisao joint koji je bio komično sitan i uživao u mirnoj večeri poslije kiše.

- Šta je, izgledaš malo ubiven? Šta je bilo?

- Ništa nije bilo - odgovori Žele.

I to je bila istina. Ništa nije bilo, još ne. Vidio je to sto puta - u filmovima i drugdje. Ljudi budu pritisnuti, u slijepoj ulici, nagovore ih na grozne stvari, a onda im se u zadnji čas probudi savjest. Vjerovao je da će tako biti i sada. Prgin mu se činio takav tip, i na terenu i inače.

- Super večer, a? - zausti Frik kojem se očito razgovaralo.

- Super ti je kad dimiš.

- Sori, zaboravio sam. Oćeš?

Pristao je. Povukao je dug, blagi dim i osjetio kako mu nervoza popušta.

- Kladit ću se na finale - najednom reče Žele.

- Za naše?

- Naravno. Kod Duspore, u *102 Globalu*.

Učinit ću to, pomisli Žele. Kladit ću se na Prgina, da se neće saviti, da je Zagor i prava faca.

Frik nije odgovorio ništa, samo je ispuhivao travu i osluškivao noć koja je bila vlažna i tiha kao da su negdje na selu.

- Super će biti finale - reče napokon, i utone opet u šutnju.

*

Ušao je tiho, pazeći da ne probudi Helenu ako slučajno spava. Ali, bila je budna. Sjedila je na samom rubu kauča, u spavaćici, prava i mršava kao voštanica. Prišao joj je i vidio kako se

trese, malo, tek neznatno, kao netko tko ima gripu pa mu je hladno. Oči su joj bile podbuhle i crvene, vidjelo se da je plakala.

Prišao joj je i zagrlio je. Počela je opet jecati.

Rukama ga je obuhvatila oko vrata. – Budi uz mene, molim te – najednom je rekla.

– Uz tebe sam.

– Stalno. Budi uz mene non stop. Umrit ću ako ne budeš.

– Nećeš umrit. Bit ću tu, stalno.

Prestala je plakati i ušutjela. I Prgin je ušutio. Nije znao što bi joj rekao. Što se može reći nekom koga ćeš sutra odvesti taksijem u bolnicu i ostaviti da leži na onkologiji, kome će prekosutra skalpelom odsjeći lijepu, žensku grud, koga će idućih tri mjeseca zračiti tri puta tjedno po petnaest minuta?

Prgin nije znao što bi joj rekao i zato je šutio. Nije ni trebao govoriti. Trebao je samo zbrojiti dva i dva, hladno kao da brani penal, i učiniti ono što se mora.

*

Kroz staklena vrata vidio je mutno svjetlo iz kuhinje. Stara je vjerojatno legla, pomisli Žele. A pape je tamo, pije vino i gleda neku budalaštinu na TV.

Nije bilo tako. Stara i pape sjedili su za kuhinjskim stolom, u polumraku. Nisu jeli ni pili, samo je ispred stare vidio pepeljaru lijepo ispunjenu čikovima.

Stari nije izgledao normalno.

– Šta se dogodilo?

Oboje su šutjeli i gledali pred sebe.

– Šta ne idete leć? – upita oca.

– Ne.

- Ili ne radiš sutra?

- Neće ni radit neko vrijeme - odgovori stara.

Žele je zapanjen stajao i gledao čas njega, a čas nju. Gledao je starog onako kako bi ga gledao kad bi mu najavio da se namjerava zarediti, ili objaviti zbirku pjesama. Htio ga je upitati što mu je, i što to znači da „neće radit neko vrijeme“. A onda su mu sva pitanja zastala na vrhu jezika. Žele je shvatio, bolje nego što bi mu stari ikad objasnio, možda čak bolje nego što to stari sam shvaća.

Sjetio se priča s Dnevnika o niskoj produktivnosti i problemu viška zaposlenih u cementnoj industriji. Sjetio se starog i matere kako se noću tiho došaptavaju u postelji pazeći da ih ne čuje, spominju nekakve Marijane, Milane, Nadzorne i Revizore, sanacije i restrukturiranje. Sjetio se Baše i ekonomskih lekcija koje im je dijelio. Stvar je bila glupo jasna.

Nije znao što su starom tamo u tvornici rekli. Mogli su mu reći da je to čekanje, ili trenutačni preraspored. Možda su mu - a to je bilo najmanje vjerojatno - jednostavno dali otkaz. Najvjerojatnije su mu zbrojili staž i izračunali prijevremenu mirovinu. Stari je znao što su mu u tamo rekli, a Žele nije.

Ali, on je znao nešto drugo, nešto što stari nikad neće uvidjeti ni priznati. Stari je s ovim danom postao član društva luzera, još jedan na listi, isti kao on sam, kao svi s kojima je prijatelj i koje poznaje. Samo što stari nije mogao konobariti, ni puniti baje u sarbunjerskoj štivi. Tako su stajali stvari: stari je općenito imao četrdeset godina previše za ovaj novi, okrutni svijet.

DRUGI DIO

4: PRIJE FINALA

Bolnički hodnik bio je pust i tih. Prgin je sjedio na klupici uz radijator i čekao. Sestra je na koncu izišla i prozvala ga.

Bila je visoka i stroga. Naložila mu je da pođe za njom. Hodali su neko vrijeme, a onda se sestra zaustavi pred jednim vratima. „Evo, tu smo. Upamtite, grudna kirurgija, soba osamnaest“ rekla je. Otvorila je vrata i odlučno ušla, a on za njom. Ugledao je Helenu na krevetu do prozora. Vidjela ga je i sjetno se nasmiješila.

Sestra mu pruži plastičnu kesu punu do vrha. – Ovo uzmite – reče – to joj je kućna roba, stvari, nakit, sat. Bolje da to ne stoji ovdje.

– Šta, zbog krađa?

– Općenito.

Helena je izgledala još manjom i krhkijom u golemom bijelom krevetu, s prevelikim jorganom preko sebe. Kao da joj je put najednom posivjela, tijelo se osušilo, a proporcije smanjile u tom moru bjeline.

– Treba li ti šta? – upita je i sjedne na uzglavlje. – Četkica?

– Četkica. I donesi mi nešto za čitat.

– Novine?

– Ne novine, uzrujat će me. Neki roman. Neki horor, ili krimić, da me zaokupi.

– Donesite joj termometar – umiješa se sestra koja je ne osobito pomno popravljala krevet uz Helenin.

– Termometar? – ponovi Prgin začuđeno.

– Znate, krađu ih. Imamo ih malo.

Na porti je kupio novine. Otvorio ih je u autu, i zastao na uspomenama i zahvalama.

Ponovo nije ništa našao. Osim Nevenke Balan nije našao nijednu ženu umrlu u četrdesetim godinama. A Nevenka Balan kao da je sa zemlje nestala bez velikog traga. Tek jedna osmrtnica obitelji, nevelika i tronuta, i to je sve: nije bilo zahvala, sjećanja, posljednjih pozdrava od školskog kolektiva, prijatelja ili poduzeća. Kao da je bila sama na svijetu, duh kojeg ljudi nisu ni zamijetili.

Sjeti se što je stari Balan rekao. „Nemojte nas i vi zaboraviti“, kazao je, a zvučalo je kao da prigovara.

Prgin baci novine na stražnje sjedište, prebaci mjenjač u rikverc i krene. Osvrne se unatrag da ne bi nekog pregazio. Kroz stražnje staklo ugleda bolničku zgradu, niz dugih terasa okrenutih moru i sunčanjem jugu.

Presjekao ga je bolni, neugodni osjećaj. *Deja vu* ga je zapekao u trenu, a onda u trenu i zgasnuo. Te je terase napuštene ljudima u prugastim pidžamama nekoć gledao, svaki dan, a sad se sjećanje vratilo i zapeklo ga kao šiba.

Učini mu se načas da je opet u svojoj negdašnjoj koži, da je pet godina mlađi, da je opet onaj čovjek koji se penjao na pulmologiju svakog dana u šest i četvrt. Koliko se stvari promijenilo u tih pet godina, od vremena kad nije poznao Helenu, kad je neuspješno pokušavao igrati nogomet po seoskim momčadima i kad se, suviše mlad za tako nešto, suočavao s time da mu gore, iza tog niza terasa, umire mater. Puno se toga u međuvremenu dogodilo, a Prgin je vjerovao da se na duže rate dokopao života koji je držao sretnim. Preračunao se: sve što je sebi utvarao da će biti trajno nestalo je u jednoj noći, od jedanaest navečer do četiri ujutro, i sad je opet gdje je bio nekad, u istoj kući čekajući iste vijesti.

Prgin upali auto i izvuče se s parkirališta na kojem je vladala neopisiva gužva. Na prvom semaforu skrene desno i zaputi se k starom. Znao je da mu duguje izvještaj iz bolnice, a obaviti to osobno bilo je puno lakše.

*

Iz skrovišta pod krevetom Žele je izvukao plastičnu kesu. Još jednom je provjerio li sadržaj na mjestu. Kesu potom strpa pod jaknu, odjene se i iziđe iz kuće. Žurno je prešao parking i ušao u susjedni portun. Ušao je u Frikov neboder, zgradu koja je blizanac njegove, samo musavija i lošije održavana.

Do finala je falilo još dvadesetak sati. Sve što se o utakmici ima reći reklo se, sve su se novine pročitale, sva oprema pripremila. Ostala je samo nervoza koja ga je grizla kao živo meso. Žele je znao da uskoro ni nje neće biti: kad uđe u grotlo i vidi travnjak, nervoza će nestati, najednom će postati usredotočen i kristalno sabran, najednom će na svijet postojati samo trava, oni i mi.

Žele je jutro proveo za šankom. Pročitao je novine dok je čekao da se u kafe-aparatu ugrije voda. Sportski je uvodničar pisao kako su Zagrepčani „uvijek neugodan protivnik“, „po pravoj mjeri Kluba“, za koji je to „trenutak istine“ i „test za dvojbenu kvalitetu momčadi“. Razumio je dovoljno žargon sportskog tiska. Novinar je htio reći kako će ih čak i gosti koji nisu ništa osobito lako napucati. Ali Želu se živo frigalo što novine pišu. Jučer je otišao u poslovnicu *102 Globala* i ispunio listić. Kladio se da će Klub dobiti finale: uložio je pet stotina, tjednu plaću iz kafića, pa nek Duspor krepa. Znao je da je Prgin frajer, da neće popustiti, kladio se na to.

Pritisnuo je zvono, a onda uočio da su vrata samo pritvorena. – Uđi – zaderao se Frik iznutra. Žele gurne vrata i uđe.

Kesu je odložio na stol. Iz kupaonice se čuo monotoni mlaz vode. – Ajde u sobu, sad ću ja – poviče Frik. – Tuširam se.

U Frikovom je stanu bio stotinu puta, još od vremena kad se dolazio igrati s autićima i franjama. Frikova soba nije se mnogo promijenila. Oronuli zidni tapeti još su uvijek bili prekriveni posterima *Formule 1* i prsatih cura mazno naslonjenih na haube *ferrarija* i *lotusa*.

Frikov je krevet bio prazan i neraspremljen, a odjeća razbacana. Jedino što se novo pojavilo u sobici bile su razglednice. Bile su pribodene o vrata i štokove, desetine njih. Frik ih je sam sebi slao s vijada, iz proklete dalekih luka čija su imena dobro zvučala: Porto Alegre, Ostende, Guayaquil, La Spezia, Port Said.

- Donija si rakete?

- Mhm - potvrdi Žele.

- Dobro - odgovori glas pod tušem.

Rakete su bile razlog zašto je navratio. Bile su u kesi na kuhinjskom stolu, njih sedam, one koje je ukrao sa *Stelle Nordisk* one noći kad ga je Frik čekao pokraj žice. Umalo su ga uhvatili te noći, za dlaku im je izmakao.

Rakete je uvijek nabavljao Frik. Nabavljao ih je onako kako je nabavljao i duvan i travu, nekim svojim kanalima o kojima Žele nije htio ništa znati. Ovaj su put ti kanali presušili. Tako je po rakete otišao Žele, a Frik mu je objasnio što, i kako, i gdje. Na Friku je bilo i da rakete unese u stadion. Kontrolu na porti morali su proći čisti, rakete su na stadion trebale ući prije, a za to se trebao pobrinuti Frikov brat koji je s domarovim šegrtom ratovao u gardi.

- Imaš kavu u kužini - poviče glas pod tušem - sad ću ja.

Žele se vrati u kuhinju. Na stolu je pokraj kese s raketama ležala šalica turske kave. Hladna kava se slegla i izgledala kao katran. Žele se svejedno raznježi.

Srknuo je kavu i odložio šalicu u sudoper. Primijetio je u sudoperu prljavu kogomu i oprao je. Obrisao je potom šalice i sjeo. - Dobro jutro - začuje tada iza sebe. Okrenuo se. Bariton koji je čuo iz kupaonice nije bio Frikov. Bio je to glas Frikovog brata.

Frikov brat stajao je na vratima sobe, u potkošulji i gaćicama. U ruci je držao šalicu kave, istovjetnu Želinoj. Bilo je očito da je tek ustao.

- Donio sam rakete. One koje smo... - Frikov ga brat prekine pokretom dlana.

- Znam di ste ih nabavili.

Naravno da je znao, pomisli Žele. Frikov je brat bio od one vrste ljudi koji obično sve znaju.

Frikov je brat sablasno nalikovao Friku. Nisu baš bili vršnjaci, razlika među njima bila je barem pet godina. Ali to po izgledu nitko ne bi rekao: Frikov brat bio je pljunuti Frik, čak im je i mišićavi torzo bio jednak, činilo se da i ožiljke imaju na istim mjestima. I Frikov je brat baš kao i Frik živio opasan život, život na rubu, zarađivao opskurnim poslovima o kojima se nije bilo mudro raspitivati. Bili su poput blizanaca, samo što je Frikov brat imao opasniji pogled, pogled čovjeka koji je vidio dno, vidio rat i bio definitivno na *onoj* strani.

Uvijek su ga se bojali, i kao djeca. On je prema njima bio mio, to čovjek mora priznati: darivao im je franje i autiće, zakapao kutijice s drangulijama u vrtu, a potom im crtao mape sa zakopanim blagom. Ali, Žele je kao dvanaestogodišnjak jednog jutra vidio nešto što nije smio vidjeti. To što je vidio navelo ga je da se zauvijek kloni Frikovog brata.

Bilo je to u ljeto pred rat. Zašao je u Frikov podrum i tamo ugledao nepoznatog mladića vezanog lisicama za cijev toplane, izubijanog i krvave majice. Frikov brat i još dvojica starijih tipova stajali su u podrumu, goli do pasa, i naizmjenice ga tukli nogama i šakama. Žele o tome nikome nikad nije rekao ni riječi. Poslije je pretučenog tipa viđao po gradu: vidno je vukao nogu, a u kvartu se pričalo da su ga dileri s Ravnih njiva prebili jer je cinkao. Od tada se Žele držao dalje od Frikovog brata.

Nije činio drukčije ni u ratu. A u ratu su svi počeli Frikovog brata gledati drukčije, pa i samog Frika zbog njega. Počele su kružiti priče o tome kako je Frikov brat heroj, kako je rasturio četnike kod Otišića, kako je raketnim bacačem spržio osamdesetčetvorku kod Kašića. „Di si?“ pitali bi ljudi Frikovog brata, a on bio odgovorio „Bio sam na Kašić Openu“ ili „evo me sa Svilaja Match Racea“. Šepurio se po dvorištu u domobranskoj uniformi, oko glave je nosio crnu vrpцу, a na zapešćima kožne rukavice bez prstiju. Njima koji su tada imali dvanaest ili trinaest godina Frikov je brat morao biti bog, ali bog koji ulijeva strahopoštovanje. To se nije promijenilo ni poslije Oluje, iako su borci iz ulice govorili kako je Frikov brat s kutijom šibica i kanistrom benzina palio srpska sela – jedan bi se put u priči spomenuli Baljci, drugi put Cetina ili Ružić. Jer, tko je u njihovom kvartu žalio srpska sela?

- Hvala šta si oprala suđe – progovori Frikov brat i odloži šalicu u sudoper. Pustio je u nju mlaz vode, a crni talog raspršio se sudoperom.

- Di je Frik?

- Ko će znat. Ne pita on mene di idem, neću ni ja njega.

Frikov brat obuče cipele i navuče džemper. I dalje ga je ispitivački gledao.

- Reka mi je da dođem. Da donesem rakete.

- Znam – Frikov brat se nasmiješi posprdno.

- Oće to bit u redu?

- Šta ne bi bilo?

- Oćeš ić, sutra? – upita Žele, tek zato da potakne razgovor.

- Na utakmicu?

Žele potvrdo klimne.

- Neću, ne loži ti to mene više. Prije je.

Uvijek mu je uspijevalo, pomisli Žele, uvijek je postizao da se pred njim osjećaju kao nezrela djeca – svi, čak i Frik.

- Mene još veseli – reče Žele i pomisli kako je slagao. Odavno u tome nije bilo veselja, samo mučenje i ovisnost.

- Druge su ti to igre. Igre o kojima nemaš pojma – odgovori enigmatično Frikov brat, a Žele se sjeti Vuškovića, Duspore i *VIP separea*.

Pozdravio je na izlazu, a Frikov brat mu odzdravi zagonetno se smiješeći, tako da čovjek nije bio siguran je li to smiješak simpatije ili nepoštivanja. Žele siđe niz stube i uđe u susjedni ulaz – jednak Frikovom, ali čišći, građanskiji. Pozove lift i popne se kući.

Stan je bio tih. Činio se pust, baš kao da je stari na poslu kao nekad. Žele uđe u kuhinju. Očekivao je da će stari sjediti tamo gdje je bio po sav dan, u fotelji pred TV-om. Ali nije bio tamo. Umjesto na fotelji sjedio je na kuhinjskoj stolici, i to nekako zgureno, na rubu, kao da je na njoj podstanar. Novine su ležale na stolu, ali je bilo očito da ih nije ni otvorio.

Žele s vrata promrsi pozdrav. Pobjegao je u sobu, a da nije sačekao odgovor.

*

– Kako je? – upitao ga je stari s vrata. Nije to pitao tek da pita: Prgin je znao da stari nije takav, znao je da ga stvarno zanima.

– Usrano. Boji se.

– Tko ne bi – odgovori stari. Starom nisi trebao tumačiti: i sam se sjećao onog što su prošli, dana kad su naizmjenice svaki drugi dan išli u bolnicu s narančama i ribljom juhom.

– Sidi. Oćeš jest?

– Oću.

Stari se odvuče u kuhinju. Opet je nosio isflekanu sokolsku majicu, vjerojatno onu istu od nekidan. Bila je puna sitnih mrlja od ulja, a kad je stari donio jelo, Prgin je shvatio i zašto. Stari je skuhao bigule sa slanim sardelama, onako kako ih je Prgin volio, s češnjakom, kvasinom, maslinovim uljem i ružmarinom.

Prgin se prihvati jela, a sa svakim vrućim zalogajem nervoza mu je popuštala. Još od djetinjstva stari i stara liječili su slanim sardelama njegove loše dane.

– Znao si da ću doć na ručak? – upita Prgin dok je halapljivo usisavao bigule.

– Znao sam da ćeš doć.

Prgin obriše krpom usta, odmakne stolicu od stola i poželi crnu bevandu. Napokon se odvaži i uspe prst vina: prst mu ne može škoditi, on je vratar, ne lakoatletičar.

Malo su šutjeli, a onda stari progovori: – Jesi mi donija kartu?

– Za finale?

– Nego koju?

– Jesam.

Prgin uvuče ruku u džep i izvuče dvije karte. Stavio ih je na stol s osjećajem jeze, kao da je iz džepa izvadio podmuklu zmiju.

– Dosta mi je jedna – reče stari.

– Daj je nekom.

– I, kako ćete proći?

Prgin neodređeno slegne ramenima.

Stari ustane, uzme bocun i ulije u čašu još plavca, a onda se okrene: – Bilo bi dobro da ih dobijete. Bar da nam nešto u životu dobro ide.

Prgin pogleda starog, pa karte koje su ležale na sredini stola, otpije malo vina i ne odgovori ništa.

5: MINUTA 88

Finale Kupa Hrvatskog nogometnog saveza bilo je zakazano za srijedu, osamnaestog svibnja, na stadionu Poljud, u osamnaest sati.

Igrači i treneri Kluba povukli su se u karantenu u utorak u 22 sata. Vlado Prgin u karantenu je u hotelu *Jadran* stigao petnaest minuta ranije. Došao je izravno iz očeva stana gdje je sa starim večerao žutinicu i tvrdo kuhana jaja, a potom na TV-u gledao neki francuski krimić.

Zagrepčani su stigli sutradan ujutro, čarterom s Plesa, u jedanaest sati. Istim je avionom stigla TV ekipa, čopor nogometnih funkcionara, većina novinara i suci.

Policija je prilaz vozilima zatvorila u dva. Stadion se za to vrijeme polako počeo puniti, uglavnom navijačima iz okolice kojima se nije ubijalo vrijeme po gradu pa su se zaputili izravno na igralište. Većini se ipak nije žurilo: napunili su gradske kafiće, pili mlako pivo i goli do pasa hvatali svibanjsko sunce. Riva, Prokurativa, Bače – cijeli je grad bio pun kao jaje jajetu istih ljudi: plavi blijedi jeans, bijeli i prugasti šal omotan oko pasa, crvenkasta koža opečena prvom sezonskom porcijom ultravioleta, bijele opuštene tripe nastale desetljetnom sedimentacijom ječma i hmelja. Bilo ih je na tisuće, desetke tisuća.

Za razliku od njih, zagrebački se navijači nisu šetali gradom. Stiglo ih je šest tisuća, svi istim vlakom, u četrnaest i dvadeset. Policija ih je kroz koridor sprovela u autobuse i otpratila na stadion. Stiglo ih je ponešto i solo, iz Hercegovine, Zagore i iz pravca Zagreba. Parkirali bi automobile na mudru udaljenost od stadiona, poskidali ZG tablice i plave zastavice, posakrivali šalove i stjegove i zaputili se na stadion, na južni sektor predviđen za goste.

U četrnaest i dvadeset igrači Kluba bili su na zajedničkom objedu. Objedovali su *spaghetten bolognese* i dobili voljno da prošetaju aulom i zimskim vrtom hotela. Nakon posebne molbe, trener Lovrinčević je Prginu dozvolio izlazak iz kruga na jedan sat. Prgin je sjeo u auto,

odvezao se do bolnice, razriješio zbunjujući rebus bolničkih hodnika i u petnaest i deset stigao pred vrata sobe osamnaest grudne kirurgije. Bolesnica na krevetu do Heleninog navila je radio na najjače, na programu je bio specijalni program uoči finala, radio je prenosio hućanje sa stadiona i puštao navijačke budnice i marševe. Prginu to nije bilo ugodno pa je gospođu zamolio da stiša, što je ona rado učinila. Sjedio je dvadesetak minuta s Helenom, doznao što su joj liječnici rekli o sutrašnjoj operaciji, a potom otišao natrag u karantenu. „Držim ti fige“ rekla je Helena s vrata, a Prgin je radije izbjegao odgovor.

U petnaest i pedeset Žele je bio spreman. Odjenuo je imitaciju originalnog klupskog dresa, zavio oko pasa trobojni šal i nabio kapu. S Frikom, Bašom i Rencom našao se u šesnaest sati, na zidiću kod nebodera. Upitao je Frika jesu li rakete na sigurnom. Ovaj je odgovorio da jesu. I bile su. Frikov ih je brat predao Friku, a Frik ih je u dogovoru s domarovim šegrtom pohranio na gornjoj platformi stajanja Sjever.

U šesnaest i dvadeset bili su na Poljudu. Neko su se vrijeme motali uokolo, sjedili na tratini i čekali da Renco pojede ćevape s lukom. Potom su se ugurali u gomilu koja se nastojala domoći ulaza na stajanje. Na stajanju sjever bili su u šesnaest i četrdeset pet. Pri provjeri na ulazu morali su svi biti čisti: nije smio ući ni upaljač, ni limenka piva. Sat i četvrt prije utakmice tribine su se tek škrtlo punile, ali je stajanje već bilo puno. Kružili su zato uokolo neko vrijeme, sve dok se nisu ugurali na mjesto s kojeg se kako tako vidjelo igralište.

U sedamnaest sati autobus s gostujućim igračima ušao je na servisni ulaz stadiona. Nogometaši su odjeveni u civilnu odjeću, onako u mokasinkama i košuljama, izišli na travnjak opipati atmosferu. Dočekalo ih je zaglušujuće zviždanje. Domaći su igrači stigli na stadion dvadesetak minuta poslije i nisu izišli na travnjak.

Vlado Prgin se polako svukao i odjenuo u dres, pomno kontrolirajući svaku sitnicu: štitnike, steznik za pojasom, vezice kopački i rukavice. Trčkarao je tunelom i hodnikom zagrijavajući bedrene mišiće, listove i ramena. U sedamnaest i dvadeset Lovrinčević ih je pozvao na posljednji dogovor u svlačionicu. Sjeli su i slušali, neki još polugoli, neki u dresu, neki u odjeći. Podsjetio ih na način kako gosti igraju obranu. Upozorio ih je da ne igraju sa četvoricom u liniji kao Klub, nego s liberom i dva stopera koji čuvaju svaki svoju stranu.

Kazao im je kako su gosti jaki u pas igri i da im ne valja puštati sitni vez, nego ih treba rezati u kombiniranju agresivnijom igrom i jakim ritmom. Rekao im je da se paze kontri, da usko pokrivaju dvojicu napadača, a osobito onog plavokosog, dešnjaka, Plovaka. Sve što im je rekao mogao im je reći i sam Prgin, mogao im je to reći bilo koji novinar, pa i upućeniji navijač. Lovrinčević je na koncu upitao ima li nejasnoća, a svi su šutjeli. U svlačionicu je potom ušao Vušković, bez riječi pogledao što se događa i izišao. Doimao se kao domaćica gozbe koja je provirila u kuhinju da vidi rade li kuhari kako treba i jesu li umaci dolično spravljani.

Prije nego što je zatvorio torbu, Prgin je još jednom provjerio mobitel. Držao ga je utišanim još od sinoć. Izlistao je pozive i četiri puta na listi našao isti broj, Zvonkov. Policajac ga je zvao i zvao, očito u smrtnom strahu, gorljivo željan saznati što je Prgin na koncu odlučio.

U sedamnaest i tridesetpet, nepunih pola sata do utakmice, sjeverno se stajanje malo umirilo nakon jednosatnog pjevanja, skandiranja i dreke. Frik, Bašo i Žele su sjeli, a Renco je otišao na štand po točene pive u papirnatim čašama. Trenutak kakve-takve tišine iskoristili su gostujući navijači za svoj repertoar. Ostatak stadiona na to je reagirao zviždanjem, a potom pojačanim navijanjem. Morali su se ponovo ustati, a ovaj im je put to bilo nezgodno jer su u rukama držali papirne čaše. Uskoro je preko njih prošao jedan krug *ole*, potom drugi, a onda ih je zakrila trideset metara duga i široka zastava koju je nekoj ekipi iz Zadra poklonio sponzor. Žele se pod zastavom osjećao kao pod jedrom – sva su lica i odjeća poprimili boju crvenih i plavih pruga. Kad je golema zastava prošla dalje Žele osjeti kako mu kožom lipti znoj. Premda je padala večer, bilo je vruće.

U sedamnaest i četrdeset gosti su izišli na zagrijavanje. Stadion je reagirao gromkim zviždanjem od kojeg su Želi pucale uši. Gosti se nisu dali smetati: lagano su se loptali na centru, a onda pod vodstvom kondicijskog trenera počeli razgibavati mišić po mišić.

Nedugo potom, na zagrijavanje su izišli domaći. Stadion je provrio, stajanje se osovilo na noge, a Frik, Renco i Žele sad su ipak morali pustiti pive iz ruku. Dok se pjevalo „Dalmacija u mom oku“ Žele je primijetio da je Friku glas već dobro napukao, a utakmica nije ni počela.

Prgin se dolje na travnjaku zagrijavao s ostalima, a onda je stao na gol. Suigrači su se ležerno napucavali prema голу da se zagriju, a on je hvatao te šuteve da osjeti loptu i prostor. U kut mreže položio je bočicu *Isostara*, štitnik za oči i rezervne rukavice. Provjerio je sve: dno mreže nema li rupa, travu je li sasvim suha, kopačke nisu li čepovi prekratki ili predugi. Osvrnuo se i razgledao ambijent. Bio je uvijek isti, neopisivo divan. Četrdeset tisuća ljudi, deset tisuća zastava, kovitlac koji je čovjeka mogao ponijeti da juriša na nazubljene stijene ili da se reže bocom. Ali Prgin se ovog poslijepodneva nije smio prepustiti, nije smio dati ponijeti. Hvatao je šuteve, preko ruke bacao lopte natrag u polje, a lice mu je bilo ozbiljno i skamenjeno kao da misli na nešto daleko.

U sedamnaest i pedeset pet trojica varaždinskih sudaca izišli su na tartan stazu i zviždaljkom pozvali igrače da stanu u defile. Igrači su se okupili usput skidajući trenirke. Među njima je bio i Prgin. Službeni je spiker počeo čitati sastave, na svako gostujuće ime stadion je negodovao, na svako od jedanaest domaćih klicao. Kad je spiker izrekao „broj trideset jedan – Prgin“ stajanje je prokuljalo. Tako je bilo uvijek: voljeli su ga, mularija gola do pasa i s mlakim pivama u šaci voljela ga je, više nego ikog od drugih.

U sedamnaest i pedeset osam Prgin je stajao u nadsvođenoj tuneli i pažljivo proučavao protivničke igrače. Promatrao je gostujućeg vratara, Pađena, visokog i ćelavog veterana koji se među ovom mladeži doimao kao starac. Vidio je i Plovaka, opasnu sedmicu, plavokosog čovjeka olovni očiju. Plovak nije domaćima uzvrćao pogled: gledao je u nekom neodređenom smjeru, kao da mu je sve ovo dosadno i jedva čeka da završi.

U sedamnaest i pedeset osam stajanje sjever već je bilo premoreno jednosatnim urlanjem, pa je svjetina posjela. Zastave su začas zasukane, šalovi i transparenti odloženi. Žele je sjeo, lutao pogledom po travnjaku, napokon miran, napokon slobodan od pritiska, nervozne grižnje koja ga je sedam dana svrdlala negdje iza čeone kosti.

U sedamnaest i pedeset osam u sobi osamnaest odjela za grudnu kirurgiju Helena Prgin je

zamolila gospođu na susjednom ležaju da malo pojača radio, jer je željela slušati prijenos utakmice. Ova joj je rado izišla u susret.

U osamnaest nula dva glavni je sudac puhnuo u zviždaljku, a sedmica Plovak najbližem je suigraču kratko dodao loptu koja je stajala na krečanoj točki u središnjem krugu. Finale nogometnog kupa je počelo.

*

Prgin je osamljen stajao na svojoj polovici terena. Žmirio je prema niskom suncu koje je zalazilo iza zapadne tribine, zaljeva i marjanske crnogorice.

Daleko ispred njega, malo od središnjeg kruga, pružala se obrana njegove momčadi. Četvorica klinaca među kojima i Mali od jedne su do druge aut linije oformili obrambeni red. Klub je igrao obranu u liniji, pa su braniči stajali poredani u pravocrtni niz, sačekujući protivnike u ofsajd zamku. Svi odreda su bili premladi, i to si odmah vidio. Red su oformili kruto, bojažljivo. Vidjelo se kako virkaju jedan u drugoga u strahu da im se protivnički napadač ne zavuče kroz raspored.

To se zasad nije dogodilo. Prgin je stajao besposleno, izuzme li se nekoliko dugih povratnih lopti koje su mu poslali suigrači i jedan jedini šut iz daljine, slab i po sredini gola. Ipak - znao je da će djeca pogriješiti, kad tad. Čekao je to i promatrao što se zbiva prijeko, na suprotnoj polovici.

A tamo se nije zbivalo ništa. Klub je napadao, ustrajno, monotono i tupo. Napadao je onako kako napada momčad koju bodri proključala masa: fanatizirano i bezglavo. Ne znajući što drugo učiniti Prginovi su suigrači bacali visoke lopte u sredinu ili bi se zavlačili na krilo gdje bi se rvali s protivničkim bekovima tražeći prostor za centaršut. Koji bi put izboksali korner. Stajanje bi tada buknuo, počelo bi navijanje i tuljenje „*evo ga*“, ali *njega* nije bilo. Korneri bi redom završavali u Pađenovim rukama. Prgin se Pađenu uvijek divio kako hvata bočne nabačaje, onako kako on ne bi umio: ćelavi bi samo iskoračio na rub peterca, u šumi glava i nogu našao bi svoju vlastitu putanju da bez naguravanja i ičijeg ometanja primi loptu u krilo.

Nakon pola sata vrućica se u gledateljstvu ispuhala, navijanje su počela prekidati isprva kratka a onda sve dulja razdoblja tišine. Klub je popuštao, a igrači postajali svjesni da bezglavo nasrtanje nije vodilo ničemu.

A onda su gosti počeli igrati. Točno onako kako je Lovrinčević najavio: vezli su u sitno, nizali točna dodavanja, pleli mrežu bez nakane da idu naprijed, k голу. Kad si domaći i kad te poguruje uzavrelo gledateljstvo, takva je protivnikova igra najpogubnije po tebe. Nanižu li gosti petnaest dodavanja a da im nisi uzeo loptu, počne zviždanje, to te zviždanje tjera da srljaš i pritišćeš, a onda je protivniku još lakše.

I tada su ih gosti probili. Izvozali su klince u obrani baš kao što i izvozaš djecu. Sa dva dupla pasa izbacili su iz igre cijelu lijevu stranu. Njihovo je krilo dobio loptu u for, osvojio prostor, okrenuo se i pogledao što bi. Plovak je stajao na vrhu penala leđima okrenut Prginu.

Mahnulo mu je tražeći loptu, i dobio je. Primio je mirno, izvrsno se zagradio, pogledao prvo bi li je vratio na krilo, a onda napravio nešto što ni Prgin ni djeca u njegovoj obrani nisu očekivali: poslao je petom prema sredini. Mali se samo nemoćno zaklatio. Protivnički napadač protrčao je kroz zadnju liniju i pojurio prema okomitoj lopti koju mu je Plovak poslao. Prgin je znao što jedino može učiniti: pojurio je prema lopti držeći raširene ruke i malo raskrečene noge. Stigao je do nje samo trenutak nakon gostujućeg špica, ali dovoljno na vrijeme da ovom skрати kut. Napadač je zapucao, lopta se bučno i bolno odbila od Prginovih koljena i odletjela u polje. Djelić sekunde potom, Prginovo je tijelo u naletu udarilo u gostujućeg igrača, Prgin je osjetio oštru bol u meniskusu, a kopačka mu je sijevnula kraj nosa. Čuo je pljesak navijača i vidio napadača u tamnoj majici kako se dere od boli.

Nije to bilo ništa što sprej ne bi uredio. Liječnik je posprejao Prginovo koljeno hladnom tekućinom, i bol je nestala. Zasad: Prgin je znao da će noćas, kad se rana ohladi a aerosol ispere, boljeti kao sam vrag. Gostujući je prošao još gore: liječnik mu je skinuo bandažu i obavio mu nogu. Igru je nastavio vidno šepajući. Pogledao je Prgina gnjevno i pripremio mu rukom.

Bio je to prvi, čisti zicer na utakmici. Prgin je primijetio kako se obrambeni red pred njim spontano povukao i stisnuo bliže голу, valjda od straha da im gosti opet ne uvale kontru. Publika se najednom ohladila i primirila, tek povremeno nagrađujući pljeskom fini dugi pas

ili uspio dribling. Prgin je pogledao semafor: do poluvremena su bile još tri minute.

Klub je imao loptu. Vezni s brojem osam na leđima počeo je nerezonski driblati u zoni šuta. Više sretno neko umješno okrenuo je dvojicu u tamnim majicama, dao for i izišao na rub šesnaesterca. Protivnički je libero izišao u blok. Osmica baš i nije znao što bi, jer je otišao predaleko da u gužvi ikom doda. Posve okružen, opalio je jako prema голу. Lopta je nekim čudom prošla između nogu, a da nije dodirnula nikoga. Pađen nije ništa mogao učiniti: loptu je ugledao zacijelo tek kad je probila zid butina, štitnika i koljena. Nije se ni bacio, samo je pogledom ispratio šut koji se zabio se u donji kut uzburkavši mrežu kao da će ju probušiti.

Osmica je podigao ruke i počeo trčati prema aut liniji, a Prginovi suigrači pohrlili su za njim potežući ga za dres. Stadion se tresao, točno si čuo kako prenapregnuti beton cvili. Prginov peterac u hipu je bio zasut bijelim vrpčama iz registarskih kasa, tako da se doimao kao zatrpan mećavom. Prgina je počeo štipati za nos poznati miris, miris bengalke koje gori u blizini. Uskoro je travnjak bio obvijen gustim narančastim dimom.

Preostalu minutu i pol igrali su u narančastoj magli. Gosti su pokušali nešto poduzeti, ali Prgin nije vidio što. Zbivanja na terenu odgonetao je po reakcijama tribina koje su zviždale ili pljeskale nečim što se zbivalo tamo u obojenom dimu. Onda je začuo trostruki zvižduk: sudac je tražio loptu i svirao kraj poluvremena.

Lovrinčevićovo je lice bilo urešeno ponosnim osmijehom. Prgin je međutim bio ozbiljan.

Bio je savršeno svjestan istine: vodili su, ali su povelu slučajnim golom, u posljednjoj minuti poluvremena tijekom kojeg nisu napravili ni šansu. Prgin je to znao, pa i svi ti ljudi na tribinama su to znali, ali ih nije bilo briga, bar dok se vodi.

Je li to Lovrinčević znao? Trener vam to nikad neće reći. On će se uvijek superiorno graditi kao da je gol na odbijenac u zadnjoj minuti zapravo njegov mudri strateški naum.

Lovrinčević nije bio sujetan čovjek, ali toliko je sujetan svatko. Paradno je zakoračio u svlačionicu dok su igrači pili vodu i osuo ih komplimentima. „Samo ovakva igra“ ponovio je nekoliko puta, i još jednom nanizao iste, stare savjete: „uže u igrača“, „agresivnije“, „sjebite ih“, „malo više koncentracije“ i sve takve slične taktičke misli.

Kad su izišli na teren, tribine su buknule. Ponovo je palo par bengalki, bijele trake su u

dugom, baletnom luku klizile zrakom, a rakete pucale sa svakog kuta betonske zdjele. Ljudi su bili presretni, prezadovoljni, pomisli Prgin, njima zbilja treba malo.

Drugo je poluvrijeme počelo onako kako je i pretpostavljao. Zadovoljni vodstvom njegovi su stali u obrani još uže, prepuštajući gostima loptu. Zid pred Prginom stisnuo se gotovo na šesnaesterac, a on je uzalud vikao „izađi“ i „stani šire“ misleći pri tom da bi takvo što trebao vikati trener. Gosti su preuzeli igru, pojeli loptu vezući sigurno po sredini i krilu. Prošlo je desetak minuta drugog poluvremena kad je Plovak ponovo primio loptu, otprilike na istom mjestu kao i onda kad ju je petom poslao u šansu. Za leđima mu je stajao Mali. A Plovaku Mali nije bio dorastao, to je Prgin znao.

Prgin je vidio kako je Mali samo na tren pogledao preko ramena, tek da bude siguran ne ulijeće li opet netko u prazan prostor. Plovaku nije trebalo više. Strelovito se okrenuo, tako brzo da je i Prgin bio zadivljen. Odvojio se od bloka i okrenuo u čist, neblokirani šut.

Mali je shvatio da kasni i bacio se nogom naprijed, uklizujući požrtvovno u šut. Ali šuta nije bilo, dugačka stoperova noga ostala je visjeti u zraku, a njen posjednik proklizao je u prazno na travu. Plovak se još jednom okrenuo, fintirao i ostao sam na vrhu šesnaesterca. Prgin je izišao dva koraka, spreman da na refleks obrani šut. Ali ovo nisi mogao braniti: Plovak ju je opalio oštro i točno, dao joj je gadni vanjski felš i ona se, bježeći od Prginovih raskriljenih ruku, zabila u rašlje.

Stadion je bio pun, ali onaj tko bi zatvorio oči načas bi pomislio da se nalazi u velikom praznom skladištu. Čuo si samo gostujuće navijače kako se deru u ograđenom sektoru, igrači u tamnim majicama zapetljali su se slaveći u klupko, a ostatak stadiona, sve tribine, Sjever, Zapad i Istok, mirovale su u tišini. Mali je ustao, uputio se iza Prginovih leđa i iz mreže izvadio loptu. Prgin ga je bolje promotrio: Mali je bio očajan, tresao se od jada i jasno se vidjelo da će s njim sve do kraja biti problema.

Kad doma primite gol a niste igrali baš užasno, navijači vas nakon gola pojačano bodre, ali neko vrijeme. Ako u pet-šest minuta sijevne šansa ili odigrate nešto dobro, nastavit će tako.

Ako ne, početak će rezignirano promatrati ili čak zviždati. Tjeskoba će rasti do prve veće greške, a onda kreće osveta, gnjevna i strasna, neumoljiva, za svaku grešku.

Prgin je vidio da je utakmica u toj fazi, samo što se ta velika, ubitačna greška nije dogodila. Klub je bio razbijen, to se vidjelo jasno: gosti su im pojeli loptu, frcale su opasne dijagonale desno i lijevo, Prgin je dva ili tri puta izlazio na oštre nabačaje i boksao ih u polje. Gosti nisu, doduše, imali pravu priliku, ali nije ih imao ni Klub. Obrana u tamnim majicama lako je razbijala navale domaćih na trideset metara od gola, iznuđujući domaćima krivo dodavanje ili loptu nerezonski nabačenu u peterac. Lovrinčević je nakon izjednačenje poslao trojicu u trenirkama da se zagriju uz aut liniju, a dvadeset minuta prije kraja naložio je dvojici da se svuku. Obojica su bili napadači. Neznalice u publici podržavale su trenera koji gomila ofenzivce, mislile su kako to znači da je odlučan i da pošto-poto hoće pobjedu. Prgin je znao ono što je znala i upućenija publika – da je to smjesa demagogije i nemoći. S još dvojicom koji više gore oslabit će vezni red koji je ionako stajao slabo, a koristi u napadu neće biti.

Mali je bio najveći Prginov problem. Nije se oporavio od onog lažnjaka koji mu je Plovak prodao. Uplašen da se to ne ponovi, držao se na distanci od gostujuće sedmice, pa je Plovak slobodno primao loptu i upošljavao dalje. Mali je bio posve izbezumljen: zaspao bi na korneru, kasnio je u namještanju ofsajda, a nakon što je dvaput krivo proslijedio loptu počeo se sakrivati iza leđa napadača samo da mu više ne bi dodavali. Publika je to primjećivala, nervozno reagirala na njegove greške, a on je tada još gore griješio. Ali, zviždali nisu samo njemu: svjetini je popuštalo strpljenje, sad je već zviždala svima.

Prgin pogleda na semafor. Elektronske uglate nule redale su se u nizu, njih pet. Na semaforu je pisalo 80.00: do kraja je bilo još deset minuta. Sjeti se u tom trenu Vuškovića, Vlade Duspora i policajaca. „Što god učinio, bit će svejedno. Osim nama i tebi“ rekao je Zvonko onda, ratujući s kišobranom pod natkrivenom tendom.

Narednih četiri ili pet minuta nije se događalo ništa. Gosti su razvlačili čekajući produžetak. Izbacivali su visoke lopte daleko u aut i valjali se po travi, dramatično preuveličavajući svaki faul. Prgin poželi da sudac zazviždi i naprosto ih bez najave sve skupa otjera doma. Bilo bi to najbolje, da ih otjera kući nakon ove sramote, a prije one gore koja će uslijediti.

A onda su se gosti našli u prigodi. Slobodni udarac na svojoj polovici izveli su bez sučevog znaka. Duga dijagonala otišla je slijeva nadesno, prema Plovaku. Mali se zalijepio za njega,

ali to za Plovaka više nije bio problem. Lako je okrenuo visokog stopera, provukao mu loptu uz nogu i s krila neometan ušao u šesnaesterac. Mali je u padu pokušao nogom izbiti loptu Plovaku iz fora. Prgin, svi njegovi suigrači i cijeli stadion znali su da će ako ga stoperova noga samo takne Plovak profesionalno pasti, a da će sudac bez krzmanja pokazati na penal. Ali, Mali je promašio sve, loptu i Plovakov gležanj, i sad je između svjetlokosog i gola stajao samo Prgin.

Ali Plovak nije pucao. Vratio je u sredinu do onog istog dugonje s kojim se Prgin sudario u prvom dijelu. Napadač s povezom na nozi primio je loptu i nezamjetno gurnuo čuvara koji je pao u prazno. Ostao je sam pred Prginom, na sedam ili osam metara od gola, s loptom primirenom uz ozlijeđenu nogu. Nitko više nije mogao uklizati u blok. Odatle se nije moglo ni promašiti: samo je Prgin mogao izvući još jedan mađioničarski trik, još jednom skinuti zicer i spasiti makar neriješeno.

Prgin je gledao samo u tu nogu, u debelo, podvezano i nateklo koljeno koje je kontroliralo vlažnu i sjajnu loptu. Činilo se da sve to traje minutama: napadač je cimao loptu, gurnuo je malo u stranu, pa je opet smirio. Koljeno se tada napelo u udarac, a Prgin je vidio kamo taj udarac ide. Dugonja je bio bijesan, htio je osvetu, htio ga je zakucati u rašlje. Prgin se trebao baciti lijevo, gore, i izvaditi bi ga.

Ali se bacio desno dolje. Bacio se na travu vratarskom paradom, a lopta je otišla tamo gdje je i mislio da će otići: visoko, ulijevo, u rašlje.

Tamne su se majice opet grlile, gostujući navijači bili su u deliriju, a Sjever, Zapad i Istok skršeni. Prgin je ostao ležati u travi. Vidio je Malog kako leži uz korner crtu s licem iskrivljenim kao da će proplakati. Vidio je Lovrinčevića koji je samo sjeo. Masa je stajala u potpunoj tišini, bez snage ili volje čak i za prosvjed. Prgin pogleda semafor: bila je 88. minuta.

Gledao je gomilu kako očajava. Gledao je suigrače raspršene po terenu kako krše ruke i hvataju se za glavu. Dio te gigantske žalosti Prgina je nužno dodirnuo, ali ono što je ponajviše osjećao bilo je olakšanje. Učinio je što je morao, a učinio je to na najbezbolniji

način. Nije nikom učinio štetu: Klub bi izgubio, samo čudom već nije gubio, to se i s tribina jasno vidjelo. Učinio je zlo tek Malom kojeg će kriviti za gol, ali i to će se brzo zaboraviti. Njemu neće nitko reći ništa. Nitko ne može zamjeriti vrataru što nije skinuo onakav zicer, to se od vratara ne može očekivati. Jedini je Prgin znao da je imao tu loptu, da je točno vidio kamo je bandažirano koljeno šalje i da bi je skinuo da je htio.

Stajao je među stativama, sasvim odsutan, zaslijepljen reflektorima i iskopčan iz onog što se događalo prijeko. Klub je jurišao na izjednačenje, ali bezglavo i beznadno, i to je svatko vidio. Sat na semaforu brzo je prevalio devedesetu, potom i devedeset i prvu minutu, a onda je sudac, ocijenivši da je nadoknade vremena bilo dosta, zazviždao tri puta.

6: BRAĆA PO PLUĆIMA

Žele se odvažio i Friku napokon rekao istinu dok su u pokrajnjoj ulici pišali.

Friku se pripisalo prvom, što nije čudo, koliko je piva popio. Želina je mater uvijek govorila kako *tutto il mondo ha visto Marco Polo, ma non ha visto un Dalmata che piscia solo*, a to je bila istina. Dalmatinac nikad ne piša sam, Žele se poveo za Frikovim primjerom i stao njemu uz bok, nasuprot zidu mračne kalete. Rastvorio je hlače i pustio vruću tekućinu. Neko su vrijeme tako stajali u tišini, čula su se samo dva mlaza kako udaraju u mlaki kamen, a onda je Frik presušio. Dok je zakopčavao hlače, Žele mu je rekao.

Grad je u tom času već gorio. Policajci su u Frankopanskoj i Solinskoj napravili koridor, potiskivali gomilu i izdvajali alkoholizirane, ali je šteta već bila napravljena. Po cijelom Poljudu i Varošu gorjeli su kontejneri za smeće. Ekipa iz Radunice uništila je dva zglobna gradska autobusa. Vatrogasci su šmrkovima rastjerivali rulju po trgovima, uokolo su ležale krhotine stakla provaljenih trafika i razbijenih izloga. Na drugom kraju ulice koju su Žele i Frik zapišavali vidjelo se pulsirajuće svjetlo auto alarma čije je tuljenje probijalo uši. Želi je sve bilo jasno: neko je iskoristio kaos i kamenom obio staklo da ukrade radio kazetofon.

To nije bio dobar trenutak da se Friku kaže istina, ali Žele je morao nekome reći. Od onog časa kad je pao drugi gol točno onako i onda kad ga je Duspor naručio, Žele je želio samo jedno: osvetu. Osvetu svima, Vuškoviću, kladioničarima, ali najviše Prginu.

Nije bila stvar u petsto kuna oklade, ni u posranom kupu. Želio je osvetu za tjedne nerviranja i za sate groznice uoči utakmice. Želio je odmazdu jer je zbog prevaranata i izdajica riskirao glavu i poštenje one noći u Sjevernoj luci. Želio je osvetu jer je kao glupi klinac s materom pleo šal u klupskim bojama. I zato jer njegov stari, novopečeni gubitnik, sad sjedi doma u depri. I zato jer mu je vjerovao, vjerovao je tom posranom Prginu da neće popustiti.

A Friku je sad bilo opasno reći nešto takvo, znao je to. Frik je bio u gadnom stanju: glas mu

je bio hrapav, bio je pijan i vidno bijesan. Putem ga je već uhvatila ona njegova faza. Komadom kamena razbio je izlog pletionice, hvatao se pred policijom za jaja i supijano urlao „gazi gazi purgere“. Frik je previše popio još u prvom poluvremenu. U drugom ga je kao i ostale uhvatio čemer kako Klub igra, pa je išao po točene pive, njih još i još. Kad je pao drugi gol derao se iz petnih žila „ubij ih“ i „jebite si mater“. Kako je na izlazu bila gužva, dugo im je trebalo da iziđu s igrališta. Tako su morali sve odgledati, predaju pehara gostima, diobu medalja, počasni krug, igrače u tamnim majicama kako slave sa šačicom svojih navijača i bacaju im na tribine dresove. Za Frika je to bila provokacija, vruća ćuška preko lica. Žele ga je nekako smirivao dok nisu izišli sa stadiona i uronili u gradsku vrevu u kojoj više nije bilo reda ni zakona. A tu je Frik bio na svome, ludo biće s asfalta gonjeno svojim đavlom koji ga je ključao iznutra, u glavi.

Žele mu je ipak rekao. Želio je osvetu, a za nju nije imao snage. Frik će je, znao je, imati.

Frik mu nije odmah vjerovao. – Nije ono pustio. Ko ono može branit?

– Kad ti kažem. Sve sam čuo.

– Šta nam nisi prije reka?

– Govorio je da neće. Mislio sam da će ih odbit.

– Jesi lud. Zato si se kladio, u *Globalu*?

Žele je potvrdno klimnuo glavom.

– Jesi lud – ponovi Frik i uputi se prema ulici.

Još se uvijek bavio rasporkom kad su izišli na svjetlo. Bašo i Renco su ih tamo čekali, kraj trafike koja je bila obijena i iz koje je netko pokupio šteke cigareta, a porazbacao ostalo.

Frik se najednom doimao trezniji. Istupio je pred svu trojicu poput vodnika koji postrojbi daje naputke pred juriš. – Ljudi, – rekao je – Žele van ime nešto reć.

– Šta je sad ovo? – upita Bašo sa sprdnjom u glasu, ali ga Frikov ljutiti pogled presječe.

- Imat ćemo jedan posao večeras – odgovori Frik.
- Kakav posao?
- Malo ćemo im jebat mater. Jebat mater izdajicama.

*

Oprezno je vozio noćnim gradom i gledao posljedice. Duž cijelog puta kontejneri su smeća sablasno plamtjeli, grupice bijesnih i pripitih ljudi pišali su po drvoredima, psovale i tulile navijačke pjesme. S vremena na vrijeme ugledao bi obijen izlog vinotočnice ili samoposluge, a malo dalje maloljetnike kako troše ukradeni pelinkovac, vekju ili vino. Autobus za Sučidar stajao je na ugibalištu, prazan, otvoren, s četvorima treperećim žmigavcima i bez vozača. Kad se autom provezao pokraj njega, Prgin je vidio da je inventar u autobusu porazbijan, baš kao i vjetrobransko staklo.

Parkirao je automobil, ušao u zgradu, a potom i u lift. Pritisnuo je broj dvanaest: njegov je stari živio na dvanaestom katu, bio je to dug put i Prgin je molio Boga da nikog na tom putu ne sretne.

Nije uslišan. Lift se zaustavio na šestom katu, a vrata su se otvorila. Ugledao je prizor koji je najmanje želio: dvojica tinejdžera, osjetno pijana i s navijačkim šalovima, stajala su pred oknom lifta. Ušli su unutra i ne pitajući ide li gore ili dolje. Dizalo je krenulo gore, a oni to valja nisu ni primijetili.

Jedan od dvojice bio je viši, trezniji, a doimao se i zreliji. Drugi je bio dijete, jako pijano dijete.

- Ti si Prgin – reče najednom pijani. – Pogledaj, ej, Prgin – okrene se drugom.

Drugi je šutio kao da sa svim tim nema veze. Onda progovori: - Ko ga jebe.

Još je neko vrijeme prezrivo šutio, a onda ponovi: - Ko ih jebe. - Okrene se tada Prginu: - Čuo si, ko vas jebe? Svi ste za kurac, svi.

Pijani tada obgrli Prgina oko vrata, a Prgin osjeti neizdrživ smrad industrijskog brendija. Ovi

bi klinci morali paziti koji kurac piju, pomisli.

- Niste svi - zafrflja pijani - niste svi za kurac. Nije Prgin. Razumiš? - obrati se prijatelju. - On nije. On je pošteno branija, sve šta je moga. Nije on ka drugi.

Pijani mu se unosio u lice i grlio ga. Njegovi iskazi uvažavanja Prginu su bili užasniji nego hladni gnjev njegova prijatelja. Želio je da dvanaesti kat što prije dođe.

Došao je. Iskobeljao se iz obožavateljevog zagrljaja i ispao iz dizala. Prišao je očevim vratima, zazvonio, a otac je odmah otvorio, kao da ga je čekao. Nije nosio pregaču, ali je opet bio u sokolskoj majici, neobrijan i obješena lica. Pustio ga je u kuću bez riječi. Prgin je sjeo na stolicu na kojoj je uvijek sjedio, a otac mu je donio čašu i bocun crnog vina. Prgin je nešto takvo trebao.

Gledali su se u oči, a Prgin je već iskapio prvu čašu i ulio drugu. Otac je sjedio prekriženih ruku. - Gledao sam - progovori. - Jebi ga. Bolji su.

Prgin klimne glavom bez riječi.

- Ti nisi ništa moga.

- Moga sam.

Stari ga je pogledao iznenađeno.

- Pustija sam gol. Pustija sam utakmicu. Mora sam.

Izgovorio je to. Čim je izrekao tu rečenicu osjetio je olakšanje koje ga je iznenadilo. Stari je izvio obrve i pogledao pred sebe, u čašu, ali nije rekao ni riječi. Prgin mu nije dao vremena za to: iz njega je provalila bujica, govorio je brzo i zbrkano, i ispričao mu sve.

- Znači, onaj drugi? - upitao je stari kad je Prgin zašutio.

- Drugi.
- Ono ionako ne bi obranija. Tko bi ono skinija?
- Skinija bi ga. Ima sam ga, sto posto.

Prgin je vidio kako ga stari izbjegava pogledati. Radije je ustao, utisnuo sokolsku majicu u hlače i pošao prema prozoru. Naslonio se na dovratnik, utiskujući laktove između lončanica s geranijima. Gledao je u toplu noć. Izvana se čuo žamor i supijana dreka, mirisali su ružmarin i riba koju je netko pržio na tavi.

Stajao je tako neko vrijeme i promatrao tamu, a Prgin je sjedio za stolom i čekao. Stari se tada okrenuo, prišao stolu i uzeo bocu vina. Napunio je čašu do vrha prvo sebi, a onda Prginu. Prišao mu je s leđa i oslonio mu golemu ruku za vrat. Ovako isto, pomisli Prgin, ovako mu je isto Zvonko položio dlan na leđa, one večeri u postaji.

- Ja sam moga pobić iz hale, to znaš - progovori najednom stari.

Stari mu je i dalje držao dlan na ramenu, gledajući negdje preda se kao da govori zidu: - Moga sam. I u partiju su me zvali, moga sam u radnički savjet, pa u politiku, ovu ili onu. Malo sindikat, malo klape, davno sam ja mogao pobić.

Stari je sklonio ruku s njegova ramena i opet odšetao do prozora. Gledao je u mrak, na ulicu koja se pomalo utišala. - Sve sam zajeba - progovori najednom, okrene se prema Prginu i prvi ga put nakon priznanja pogleda ravno u oči - baš sve. Zajeba sam zdravlje, ženino zdravlje, tebe, život. Znaš zašto?

Prgin ne odgovori ništa.

- Znaš zašto? Samo zato da mi ne bi rekli da sam nepošten.

Gledao ga je, a Prginu je taj pogled bio nepodnošljiv. Nalakti se i položi glavu među ruke.

- Pitaj se - reče stari i opet sjedne uz stol. - Pitaj se *to*, koga bi zajeba. Koga bi sve zajeba da si učinija drukčije.

Prgin je još uvijek sjedio tako, licem uronjen u dlanove.

- To se pitaj - reče tada stari i dodirne mu rame. Kroz prozor se opet začula dreka i automobilska sirena koju je netko životinjski nagazio.

- Ajde kući, probaj malo odspavat - reče stari, uhvati ga za nadlakticu i polako podigne. Prgin ustane i uputi se k izlazu, a stari krene za njim kao da bdije nad njegovom sigurnošću. Kad su izašli na stubište Prgin je očekivao da ga stari pozdravi i zatvori vrata, ali ovaj to nije učinio.

Dugo je čekao dizalo. Svjetlo na stubištu dvanaestog kata neuvjerljivo je žmirkalo, iz grotla se čuo zvuk utega, kablova i tresak vrata lifta koji je dopirao odnekud daleko, s najnižih katova. Prgin je čekao, a stari je stajao na kućnim vratima i gledao ga. Nije se oprostio, nije zatvorio vrata, samo je stajao tako na kućnom pragu kao da odlaže rastanak. Kad je kabina dizala stigla i umirila se, otac podigne ruku na pozdrav. - Ajde, pametno - rekao je - i pozdravi Helenu. Svakako je pozdravi, jesi čuo?

Dizalo se zatreslo i krenulo prema dolje. Prgin je zamišljeno piljio u svoj obris u mutnom ogledalu i pokušavao odagnati mučninu. „Svakako pozdravi Helenu“ rekao je stari dok su se opraštali, a kako se prizemlje bližilo Prgin je sve jasnije shvaćao da to nije bio samo pozdrav, da je to bio pravorijek.

*

Pronašli su ulaz u zgradu, a potom se rasporedili. Renco i Bašo stali su na prvo okretište stuba, za slučaj da pokuša bježati prema stanu. Žele se sakrio pod stepenište za suteran. Frik ih je rasporedio po stubištu, preparkirao auto koji je stajao preblizu, a onda posljednji od sviju ušao u stubište, odvrnuo žarulju da osigura trajni mrak, i stao uz poštanske sandučiće, šutljiv i mrk kao profi. On je trebao udariti prvi.

U jedanaest i četvrt prvi su put začuli ključ u bravi stubišnih vrata. Vrata su se otvorila, Frik je bio spreman na udarac, a onda su ugledali neku mladu majku kako s mukom tegli kolica i dijete uz skale.

Nakon desetak minuta ponovo su začuli vrata. Ovaj je put to bio Prgin. Bio je u debeloj

trenirci s kapuljačom, poguren, sa sportskom torbom pod rukom. Frik ga je udario s leđa, šakom, snažno, a Prgin se istog časa skljojao kao mrtvo tijelo.

Dalje se sve događalo brzo. Renco i Bašo pritrčali su sa gornjih stuba i počeli ga cipelariti. Frik ga je uhvatio za kapuljaču, privio sebi i opalio šakom u glavu, prvi put, pa drugi, pa treći. Žele je činio što su činili i ostali: udarao je bjesomučno nogama u meko meso, čupao Prgina za kosu i glavu mu nabijao o pod.

Stubišno je svjetlo tada zatreptalo. Ili je Frik loše odvrnuo žarulju, ili se nesolidno stubište zaljuljalo od trke, koraka i gušanja. Bljesak mutnog, nezdravog svjetla bljesnuo je i rasvijetlio ljude koji su udarali i tijelo u koje su udarali. Prginova trenirka već je bila puna masnocrvenih mrlja, lice natečeno, a kosa ljepljivo krvava. Žele je načas vidio ostale u akciji: lica i udovi pod nezdravim su im svjetlom izgledali plavičasto i nabreklo. Tukli su ga i tukli, a Žele isto tako. Prgin se branio koliko je mogao, stisnuvši laktove i šake uz rebra i lice da zaštiti barem njih. Žele je zgrabio Prgina za kosu na tjemenu s namjerom da ga privuče k sebi i udari. U tom su im se času pogledi susreli, a stubišno je svjetlo zatreptalo i rasvijetlilo im lica.

Pod modrikavim svjetlom gledao je Prgina koji je gledao njega. U tom pogledu nije bilo straha ni bola, samo trpeljiva rezignacija. I znak prepoznavanja: Prgin je prepoznao svog konobara.

Svjetlo je opet zgasnulo. Udareno nečijom nogom, Prginovo se tijelo trgnulo. Žele ispusti vlasi kose i osjeti pod rukom metalni lančić. Lančić je pukao i ostao Želi u ruci: bio je to običan, pozlaćeni lanac s nekakvom grudicom umjesto privjeska. Držeći ga i nadalje u šaci, Žele još jednom, posljednji put, Prgina udari nogom.

Sve to skupa nije trajalo duže od minute, minute i pol. Onda je Frik ispod glasa viknuo „dosta!“ i „bižmo!“, Bašo je prvi pohrlio na stubišna vrata, a za njim i ostali. Trčali su

zajedno do kraja bloka, a onda je Frik rekao „Razlaz! Svak na svoju stranu!“. Rastrčali su se kojekuda, pješice, u noć.

Žele je trčao još dugo. Protrčao je čitavo šetalište uz arheološki muzej, pretrčao dječje igralište i zadihan posustao nedaleko od bivšeg sustipanskog groblja. Povio se u struku hvatajući halapljivo zrak. Potom je sjeo na klupu i pogledao predmet koji je još uvijek držao u šaci.

Bio je to običan, banalni pozlaćeni lančić. Umjesto privjeska imao je nekakvu grudicu. Na poledini je stajao natpis „za 25 godina rada“ i grb neke tvrtke, glupa socrealistička vinjeta s dimnjacima, dimom kojeg razbacuje vjetar, klasjem i valovima. Bere je neko vrijeme gledao glupave dimnjake, natpis i nacifrane kurzivne krajeve na znamenkama 2 i 5.

Onda je lančić spremio u džep. Ustao je s klupe i udahnuo friški noćni zrak, svjestan što sad želi učiniti.

*

Prgina je pronašao na istom mjestu gdje su ga i ostavili.

Više nije ležao ničice. Pokušavao je ustati, a to mu onako izubijanom nije polazilo za rukom. Oslanjajući se o ogradu popeo se uz prve tri stepenice i naposljetku zastao uz bolnu grimasu. Žele tada otvori stubišna vrata i ugleda ga.

Na zvuk ulaznih vrata Prgin se očito ponadao pomoći. Pogledao je prema ulazu pun vjere, očekujući da će u stubište banuti koji susjed, dobronamjerna ruka pomoći. Čim je ugledao Želu pogled mu se poput smrznute zrake u stripu pretvorio u sasvim drukčiji, zaplašen i molećiv.

Žele je gledao izbubetanog čovjeka koji leži na stepenicama i još jedanput vagao svoju odluku. Nije bilo razloga da se vrati. Prema Prginu nije trebao osjećati ni naklonost ni milost, samo prijezir. Ovdje u stubišnom ulazu mogao je zateći hitnu pomoć, susjede, možda i policiju. Učinjeno se više nije više moglo potrti, nije se moglo natrag.

Žele mu pristupi i pruži ruku. Prgin podigne podlaktice kao da želi obraniti lice od udarca. Žele ga ščepa za lakat i povuče nagore. – Ajde. Dođi – reče pomirljivo. Prgin ustane i zajauče od boli.

– Imaš mobitel?

Prgin potvrdno klimne.

Bilo bi pravo čudo da je spravica ispravna nakon tolikog cipelarenja, pomisli Žele.

– Ima li ovdje negdi kafić?

Prgin potvrdi. Sad se već sasvim oslonio o Želino rame. Vukao se dvorištem, kriveći bolno lice na svaki korak. Do kvartovskog kafića trebali su proći stotinjak metara, a Žele pomisli da će im za to trebati vječnost.

Putem nisu susreli nikog: ni Želine prijatelje, ni policiju, ni prvu pomoć. Meje su bile fini kvart donekle oslobođen noćasnog armagedona, ali se svejedno moglo vidjeti spaljene kontejnere, razlupana vjetrobarska stakla i krhotine boca. Iz smjera grada čulo se zavijanja sirena, supijana dreka i zvuk loše, prostačke glazbe s ljetnih terasa.

Kafić je bio prazan. Gostiju nije bilo. Gazda je stajao uz šank sasvim posvećen telefonskom razgovoru, a konobar ih je primijetio tek kad je skinuo pogled s uznapredovale partije *tetrisa*. Ono što je vidio u drugim bi okolnostima bilo alarmantno: jedan tip koji nosi drugog tipa izubijanog do kosti. Večeras to nije bilo čudno, to je za ovakvu noć bio normalan prizor.

Sjeli su uz prozor, u separe presvučen crvenim ultrapasom, a Žele je naručio dvije kave. Prgin je izvukao mobitel i žalosno ga pogledao: bio je zgnječen i očito nepovratno mrtav. Žele se osvrne i pogledom potraži telefon. Bio je zauzet: gazda je još uvijek visio na njemu burno se objašnjavajući s nekim na drugoj strani. Konobar je donio kave, a Žele zatraži još i mali *stock*. Prgin na njegovo čuđenje zatraži isto.

Šutjeli su i promatrali se preko crvenog ultrapasa. A onda Prgin prekine šutnju.

- Zato si se vratio – šta sam te prepoznao?

- Jesi li?

Opet su šutjeli neko vrijeme. Žele nije znao što bi odgovorio, nije znao zašto se vratio, što je uopće istinit odgovor na vratarevo pitanje.

- Sjećaš me se odande? Iz kafića?

Prgin potvrdi.

- Onda znaš? Znaš šta sam čuo?

Vratar razrogači oči. Žlahtina s ledom, krupna Dusporova novčanica koju nitko nije razmijenio, poluotvoreni šalter za hranu – sve mu se sad uklapalo u smislenu sliku. Znači znali su, ovaj je tip znao.

- Sve sam čuo. Vuškovića, Duspora i tebe. Drže te za jaja, a? Nešto gadno?

Prgin potvrdno klimne glavom. – Najgadnije.

- Dobro ti je ispalo, a? Sve kako su oni tražili, a gol iz zicera, ne bi ionako obranija.

- Obranija bi ga.

Žele ga užasnut pogleda.

- Obranija bi sto posto. Bija bi moj, da nisam pustija.

- Uf.

Žele zdvojno puhne, kao da je sad razabrao razmjere sranja. Pogleda prvi put Prgina u lice. Sa skorenom krvi po laktovima i kosi i modrim podlivenim očima vratar je izgledao kao neka turobna ptica koju su upravo izvukli iz mora onečišćenog naftom. Najednom osjeti grižnju savjesti. Baš su ga gadno izubijali.

- Skinija bi ga – progovori najednom Prgin kojem je *stock* očito razvezao jezik, ili se naprosto želio istresti. – Tačno bi mi lega, u gornji lijevi kut. Jebiga, nije tako moglo.

- Zašto?

- Bija si tamo. Čuo si.

- Nisam sve. Nisam čuo koliko su ti nudili.

- Misliš da bi uzeo novce?

Rekao je to gotovo uvrijeđeno, a Želu to iznenadi.

- Jebeno, a? Baš su te stisli - odgovori Žele. - Šta, slikali te s kurvom?

- Nije bitno. Šta ću se sad opravdavati.

Gazda je napokon objesio slušalicu i otišao nekamo u stražnje prostorije. Žele ustane, zapita konobara može li telefonirati i pozove hitnu pomoć. Službujuća sestra tražila je da iscrpno opiše ozljede, a potom mu rekla da uzmu taksu. Želi su na to skočili živci, uzjogunio se i inzistirao da pošalju kola. Sestra je na koncu popustila, ali mu je rekla da će se načekati. „Takva je noć“, rekla je, „vidite koje je ovo ludilo“.

Kad je sjeo natrag za stol na ultrapasu ga je čekao novi *stock*. Prgin je konobaru naručio piće. - Možeš ić, ako oćeš - reče mu čim je konobar otišao. - Ja ću se snać sam.

- Ima vremena. Neće oni tako brzo.

- Hvala ti.

Žele obori pogled. Uzmu li se sve okolnosti u obzir, zahvala i nije bila najumjesnija.

- Jebi ga - nastavi Prgin, kao da je Želi čitao misli. - Platija sam. Platija sam šta me spadalo.

Sjedili su tako u tišini neko vrijeme, a onda se Žele dosjeti zašto se ponajprije vratio.

- Imam nešto za tebe.

- Šta?

Žele posegne u džep i izvuče ogrlicu, pozlaćeni lančić s grudicom na privjesku. Baci ga na crveni ultrapas, na Prginovu stranu stola. Prginu su se oči zamutile kao da će briznuti u plač. To je doista bilo smiješno, plakati zbog posrane ogrlice nakon svega što se dogodilo

noćas.

- Uspomena?

- Očeva.

- Šta, otac ti je umro?

- Ne, ne baš.

Žele nije razumio kako to netko „nije baš“ umro, ali to nisu bile stvari koje je umjesno pitati.

- Šta je ova mrvica na privjesku?

- Azbest.

- Ono šta ne gori?

- Da. To mi je otac dobija, za 25 godina rada. Radija je u azbestani.

- Meni je radija u cementari.

- Umra je?

- Ne. Ali - ne radi više.

- Znači, braća po plućima.

- Molim?

- Braća po plućima. Mislim, to, cement, azbest, pluća u kurcu.

- Razumim, ne moraš objašnjavat.

„Braća po plućima“, ponovi u sebi Žele i pomisli kako to zajebano zvuči, kao tajno udruženje, urotničko bratstvo. Ništa nije bilo manje istina od toga. Bili su jebena stranka, društvo onih koji su izvisili: njegov stari, on, a vjerojatno i stari od ovog izubijanog prijeko. Možda je ovaj prijeko mislio da se izvukao, da su ga ugovori, novci i slike u novinama iščupali iz dreka, da

je utekao iz tog čušpajza, glupi vratar. Ali nije: da jest, ne bi sad bio izudaran i modar. „Baš smo braća po plućima, svi skupa, pušači“ pomisli Žele i sažalno pogleda Prgina. Kroz prozor tad ugleda rotirajuća narančasta svjetla i bolnički auto. Ljudi u bijelim kutama osvrtali su se uokolo. Bilo je vrijeme da se negdje izgubi.

- Ja idem ča.

- Idi - odgovori Prgin i ne pomakne se - ne brini, oni će me otpremit.

- Šta ćeš reć policiji?

- Neće bit policije. Reći ću da sam pa niza skale, ili da me udrilo auto.

- Ko će ti virovat?

- Virovat će, njima jedna briga manje.

S ulice se tada začulo krčanje radija u ambulantnim kolima. Nisu ih više smjeli pustiti da čekaju.

- Nisi mi reka kako se zoveš - reče Prgin.

- Žele.

- Vlado - reče Prgin i pruži mu ruku preko crvenog stola.

- Znam - reče Žele, prihvati ruku i nasmije se. Onda se uozbilji i upita: - Zašto to?

- Zašto šta?

- Zašto nas nećeš...?

- Prijavit? Znaš zašto.

Prgin je to rekao tako kao da se sve bjelodano razumije. Kratko je šutio, a onda opet progovorio:

- Volio bih samo jednu stvar...

- Šta?

- Da ne platim samo ja.

Prgin je to rekao, i istom shvatio koliko to želi: Vuškovića i Duspore ponižene.

- Molim?

- Da ne platim samo ja. Nego i oni.

- Oni?

- Oni, koji su više krivi. Čuo si sve, znaš.

Žele ga ispitivački pogleda. - Baš su te gadno stisli - reče tada, a čovjek nije mogao biti na čistu je li to bilo pitanje ili tvrdnja. Žele ga je gledao tako sekundu ili dvije, a onda pozdravi s vrata i izađe.

Prgin je načas ostao sjediti, a onda ustao i krenuo prema bolničkim kolima. Ljudi u bijelim kutama položili su ga na ležaj. Vozili su se noćnim ulicama, u retrovizoru je gledao gradska svjetla, farove auta, žar zapaljenog papira koji je tjeran vjetrom sukljao iz kontejnera za smeće. Mislio je o tome: mislio je kako zaista nije u redu što je platio samo on. A onda zaključi da je bolje osvetničke ideje zatrpati što dublje.

TREĆI DIO

7: KIŠA STAKLA

Stari u potkošulji, sa čašom na naslonu, već dremljiv. Žele na kauču, izvaljen poprijeko na trosjed, s bocom pive koja se od topline dlanova već ugrijala i postala još kiselijom i gorčom. Na televiziji zeleni travnjak, lopta koja vrluda, reflektori i hućanje. Toliko su večeri proveli tako stari i on, zagledani u zeleni četverokut.

Gledali bi bolji nogomet, nogomet koji je dolazio iz boljeg svijeta od njihovog, gledali bi Liverpool, Manchester, Valenciju i Barcelonu. Gledali bi kako lopta po travi teče točno i pravilno baš kao što je i život tamo valjda točan i pravilan. Gledali bi čudesne golove i čudesna slavlja na kakva su zaboravili ovdje, gdje je vrijeme učinilo svoje i ljudima sapralo osmijeh s lica, a nogomet se pretvorio u ružno drveno nabijanje, baš kao i život. Tako bi to bilo svakog utorka i srijede, iz tjedna u tjedan. On i stari gledali bi TV, baš ovako kao sad. Jer, i sad su tako sjedili, sve je izgledalo jednako, ali nije bilo jednako.

Sjedili su i gledali presjek posljednjeg kola. Klub je pobijedio *Segestu* 2:0, golom iz slobodnjaka par minuta prije kraja, i tako izboksao barem kup UEFA. Žele nije otišao na utakmicu. Otac mu je predložio da odu: rekao je kako navijač mora biti uz klub i kad gubi, kako trebaju otići, za inat, u brk onim bijednicima što odu na plac samo kad kolo prije Klub dobije 3:0. Žele ga je pustio neka govori, nije odgovarao, ali ni otišao na utakmicu.

Gledali su snimku, a Žele je bio presretan što nije otišao na plac. Sudac je očito navlačio za Klub, svirao je suludi penal koji je pak Sišćanin obranio, a onda im potkraj poklonio prekid iz kojeg je pao drugi gol. Želi je sve to bilo gadljivo, a to novo čuvstvo tjeralo ga je u očaj. Nakon svega što su mu uskratili i što su mu uzeli, nakon što su im svima skupa razjebali grad, poduzeća i život, i to su mi zaprljali i otrovali – najdražu stvar, posrani nogomet.

Ali Želu je ponajviše u pojam ubijao stari.

Jer, stari se promijenio. I sad je na naslonu imao čašu čiste mineralne vode što nije bila samo časovita neznčajna promjena, nego dio šireg plana koji je uključivao i to da je prestao piti alkohol. „Ako me bacilo pred izazov ka da sam mlad, biću mlad“ govorio je stari staroj, a Žele je mislio da su došla jebena vremena kad starci citiraju Ramba Stallonea. „Bit ću mlad“ u praksi je značilo da se stari počeo ponašati kao idiot. Ujutro je gimnasticirao, nije pio vino, odlazio je rano na peškariju i donosio plavu ribu što u novim okolnostima doduše nije bila samo zdravstveno mudra odluka, nego i novčana nužda. Žele se prepao novog elana koji je držao starog: u tjedan-dva prebojio je kuhinju, popravio zaboravljeni gramofon i dao prajmer i intonak na pasaru, najavljujući kako brod uskoro spušta u more i kako će otad predvečer na ribe. Starog je uhvatilo neko grozničavo muvanje, a Žele nije bio načistu ne bi li mu bilo draže da stari letargično sjedi u kuhinji i kao svi ostali naprosto zdvaja. Valjda je na koncu svejedno – nezaposlene pukne, ili ovako ili onako.

Snimka utakmice bližila se kraju kad je na vrata ušla stara. Želi nije promaklo da su se stvari koje su se zbivale u kući odrazile i na nju. Bila je stalno smrknuta posljednjih tjedana, sa starim je bila neobično ljubazna, a iza leđa ga je promatrala sumnjičavo i ispitivački. Kad se obraćala Želi govorila je pak ispod glasa, kao da nešto kriomice šuruju.

Promjena se valjda vidjela na njemu. Stara ju je vidjela, to je bilo očito, budući da ga je proučavala kao rendgenom, sumnjičavo i paranoično. Vrebala ga je tri dana kao lisica kokoš, a onda šćepala jedno jutro kad je stari otišao vani po nekom svoje glavom poslu, a Žele moćio *Petit Beur* u mlako mlijeko. Pitala ga je da li je čist i pri sebi, nije li valjda na drogi, izgrdila ga je što se ponaša tako kao da ne vidi da ona i s ocem ima dovoljno briga.

Ali Želi se za sve to živo frigalo. Nije htio zdvajati sa starim, više ne. To više nije bio njegov film. Na sve je to gledao kao kroz dno debele boce od onog trena kad je trotil što ga je Frik držao u gepeku svog *Ritma* digao u zrak poslovnicu *Globala 102* u Partizanskoj ulici. Uživao je u tom prizoru, onako kako je prije uživao u golovima. Staklo je prštalo na sve strane uz rominjajući zvuk nalik sitnim zvončićima, plamen je suknuo u vedru ljetnu noć i liznuo uz fasadu gutajući tisuće listića, punih i praznih, s parovima španjolskog i mađarskog nogometa, finskog hokeja i američke košarke. Frik i on sjedili su u autu i promatrali obavljen posao, onako kako valjda promatraju meštri od vatrometa. Od te se večeri Želi frigalo što je staroj čudan, što se od starog otuđio, što ih sve skupa puca kriza i što mu govore da je

drukčiji. Istina, bio je drukčiji, uvrstio se u one koji nešto poduzmu, a ne sjede samo u fotelji i ne puštaju da im život razjebu, a bez da puste i glasa.

Stara je ušla u sobu i s vrata upitala misli li tkogod što večeras jesti. Stari se nije ni pomakao iz fotelje, samo je odvratio kako mora paziti na kile. Žele je jedva dočekaao izliku da se odlijepi od nogometa. Ustao je i krenuo prema kuhinji, a iz predsoblja se istog trena začulo dugo i unjkavo zvono. – Telefon za tebe – povikne stara iz hodnika i odloži slušalicu na komodu s ogledalom i pretincima za cipele.

Žele uzme slušalicu. Bio je to Bašo. Zvučao je uplašeno.

– Žele, uhapsili su Frika.

– Kad?

– Popodne. Murja mu je došla na kuću.

Znači – dogodilo se, pomisli Žele. Bilo je lakomisleno očekivati drukčije.

– Žele? – Bašo se tresao od straha, to je čovjek mogao jasno čuti.

– Reci.

– To nije zbog one naše stvari, a? Zbog onog kojeg smo pribili?

– Ne, Bašo, nije. Umiri se. Znaš da je Frik u svašta bija upetljan.

To je bila istina. Frika su mogli uhapsiti zbog trave, kakve krvavije kavge, bilo čega. Mogli su ga doista uhititi zbog onog što su svi zajedno učinili Prginu one večeri na stubištu. Onda bi zbilja svi bili u neprilici. Ali Žele je znao da stvari ne stoje tako. Frika su uhapsili zbog nečeg što su skrivili samo Žele i on. I zbog gluposti, propusta, auta koji je u pogrešno vrijeme ostao na pogrešnom mjestu. Frik je to skrivio i za to će plaćati: Bašo je mogao biti spokojan.

– Isto nisam siguran. Počnu li ga ispitivat...

– Bašo, Frik neće ništa reć policiji. Znaš to.

- Istina.
- Ajde, zajebe sve to. Idi sutra na faks i ne paničari.
- Misliš...
- Ne paničari. Uzmi knjige, bubaj i pusti sve to.

Bašo je primiren zaklopio telefon. Žele je odložio slušalicu i pošao u kuhinju. Dok je mazao margarin na polubijeli kruh, primijeti da ga majka sumnjičavo gleda. Jamačno je čula kako Baši spominje policiju, pomisli. A onda otkloni tu pomisao: stara ga sumnjičavo gleda cijeli život, otkad je s petnaest počeo izlaziti nakon večere.

Kad je namazao fetu, vratio se u dnevnu sobu. Na ekranu se odvijala neka posve druga ligaška utakmica, a Želi se učini da stari nije ni primijetio razliku. „Tko je bio?“ upita ga stari iz fotelje, ali onako kako je obično pitao, tako da nisi imao dojam da ga odgovor zanima.

- Bašo.
- Šta kaže?
- Frik je uhapšen.

Stari je i dalje piljio u televizor.

- Frik uhapšen?
- Da.
- Zna sam da će se to kad-tad dogoditi. A i ti si, naravno.
- Istina - reče Žele, ustane i ode u svoju sobu.

Legao je na krevet u hlačama i tenisicama i izbrojio do deset. Dok je brojio, smalaksalost koja ga je obuzela popustila je, taman toliko da smogne snage izuti cipele i ugasiti svjetlo.

Istina je, stari je bio u pravu. Znao je da će se ovo s Frikom dogoditi. Ali nije mogao misliti da će ga to, jednom kad se desi, tako silno peći.

*

Sestra im je na šalteru predala kesu sa stvarima i neugledan obrazac na potpis. On je nažvrljao paraf na papir, a Helena je ušla u jednu od zastrtih niša i presvukla se. Izišla je iz kabine preodjevena, a bolničku pidžamu odbacila u kontejner za praonicu. Točkasta ljetna haljina u koju se presvukla plesala je na pomalo omršavjelu tijelu: bolnička hrana, pileтина i povrće na pari, učinili su svoje.

Znao je da je i *njega* odjenula. *On*, protetički grudnjak ispunjen plastičnom masom, bio je tamo pod tom haljinom, a Prgin je obuzet nelagodom izbjegavao pogledati mjesto na kojem je morao biti. Umjesto mekog i ovalnog Heleninog tijela na tom se mjestu sad nalazio komad krutine oko kojeg je haljina neprirodno plesala. Pogled na to Prgina je ispunjavao užasom, a nipošto nije želio da Helena to opazi.

Ako to bude jedina posljedica – dobro je, govorio je sam sebi. I bilo je dobro, bar zasad. Helena je ostala bez kilograma svog mesa, ali je bila čista. Nikakve se metastaze nisu nazirale, svi nalazi bili su negativni, a testovi dobri. Kobaltna bomba još će joj par mjeseci bombardirati limfna čvorišta, odlazit će na kontrole godinama, sjedit će na tempiranoj bombi zauvijek, ali unatoč svemu tome smjeli su se nadati da je s ovim bolest svršila.

Kad su izišli iz prijemnog odjela, zagrlili su se i poljubili. Prgin ju je zagrlio. Pazio je da ne obujmi ili pritisne mjesto nestalog tkiva, a onda to primijeti i postidi se. Sjeli su u auto, a ona ga je sa suvozačkog sjedala bolje promotrila iščekujući objašnjenje.

Bio je, naravno, modar. Oko mu je bilo natečeno, arkada smrskana, a ono što Helena nije mogla vidjeti izgledalo je još gore: pomodrljela leđa i bedra, izgrebana ramena. Pukom srećom nisu mu polomili rebra ni ključnu kost. Klupski doktor je rekao – deset tjedana pauze, za dvanaest na terenu. Upitao ga je što se dogodilo, a Prgin je lagao: „jebiga,

saobraćajka“

Heleni nije mogao ponoviti laž, bar ne *tu* laž. Nakon one saobraćajke druga bi bila previše, bila bi neumjesni cinizam. A što joj je drugo mogao reći, osim toga? Ono što se stvarno dogodilo nikako ne, mogao je samo još i još lagati. To je i učinio.

U prebijenim leđima, ramenima i čeljusti krilo se bar zrno dobrog: nije morao do Kluba. Javio se sutradan, obavio liječnički pregled i dobio poštedu do kraja sezone koja se ionako primicala završetku. Nije morao sudjelovati u završnoj agoniji. Nakon finala kupa, Klub je izgubio i naredno gostovanje, u Brodu, sa strašnih 1:4. Umjesto Prgina branio je dečko iz omladinske ekipe i posve se izgubio. U posljednjem kolu Klub je morao kod kuće pobijediti Sišćane s barem dva razlike da bi ušao u kup UEFA. Utakmicu je gledalo jedva 2000 ljudi, atmosfera je bila mrtvačka, bez navijanja, a nogomet strašan. Vušković je očito radio sa sucima koji su bezočno natezali za Klub, pa je drugi gol pao iz sumnjivog slobodnjaka šest minuta prije kraja. Prgin je došao na utakmicu, pozdravio se prije početka sa suigračima i tiho iskrao iz lože nakon drugog gola. Nije želio susresti nikog, a ponajmanje Vuškovića.

Bio je to njegov jedini posjet stadionu. Klupske je i gradske vijesti saznavao iz novina. Iz novina je tako saznao da je Dusporova kladionica izgorjela, da su je nepoznati počinitelji minirali dok je Duspor bio unutra i češljao knjigovodstvo. U novinama nije pisalo kako je Duspor zahvaćen plamenom izjurio kroz prozorsko staklo, kao ni to da je jedva preživio i da mu je lice ispečeno. Takve potankosti novine obično ne iznesu, njih doznaš na ulici i u kafiću.

U kafiću je doznao i to da su Malom nakon finala otkazali ugovor. Ponudili su mu posudbu u Zadar, a on je odbio, uzeo papire i navodno otišao na Cipar. Prgin bi se povremeno sjetio njegovog lica, zgrčenog u plačnu i bespomoćnu grimasu, kad mu se Plovak izmigoljio na boku i namjestio gol, *onaj* gol. To lice nije bilo lako zaboraviti.

Cipar, to je bijedna sudbina za Malog, mislio je. Mali je bio juniorski reprezentativac, da je još malo igrao za Klub dospio bi u Bundesligu, možda i Španjolsku. Jednom je zajebo, pred pedeset tisuća ljudi, i sve je otišlo u vodu. A Prginu se smiješila sasvim drukčija sudbina: menadžer ga je tjedan dana nakon prebijanja zvao telefonom, rekao da unatoč saobraćajki Ajax grize i neka počne misliti na Amsterdam. Sjetio se starih *Ajaxovih* utakmica, Van

Bastena, Bergkampa i Davidsa, a pomisao je bila ugodna.

Kad su stigli kući, Helena je otišla u kupatilo. Rekla je kako čezne za mirnom kupkom s puno pjene nakon tjedana tuširanja u musavoj kabini. Prgin ju je ostavio na miru jer je znao da želi u miru pregledati svoje ranjeno i iskidano tijelo. Pristavio je kavu, a potom uzeo novine i počeo ih listati, pomno i natraške: od običaja koji je uveo u vrijeme kad je tragao za Nevenkom Balan nije se odvikao.

Helena je izašla iz kupaonice. Bila je ogrnuta šlafrokom, ali je pod njim nosila *ono*. Prgin ponovo zaključio kako je lijepa, možda čak i ljepša ovako umorna, omršavjela i presvučena tankom opnom bolničkog sivila i bijede. Sjela je na kauč nasuprot njemu i ispitivački ga pogledala.

- Zašto tebe? Ti si najmanje kriv.

Pogledao ju je panično.

- Nemoj mi prodavat te priče o saobraćajki - nastavi Helena i uzme kavu u ruke.

- Helena...

- Ne laži, molim te. Dida mi je tuka babu, dvadeset osam godina, svakih par dana. Znam kako to izgleda, u detalje.

Otpio je malo kave, ne znajući što bi odgovorio.

- Zašto tebe? Nisi ono moga braniti, ono ne. Da su prebili Malog, ajde.

- Gledala si?

- Snimku na pulmologiji, u muškom krilu s frajerima. Pušili su kao Turci. Kažu - šta će, kad već ionako imaju rak pluća.

- Glupost.

- Nisi mi reka. Zašto tebe?

- Helena, molim te. Otkud znam?

- Dobro – odgovori prijekorno, ustane i priđe mu.

Sjela je na naslonjač uz njega. Poljubila ga je iza ušne školjke, a onda mu jezik spretno zavukla u uho. Privio ju je i počeo milovati, lutajući rukama po bedrima, leđima i trbuhu, a izbjegavajući poprsje. Ona mu je ruku zavukla pod majicu, putujući toplim dlanom preko ogrebotina, kontuzija i oteklina, kao da naslijepo istražuje nepoznati pejzaž. Na koncu pređe dlanom preko njegovih pleća i načas zastane.

- Lančić? Di ti je?

- U ormariću. Puka je.

- Ali ga nisi izgubio?

- Ne.

Kao da je sad primirena, sigurna da azbestna baština njenog tasta neće biti potraćena, Helena ga čvršće zagrlila i počne razodijevati.

*

Čuvar je gurnuo žičana vrata i pustio ga unutra. Žele uđe i osvrne se. S piste se čulo rikanje mlaznog motora. Na asfaltnoj plohi lijeno je ležala cisterna kerozina, a u njenoj sjeni neki su ljudi preživljavali sendviče. Bilo je podne i bilo je toplo.

- Trebaš se javiti Čatlaku – rekao je čuvar kad mu je Žele objasnio tko je i zašto je došao. – U sobu osamnaest, naći ćeš ga.

Našao je Čatlaka, ali ne u sobi osamnaest. Iz nje su ga poslali u čajnu kuhinju. A u čajnoj je kuhinji zatekao krupnog, brkatog čovjeka koji se crvenio kao da je u predinfarktnom stanju. Držao je u šaci potić s kavom i žučno debatirao o politici. – Ja sam Čatlak – rekao je debeli. – Ti si onaj mali, šta mu je otac knjigovođa u cimenta? – Žele je potvrdno klimnuo.

- Doša si radi posla? – upita Čatlak.

- Je.

- Dobro. Počinješ odma.

Stari nije mogao naći posao. Tražio ga je, prevrtao oglasnike i novine, tragajući za kakvim privatnikom kojem bi vodio knjige. A ako nije mogao uposliti sebe, stari je zato uposlio Želu. Poznao je nekoga tko je poznao nekog drugog, a taj je pak poznao Čatlaka. Čatlak je bio predradnik u tehničkom servisu na aerodromu – a aerodrom je tražio pomoćnog radnika, uvjet srednja škola i vozačka dozvola. Dvije su rečenice bile dovoljno: Žele je radio, ovaj put za stvarno.

Netko bi drugi ostao u *Olympiji*. Jer lova je na aerodromu bila srednja žalost, lošija od one u kafiću. Posao teži. Do aerodroma je morao putovati tri četvrt sata, a neće dobivati ni karte za derbi. Ali Žele nije više želio nogomet blizu sebe, a posao na aerodromu imao je zlatnu odliku, majku svih prednosti: staž. Dobit će posranu radnu knjižicu, sveščić s kojim kod nas prelaziš u zemlju Oz. Nekakva tajnica ispunit će u njoj prvu rubriku, čitkim i svečanim rukopisom. Kad se to dogodi, Žele će znati da je ušao u svijet onih koji rade, *stvarno* rade. Kafić to nije bio, a aerodrom jest – posao koji ljudi zovu poslom, koji se upisuje u knjižicu, računa za penziju, a ne rade ga srednjoškolke i studenti na ferijama.

Čatlak nije puno mudrovala. – Uzet ću te – rekao je. – Rekli su mi da ti je otac bija pošten čov'k. Dođi sa mnom u hangar priobući se.

Žele je kadrovskoj predao ispeglanu, tek kupljenu radnu knjižicu. Onda je za Čatlakom pošao u garderobu i odjenuo narančasti trliš. Čatlak mu je pokazao vozila: tri rampe za putnike, dizalicu za invalide, vagonete za kovčege i crno-žutog *clija* na kojem je pisalo *follow me*. Rekao mu je da napamet naštreba red letenja jer ionako nije predug. Na koncu mu je kazao da se uhvati posla: čarter za Bratislavu leti u 8.50, rekao je, a ima kišu toga za ukrcat.

Prvu je smjenu proveo utovarujući prtljagu za Zagreb, Bratislavu, Rim i Prag. S cirkularne trake na vagone, iz vagona u grotlo *Airbusa*, iz češkog *Tupoljeva* opet u vagonete, pa s njih na cirkularnu traku. Zelene, sive i crne, male i velike torbe prolazile su mu kroz ruke čitav dan, a u tri je bio umoran kao pas. Sjetio se *Olympije* i doba kad je spravljao kapučina. Tamo je bilo lakše: ali, Žele je ipak volio što je ovdje, gdje se osjeća kao čovjek. Na kraju smjene Čatlak mu je prišao i u ruke tutnuo šalicu šipkova čaja. – Dobar si ti mali, vidin ja, – rekao je – imam ja za to oko, pripoznan linčine i barabe.

Bio je to ponedjeljak. U utorak je bilo isto, samo što je prtljage bilo nešto više jer se poljski čarter vraćao iz Međugorja. U srijedu je Žele završio smjenu, presvukao kombinezon sa stiliziranim zrakoplovom, uhvatio trogirski bus i pošao u zatvor da posjeti Frika. „Šta ima novoga?“ pitat će ga Frik, a jedino što će mu Žele imati za reći bit će dobre vijesti. Dobro za Želu, dakako: što se Frika tiče, dobre vijesti nisu bile na izgledu. Žele se strese: grizla ga je savjest, grizla jer je napredovao, baš kao da čini nešto sebično i nelojalno.

Stražar u mrkoj uniformi pravosudne policije poveo je Želu kroz dugi, blistavo oprani hodnik, otključavajući pred njim vrata. Na kraju je hodnika stao i pokazao Želi ulaz u sobu za posjete. Žele je očekivao nešto nalik sobama za posjete na filmu, niz boksova, stjenku od prozirnog pleksiglasa i rupice da se čuje glas. Ova je soba bila drukčija, i rastužujuće banalna. Izgledala je kao školski razred u kojem su klupe prorijeđene i razbacane bez reda, a uz svaku su klupu bile složene dvije sučelice postavljene stolice. Na jednoj od stolica, kao neki preveliki i ukroćeni prvašić, sjedio je Frik. Pozdravio ga je smiješkom, sjetno i prijazno, a svakako bez ljutnje.

Sa dvije uvjetne kazne i desetak noći provedenih u pritvoru Frik je bio veteran bezakonja, ona vrsta ljudi za koje se prostodušno kaže da su skrenuli s puta. Žele je to znao, ali se svejedno stresao od jeze kad ga je vidio. Preodgajališta, uvjetne, pritvori poslije pijanih izgređa – sve je to bilo luk i voda. Ovo je bio pravi zatvor, konačna luka kojoj je težio čitav Frikov dotadašnji život.

A stvari su izgledale grdo. Odvjetnik nije zvučao optimistično. Frikov je auto izgorio pred Dusporovom kladionicom. Policija je auto identificirala u tren, a Frik i on na to nisu računali.

Duspor će preživjeti, rekao je odvjetnik, ali kao da i neće. Za Frika bi bolje bilo da kladioničarevo izobličeno lice mediji i suci nikad ne vide. Optužnica će glasiti „pokušaj ubojstva“, a odvjetnik je Frika savjetovao da se brani šutnjom. Žele je zapanjen prigovorio da je optužnica ludost. Rekao je kako nije bilo namjere. Pobunio se i tvrdio da je Duspor tek pukim slučajem bio u dućanu. Odvjetnik mu je odgovorio „dajte, ne budite smiješni!“.

Frikov je život bio dugo putovanje prema ovom mjestu. Žele je to znao, ali ga je peklo što će nakon svih potezanja noža, posjeda kanabisa i švercanih cigareta u štivi za rasute terete, Frik završiti u tamnici za nešto što nije skrivio on, nego više i prije sam Žele.

Jer, Frik je ovdje bio umjesto njega. Žele je bio taj koji mu je rekao kako posao nisu dovršili. Žele mu je ubacio bubu u uho, rekao „neću da plati samo Prgin“, ne kazavši mu da je autor te rečenice upravo Prgin sam. Žele je bio taj koji je osjećao krivnju i dug prema čovjeku kojeg je prebio, a potom s njim popio *stock*, vlahovac ili koji već vrag. Da bi izravnao taj dug, trebao je Frika, a Frik sada to plaća.

Postojao je, doduše, u cijeloj stvari i Frikov kreativni doprinos. Žele je vjerovao da će na Duspora i Vuškovića šakama, onako kako su išli na Prgina. Mislio je da će jednog pa drugog sačekati u haustoru, odvrnuti žarulju i raspaliti po glavi. „Ne budi blesav, šaketanje je za dicu“ rekao je Frik na to, „treba ih tuć di ih boli, tako da gube novce“. Žele ga je pitao kako, a Frik je rekao tajnu riječ: trotil. Trotil, to je bila blažena stvar. Može ti pasti iz ruke, možeš ga baciti u vatru, gnječiti i rezati, a on će biti tup i otporan kao vosak, sapun ili slonovača. Podbodeš ga malo sporogorećim štapinom, puknut će i napraviti rusvaj. Trotil, međutim, ne rabe mineri, ne koristi ga građevinarstvo ni ilegalni ribolovci. Trotil ima samo vojska, ali to za Frika nije bio problem, ne dok ima brata kriminalca, ratnog heroja koji poznaje pola Lore i sve pisare po domobranskim skladištima.

Zajebali su nas, izvukli nam lovu za karte, ukrali kup, mislio je Žele, i tako rekao Friku. Što je još gore, učinit će to drugi put. Činit će takve stvari kad ih je god volja, a ti nikad nećeš znati kada, nikad nećeš biti siguran koja je namještena, mogla bi to biti svaka iduća, može to biti i ona poslije koje se najviše veseliš pobjedi. „Zato ih treba razjebat“ rekao je Frik i strpao tri pakiranja trotila u prtljažnik *ritma*. Duspor je trebao prvi osjetiti. Ne na koži: na

imovini, na novčaniku.

Ali, osjetio je na koži, doslovno, ispečenoj. Frik i Žele raznijeli su centralnu ispostavu *Globala 102* u Partizanskoj ulici, u tri i pol u noći, plastičnim eksplozivom zalijepljenim za klima uređaj uz vrata. Nisu znali da će Duspor biti unutra zajedno s tjelohraniteljem i knjigovodstvom, da će cuclati jeftini viski i pregledavati knjigovodstvo za prethodni mjesec. Kladionica je eksplodirala usred tihe noći, ljudi su Želi poslije pričali kako su listići za klađenje lepršali preko zaljeva, sve tamo do Meja i Ježinca, a da se prasak čuo do Konjskog i Dicma, i iza.

A sada je Frik bio unutra, iza žice. A Žele ga posjećuje s glupim paketićem, narančama i kutijom keksa, s dobrom viješću o novom poslu i lošim vijestima od posranog odvjetnika.

Svega što se dogodilo te noći Žele se sjećao reljefno, kristalno i precizno, baš kao da je bio u nekom alternativnom stanju koje nije pijanstvo, već upravo suprotno, posebna budnost. Sjećao se savršeno sebe i Frika kako sjede u automobilu uguranom između dvije murve u drvoredu. Vidio je u mislima ulicu loše osvijetljenu i mirnu. Čekali su da se prolaznici prorijede. Stambene zgrade postupno je osvajala tama, a u čitavoj je ulici kao drska provokacija na koncu svijetlio samo jedan izlog, okupan neonskom reklamom. Poslovnica *Globala 102* čekala je ono što joj se sprema.

Posao je obavio Frik. Sve je učinio u tren oka: prešao ulicu, selotejpom nalijepio eksploziv, utisnuo štapin, pripalio ga i povukao se u sjenu drvoreda. Kad se vratio, Žele je upitao da li da bježe. „Šta ti je, oću gledat. To je glavni gušt“ rekao je Frik, a za nekoliko sekundi Žele će razumjeti i zašto.

Za nekoliko sekundi Žele je bio preobraćen. Uvidio je da je najveći gušt čuti prasak, vidjeti kako plastični eksploziv uz bljesak raznosi staklo, papir, metalne djeliće i krhotine. Naplatiti ološu, učiniti to kad ne očekuju i odmaknuti se da dobro vidiš svoje djelo: to je za Želu bio novi osjećaj, osjećaj punog, obavljenog posla.

Buktinja je obasjala cijelu ulicu, murve, Frikov auto i njihova lica. Onda je sjaj oslabio, a iz dućana se vidjelo tek treperenje plamena koji guta dokumente, listiće, sve to knjigovodstvo prijevara. Po cijeloj su ulici počele padati krhotine stakla, nježno i gusto kao da netko prebire po ksilofonu. Alarmi automobila zatulili su nesinkronizirano. Znali su da će tresak i auto sirene brzo privući prvo stanare, potom i policiju. Bio je trenutak za bijeg.

A onda je sve krenulo krivo.

Stražar je pomno pregledao paketić s keksima i narančama, tražeći travu ili piz heroína. Kad je dobro ispipao paketić, predao ga je Friku. Frik ga uzme i klimne Želi sporazumno glavom.

- Znači, upalila je veza - rekao je kad mu je Žele priopćio novosti. Nije se doimao ogorčen ili ljut.

- Je.

- Aerodrom. To je dobro.

- Je, dobro. Posao je - ponovi Žele. Htio je Frika upitati bilo što sućutno i prijazno, ali se nije domislio ničemu.

- Priča san ti s advokatom - reče napokon. Jebiga, pomislio je, tvrd orah treba razbiti.

- Kretenčina.

Žele klimne potvrdno: - Tako se i meni čini.

- Zajeb je bija auto.

- Je, to je bija zajeb.

I bio je. Ali ne samo auto: sve je odjednom krenulo krivo.

Žele je to shvatio tren nakon eksplozije.

Ugledao je prvu ljudsku figuru kako se zahvaćena vatrom baca kroz staklo na nogostup -

poslije će doznati da je to bio Dusporov knjigovođa. Idući je iz vatre istrčao Duspor. Bio je težak i pretio, sapleo se o prevrnutu stolicu i pao, zagnjurio se licem u vatru. Posljednji je iz ognja istrčao tjelohranitelj. Frik je već uspaničen startao motor i krenuo niz ulicu kad je *bodyguard*, bez razmišljanja ili upozorenja, zapucao.

Žele je kasnije razmišljao što bi bilo da su otišli čim su zapalili fitilj, kako bi svatko učinio. Ali nisu. Ostali su na mjestu paleža, tjelohranitelj ih je vidio i zapucao za njima. Dvapat je promašio, a onda trećim metkom pogodio. Nikog od njih: pogodio je auto kroz stražnje staklo, metak je prošao između Žele i Frika, i proletio kroz vjetrobran. Oba su se stakla smrskala u sitne komadiće, Frik je načas izgubio prisebnost, a *ritmo* se bokom zabio u zid, tri kućna broja ispod kladionice.

Dok je tjelohranitelj vikao kao lud i pucao bez previše gledanja, Žele i Frik izmigoljili su se iz *fiata*. Žele ga je potezao da što brže pobjegnu, ali Frik je mozak još radio. „Prepoznat će auto, prepoznat će auto“ ponavljao je kao automat, a Žele ga je i dalje povlačio gonjen višim nagonom – strahom. Na koncu je Frikov auto eksplodirao. Žele je prvo mislio da je to grunuo trotil u prtljažniku, ali ga je Frik uvjeravao da trotil ne gori. Kako god bilo, *fiat* je planuo, a ulicu su opet poškropili stakleni i metalni dijelovi, baš kao umjetna kiša. „Neće ga prepoznat“ zaderao se Žele „ništa nije ostalo od njega“, a Frikov je otpor nakon toga popustio. Žele ga je odvukao – i prevario. Auto su prepoznali, u kiši čestica na Partizansku su ulicu pale registarske pločice i blatobran s brojem šasije. Do Frika su došli da nisu mogli lakše.

- Onaj tvoj... advokat, kaže da će te tužiti za ubojstvo.

Frik potvrdno klimne.

- Zašto im ne rečeš da smo tili samo napraviti štetu?

- Ko će mi virovati?

- Ja ću reći.

Frik odmahne rukom. - I završiti na ovu stranu stola. A zašto?

- Povirovat će budu li znali zašto. Ako budu znali zašto smo udrili po Dusporu, sve će se okreniti.

- Ako to saznaju, ti ćeš najebat. Ako to saznaju, saznat će da smo mi prebili Prgina. To znači da će najebat Bašo, i drugi.

- Ovisi.

- Ne ovisi, Žele. Meni nemoš pomoć. Drži se dalje.

- To nije fer.

Frik se nasmije, kao da je čuo nešto neopisivo glupo.

- Fer! Zajebi te priče. Isti je kurac, kako ne razumiš.

- Neka dovedu Prgina pred sud. Neka prizna, u kurac šminkerski.

- Žele...

- Čovječe, nalipili ti ubojstvo. Ej!

- Žele, znaš me. Ovo bi se dogodilo kad tad.

- Ne smiš tako govorit.

- Ali znaš da je istina. Oni misle da san radija za mafiju, oće izvuć pokajanje, ta sranja. Da nismo mi makli Duspورا, neko bi drugi, ima ga na piku pola grada. A ja bi najeba za štagod drugo, za drogu, duvan. Ovo nije tvoja igra, Žele. Ovde si ti gost, nama je ovo domaći teren.

- I - šta onda? Jesi ti normalan? Dobit ćeš deset godina...

Frik najednom ustane, kao da želi prekinuti besplodnu raspravu. - Žele, ajde doma - reče i pogledom potraži stražara. - Čuja si me, ajde doma. I čuvaj posao, sad kad ga imaš.

Stražar im pristupi i uhvati Frika pod ruku. Frik je disciplinirano ustao i krenuo k izlazu. Prije nego što je zašao u hodnik, okrenuo se još jednom k Želi, ali nije rekao ništa, niti mu mahnuo. Žele je još časak ostao na mjestu, kao da misli da će se Frik možda vratiti, a onda se uputio k izlazu.

Dugo je hodao do autobusne stanice. Oko njega se pružao podivljali istočni Split, grad

betonskih kubusa građenih bez dozvole, zguranih pojata od bloketa iz kojih strše armature i satelitske antene. Hodao je po šljunčanom nasipu koji je trebao glumiti nogostup, uzmičući pred svakim automobilom koji bi prošao i uzvitlao prašinu. Svi uvijek tamburaju o moru, palmama i lavandi, mislio je, a to je sranje. Jedino lavande ima uokolo, raste posivjela od cementne prašine u svakoj grabi i iz svake odbačene gume. A priče o suncu i moru goli su kurac: ispred sebe vidio je dizalice Sjeverne luke, gdje je voda boje *Coca-Cole*, a smrdi kao amonijak. Da se okrenuo, iza sebe bi vidio smetlište nasuto zemljom koje je toliko naraslo da izgleda kao krater iz „Bliskih susreta treće vrste“ – samo što onaj krater nisu opsjedali galebovi, a bura nije s njega raznosila najlon kese i novinski papir, razbacujući ga kilometrima uokolo po tuđim okućnicama, tiramolima i okopanom kupusu. Jebeš kanconijere, murtulu i kalete, ovaj je svijet bio realnost, njegova i Frikova.

Mislio je tako dok se ukrcavao u autobus broj dva koji ga je vodio u centar. Odjednom su ga shrvale sve one glupe misli o smislu života i zašto i čemu sve to, one koje se obično svale pubertetlijama na pleća kad previše čitaju Hessea i Salingera. To što je vidio, to je bila realnost. Frik neće umaći robiji i ćeliji i ručku s plastičnom vilicom. On neće pobjeći od vidokruga dizalica i od mora koje vonja na sulforne spojeve. Prgin će pobjeći: modar i pretučen, ali hoće.

A povukao je okidač. Rekao je „nije fer da platim samo ja“ i „izvuć’ će se, a više su krivi“, i to je zvučalo razumno. Zvučao je kao čovjek u redu, netko s kim bi mogao izići petkom van ili ga pozvati da u dvoru pečete ribu. Popili su skupa *vlahovac* ili kojevećkurac kao da su najbolji frendovi, on i Žele, krvnik i žrtva. Povukao je okidač jednom rečenicom, lako kako već riječi izlete iz usta. Te su riječi u grudi pogodile Frika.

Harmonika vrata su se rastvorila. Žele primijeti da je već u kvartu, i iskoči iz busa.

Sjeti se nanovo Frika, velikog čovjeka kako sjedi u onaj maloj klupici. Sjeti se kako je gomilom riječi, sitnih, glupih, popločao put da Frik tamo dospije. Osjećao se grozno.

A Frik je bio pomiren. Nije se ljutio ni zdvajao – bio je pomiren. Želu je to ubilo više od svega.

*

Ušao je u Frikovo stubište, osluhnuo nema li na stepenicama koga, a onda se, umjesto gore prema liftu, zaputio stubama nadolje.

Nije htio da ga vide. Jer, ma tko god bi ga vidio pomislio bi da je narkoman koji traži pogodno mjesto da se ufura na miru.

Otvorio je željezna vrata i razgrnuo sitnu paučinu koja ga je bockala po licu. Žarulja je gorjela, što je značilo da je čovjek kojeg traži bio tu. Žele je zakoračio je u prostoriju i istom začuo glas Frikovog brata. – Tu sam, dođi ovamo – rekao je zapovjedno. Žele se osvrne za glasom: dopirao je iz jednog od kamarina, drvenog pregratka osvijetljenog žaruljom navijenom na kabel. Žele ohrabren uđe.

Pod mršavom žućkastom svjetlošću razgledao je Frikov podrum, mjesto na kojem je proveo djetinjstvo.

Posljednji je put tu bio u šestom osnovne. Ipak, sjećao se svakog detalja: otpale žbuke pod prozorom, grubog cementnog poda, niza kamarina s metalnim vratima, odjeljaka u kojima su stanari držali bicikle, božićne ukrase, pokvarene gramofone i odbačene igračke.

U ta se vremena u podrumu moglo sve. Grubi cementi pod bio je dovoljno hrapav da si na njemu mogao igrati franje, a opet dovoljno ravan da su, na rijetke petke kad bi ih imali, u podrum unosili stol i montirali mrežicu za stolni tenis. Frikov je podrum bio za Želu kao špilja s blagom: zavlačio bi nos među rešetke kamarina i zurio u polumrakom skrivene gomile krame, baš kao da hoće nanjušiti i ispipati tuđe živote, doznati tko je što odbacio zato da bi saznao tko ti ljudi stvarno jesu. Kasnije, kad su svladali provalničku praksu, kamarine bi otvarali, njušili dječje medvjediće, razgledavali prašnjave katodne cijevi i krali božićne ukrase, antenske cijevi, letvice ili elektrode. Kad su se dovukli do onih godina kad misliš da si odrastao, u podrumu su upražnjavali svoje odrasle hobije, demontirali bicikle, uspoređivali baline za karete, pušili mentol cigarete i sjedili satima pričajući o košarci ili curama iz razreda. Bilo bi ih pet-šest, sve adolescenti iz dva susjedna nebodera. Drugi su se razišli kojekuda po svijetu, ostali su Frik i on, a sada, nakon svega, samo on.

Čar podruma pokvario je rat. Kad su počela bombardiranja, podrum je najednom trebao svima i više nije bio samo njihov. Savjesniji stanari ispraznili su kamarine, kućni je savjet

suterenska okna pokrio vrećama s pijeskom, a u kut smjestio priručni bidon s pitkom vodom i malom špinom. Civilna zaštita potom je donijela deke i duge klupice, slične onima koje u školskim gimnastičkim dvoranama služe da bi se obuvale tenisice. Kad su zatulile prve sirene čitav se Frikov neboder spustio u podrum, a njihovo je kraljevstvo nestalo. U podrum su se u ta vremena donosili svježe ispečene kolači, tamo se igralo karte i šah, a ponajviše slušalo radio obješen o cijev centralnog grijanja. Onda je prošla 1991. pa 92., podrum je opet opustio, ali Žele i Frik više nisu bili djeca i podrum im više nije trebao.

Bilo je to upravo dirljivo. Koliko se samo stvari vani dogodilo, a ovdje ni jedna jedina. Tamo vani propadale su i nastajale države, svjetovi su se rušili i gradili nanovo, a podrum je bio isti. Okna koja su gledala na nogostup, željezna rešetkasta vrata i cementni pod nisu se baš nimalo promijenili. Puno prašine pretvorilo se u još više prašine, pauci su bili drugi ali paučina ista. Žele pomisli kako su samo zabačene, stare i zapuštene stvari imune na vrijeme koja nagriza dobre i nove.

U Frikovom je podrumu posljednji put bio 1993., onog jutra kad je vidio Frikovog brata i neznance kako mlate četvrtog tipa, lisicama vezanog za cijevi toplane. Cijevi o koje je bio vezan zlosretni cinkaroš još su bile tu, iste, samo se još više boje s njih oljuštilo. Želi se čak činilo da nazire mrljice krvi u vlažnoj podrumskoj žbuci, tamo na mjestu gdje su Frikov brat i neznanci kažnjavali tko zna kakav prijestup ili izdaju. Pobjegao je toga dana iz podruma glavom bez obzira i više nikad nije ušao u njega. Frikovog je pak brata trajno zaobilazio, čak i kasnije, u vremena kad se ovaj iz Oluje vratio kao heroj, a ubrzo nakon njega i glasine o kanisteru i šibicama.

Frikov se podrum sad opet vratio u njegov život, a isto tako i Frikov brat, baš kao da su u pupčanoj vezi. Spustio se ovdje u suteran koji je deset godina zaobilazio da pronade Frikovog brata i razgovara sa njim. Znao je da će ga naći u podrumu: Frikovog brata još je pomalo ložila mehanika, u pauzi između šaketanja i iznuda lickao je neki stari motor, crni BMW koji je izgledao silno vojnički i švapski, baš kako je Frikovu bratu i pristajalo. I sad se bavio njime. Svoj je kamarin rasvijetlio lampom na produžnom kabelu, pod je pokrio kožnom prostirkom flekavom od strojnog ulja, a alat je pobacao na pod kao snoplje. Žele ni uz najbolju volju nije uspio shvatiti što to Frikov brat zapravo radi. Ovaj je pročitao njegov upitni pogled i pokazao mu komad navoja na ispruženom dlanu. – Mašćajem vidu – rekao je.

- Sad sam iz zatvora – reče Žele bez okolišanja. Frikov brat obzirno klimne i sjedne uz zid.

- Nije baš dobro – opet reče Žele.

- Znam.

- Jebeno. Priča sam i s advokatom.

- Kretenčina.

Žele se nije dao smesti. – Znaš za šta ga tuže? Pokušaj umorstva.

- Reka mi je.

- Advokat govori da su mu zapapрили da ga stisnu. Vjeruju da je to bio mafijaši obračun. Oće da bude pokajnik, da otkuca. Ako ne, onda...

- Znam šta onda.

- On ne može otkucat ništa. Nije radio za nikoga, za nikakvu mafiju.

Na licu Frikovog brata zaigrao je tračak podsmijeha: – Naravno da nije.

- Bija je sa mnom. Tu večer, bija je sa mnom.

- Znam.

- Ja sam sve to smislija.

- I sad misliš da si kriv.

Žele ne odgovori ništa, samo pogne glavu.

- Duspor se gadno zamirija nekima u politici – reče Frikov brat i počne skupljati pobacani alat. – Svi vjeruju da je bomba naručena. Svi: policija, ekipa po gradu, Duspor. A prava je istina, umjesto svega toga – ti.

- Namistili su utakmicu, finale kupa. Prgin i Duspor. Zato smo to napravili.

- Znam.

- Znaš? Frik ti je reka?

- Zna sam od početka, Žele. Cili je grad zna, samo vi ne.

Prikupio je alat i odvio žarulju s kabela. Kamarin je utonuo u mrak, a jedino svjetlo opet je dopiralo od žmirkave i žućkaste glavne rasvjete. - Koja ste vi dica - promrmlja Frikov brat, a Žele osjeti kako mu obrazi bride od poniženja, kao nekad kad bi bio dijete i kad bi ga netko stariji posramio.

- Dica ste, baš to - progovori opet Frikov brat. - A sičaš se šta san ti govori ono jutro, kad si doša donit rakete? Reka sam ti „mene ti to više ne loži“, „to su ti neke druge igre“. Baš nisi tija slušat.

- Kako to ne razumiš!? Uzeli su nan ono šta nam je najdraže i šporkali.

- Ništa oni nisu šporkali, idiote jedan. To ti i govorim. Bilo je šporko, cilo vrime. Čuja si dvi rečenice razgovora i sad bi tija da svijet stane. To šta si čuja je ništa. To su radili prije, rade i radit će. Svatko je zna da je finale prodano osim dvadeset iljada glumaca šta se namaškaraju i idu tamo urlikat. Žele, i ja sam bio ono šta ste vi. Ložilo me, dobro je bilo, sad se veselim kad se sitim. Ali tu ti nema sredine. Ili ti se zgadi i odustaneš, ili zaključiš da ti je nogomet važniji, pa dalje briješ, žestiš se, praviš se da sva ta šporkica ne postoji, ne želiš čut za nju, okreneš glavu. Nema ti sredine. Nema ti tu popravljanja svijeta.

- Friku se mora pomoć.

- Znam.

- Problem je šta mi njegov advokat ne viruje. Govori da je besmisleno da svjedočim, da mi nitko ne bi povirova.

- Vjerojatno je u pravu.

- Onaj tko može pomoć je Prgin.

- Za zahvalu šta ste ga napucali? Kad se sad sitim koji ste idioti...

- Slušaj me! On će to učinit.

- Zašto?

- On je drukčiji! Vjeruj mi, priča sam s njim. Ako on reče istinu, znat će se motiv. Nema više mafije, zločinačke organizacije, pokajnika. Izvuć' će se s napadom na imovinu, dvije godine uvrh glave, za jednu je vani...

- Ali će Prgin morat priznat da je pustio gol. Je li ti znaš šta će to bit? Nebesa će se srušit.

- Učinit će to. Grize ga šta je napravija.

- Pojest će ga, Žele. Klubovi, novine, nogometni savez, politika - slistit će ga. Šta ti je, znaš li šta je to? Sve bi maske pale.

- Vridi probat.

Frikov brat otvori vrata podruma, pusti Želu da iziđe prvi i ugasi za njim svjetlo. - Jebi ga, šta ću ti govorit. On je meni brat, neću te ja odgovarat da se žrtvuješ za njega.

Iz stubišta su izišli van, a Želu već sviklog na podrumski polumrak zaslijepilo je sunce. Mahnuo je na pozdrav Frikovom bratu, a ovaj je samo stajao na mjestu i proučavao ga.

- Šta je? - upita Žele.

- Ništa.

- Šta gledaš?

- Gledam tebe. I mislim se. Mislim kako je Daliboru bar nešto dobro: da ima frenda ka šta si ti.

Žele ne odgovori ništa. Najednom ga preplavi nekakav uzvišeni sentiš, onakvo osjećanje kakvo u filmu obično prate gudači, a junacima kosu mrsi vjetar. Obuzet tugaljivim patosom, sjeti se kako odavno nije čuo da Frika netko zove Dalibor, još od vremena kad bi ga pokojna mater dozivala s prozora, a njih bi dvojica igrali franje iza grma, klećući na koljenima u mekoj zemlji.

8: TROFEJNA SOBA

Smrtnici su tu sobu mogli vidjeti na fotografijama, u novinama i na TV-u.

Ali, trebalo ju je vidjeti uživo. Doimala se većom, svečanijom, ulijevala je strahopoštovanje, osjećaj sličan onom kad uđeš u drevnu crkvu. Prgin se odlično sjećao kako ga je taj osjećaj svetohraništa opio kad je prvi put ušao u trofejnu sobu. Nakon toga u njoj je bio stotinu puta, a opet bi svaki put osjećao isto, istu skrušenost i strahopoštovanje, samo malko izbljedjelo vremenom i ponavljanjem.

Trofejna soba bila je zbilja nešto.

Debeli sagovi i tapison bili su u klupskim bojama – crveni i plavi. Visoki strop prikrivao je diskretnu rasvjetu nalik onoj u galerijama. S obje dulje strane trofejne sobe do samog su se stropa dizale vitrine s peharima, medaljama, zastavicama i plaketama. U vitrini su jedan do drugog u strogom redu bili posloženi glavni trofeji: sedam pehara jugoslavenskog kupa, devet trofeja prvaka Jugoslavije, tri hrvatska kupa, pet trofeja hrvatskom prvaku, veliki pokal prvaku Banovine Hrvatske 1941. i odličja za prvo mjesto u prvenstvu NR Hrvatske 1946. U sredini se kočoperio nekakav kitnjasti španjolski trofej s lavovima, a pri dnu desetine i desetine juniorskih i pionirskih pehara.

Pri vrhu vitrina s obje je strane bio vijenac sačinjen od klupskih zastavica čuvenih protivnika: Prgin je među ostalim prepoznao zastavice madridskog *Real*a, minhenskog *Bayerna*, *Manchester United*a, dvije zastavice briselskog *Anderlechta*, tri *Ajaxe* iz Amsterdama, zastavice lisabonske *Benfice*, londonskih *Arsenala* i *Tottenhama*, *Ferencvarosa*, *Honveda*, *O Porta*, *Hamburger Sport Vereina*, *Saint Etiennea*, brazilskog *Vasco da Game*, *Bordeauxa*, *Parme*, *Leedsa*, *Valencije* i marsejskog *Olympiquea*.

Zanimljiviji je ipak bio zid s fotografijama. Bio je popločan uredno i jednoobrazno uokvirenim slikama jedanaestorice u crvenim i plavim dresovima, desetinama njih. Najstarije slike bile su blijeđe do nerazaznatljivosti, na najnovijima je prepoznavao lica koja je maloprije vidio u klupskom kafiću i po uredima. Na starijima je vidio igrače odjevene po međuratnoj građanskoj modi, u bijelim košuljama ležerno širokog ovratnika. S novijih su gledala tvrda

lica zaokružena disco frizurama ili začesljana po modi ranih osamdesetih.

Tu je bila čitava povijest Kluba: najstarija fotografirana jedanaestorica iz 1911., jedanaestorica koja je 1927. osvojila prvo državno prvenstvo, momčad koja je 1944. istrčala u ime partizanske vojske na teren na turniru savezničkih armija u južnoj Italiji. Najveći dio onog što je u nogometu ove zemlje bilo velikog i vrijednog moglo se vidjeti na tom zidu. I cijela njena povijest: kraljevski grbovi i crvene zvijezde, diktatori i uniformirani moćnici. Tu je bila generacija iz pedesetih za koju se tada govorilo da je nakon *Honveda* iz Budimpešte druga najbolja momčad istočnog svijeta. Tu je bila fotografija moćne ekipe iz sedamdesetih koja je u pet godina osvojila osam naslova. Tu su bile fotografije iz europskih polufinala, poraza od *Tottenhama* i *Leedsa*, uspomene na nikad dosanjani san Kluba da kući donese i neki kontinentalni trofej. Fotografije su nudile i kratki kurs povijesti. Na jednoj se vidi momčad Kluba koja igra protiv ekipe dalmatinskih Talijana odjevenih u majice autonomističkih boja, plave i žute, s tri leopardove glave na klupskom grbu. Na drugoj su igrači Kluba u kraljevskom jugoslavenskom dresu s bijelim dvoglavim orlom na prsima, tamo negdje dvadesetih. Na slici s ratnog turnira u južnoj Italiji igrači Kluba na prsima su imali crvenu zvijezdu veličine lubenice. Kasnih šezdesetih godina na klupski su se dres krišom vratile hrvatske crvene i bijele kockice, a onda u sedamdesetima nestale. Na jednoj od predratnih slika igrači su se fotografirali u društvu kraljice Marije. Jedna visoka vertikalna slika prikazivala je maršala Tita kako predaje pehar dugokosom kapetanu Kluba: po kapetanovoj *glam* frizuri vidio si da je iz polovice sedamdesetih. Na osobito istaknutoj fotografiji vidio si igrače Kluba u uniformama i s kapama troglavicama nalik na one španjolskih Republikanaca. Prgin se približio da pročita legendu: bila je snimljena 1944. na Malti, a između igrača Kluba i njihovih britanskih protivnika stajao je nasmiješeni maršal Montgomery.

Trofejna soba. U njoj igrači obično nemaju nekog posla. Uvedu te u nju još kao pionira ili juniora, da je razgledaš u grupi, kao turist. Ako si u Klub došao kao gotov igrač, u sobu ćeš kročiti na svečanoj inauguraciji ili pri potpisivanju ugovora. Koji put tamo će te odvesti kakva protokolarna priredba, poput ove koja je dovela Prgina.

Prgin je u trofejnu sobu došao pola sata ranije, puno prije uzvanika i ljudi iz uprave. Predsobljem se vrzmalo tek nekoliko konobara koji su hladili vino i dekorirali koktel od

škampi. Čak je i Helenu koja je stigla s njim ostavio u kancelariji, naoružanu *camparijem* i u društvu nekih ljudi koji su joj očito bili dosadni. Učinio je to jer je htio s ovom sobom i njenim duhovima provesti nekoliko trenutaka sam. Želio se u hramu, polako, nit po nit, oprostiti od Kluba.

U ovoj će istoj sobi za desetak minuta parafirati spis ukoričen u futrolu od skaja. Time će postati zaposlenik *Ajixa* iz Amsterdama. Višemjesečni trud njegovog menadžera isplatio se – Klub ga je napokon pustio. Nakon što je mjesecima zavlacio potpis, Vušković mu je najednom potpisao ispisnicu, neobjašnjivo lako, bez zavlacenja i nerealnih zahtjeva, baš kao da je htio da konačno ode.

Ali ne samo on. Kao da su to svi željeli: Nizozemci su htjeli vratara, Klub pet milijuna maraka u guldenskoj protuvrijednosti, a on sam je želio biti što dalje od Vuškovića i od Dusporova ispečenog lica. I da, naravno – što bliže dobroj bolnici kojoj bi povjerio Helenu pođe li išta po zlu.

Na hodnicima su mu govorili kako može biti sretan što ga je upravni odbor olako pustio, uz sitnež od odštete. Doznao je da je na odboru Vušković lobirao za taj transfer, da je rekao kako Klub Prginu puno duguje i kako ga nemaju pravo zadržavati na putu uspjeha. „Lako ti je kad imaš anđela čuvara“ rekao mu je sutradan Lovrinčević kojem Vušković nikad nije bio po volji. Prgin je pomislio kako Lovrinčević opet ne razumije stvari koje se tiču strategije i taktike.

Prgin je sad stajao u trofejnoj sobi i nasamo se opraštao. Činio je to na kapaljku, hoteći pamtiti ljepše stvari, baš kao što po ljepšem želiš upamtiti tinejdžersku ljubav. Znao je da će mu Klub biti zauvijek pod kožom, i htio ga je pamtiti po dobru. A dobro je bila prošlost, ovdje je prošlost uvijek ono bolje.

Prgin je tako lutao pogledom po fotografijama, promatrao ovratnike s vezicama, poluduge gaćice do koljena i britanske avijatičarske kožnjake kad je iza sebe začuo zveckanje čaša. Konobarica odjevena u crveni prsluk ušla je u trofejnu sobu gurajući kolica sa čašama aperitiva. – Smetam? – upitala je. – Ni govora – odgovori Prgin i krene k izlazu. Iz hodnika su se čuli glasovi uzvanika koji su pristizali.

Posao su obavili za petnaestak minuta. Prgin je zasjeo na dugi konferencijski stol, Vušković odmah do njega. Nizozemci su u ime uprave na ceremoniju poslali nekog koščatog, sjedokosog čovjeka, čije je prezime počinjalo s „van“, baš kako Nizozemcima obično počinju. Posadili su ih jedan uz drugoga, na stol stavili klupske zastavice i donijeli pred svu trojicu ugovore u mapi od skaja. Blicevi su stali bljeskati. Nizozemac je izvadio pero i potpisao prvi. Potom je isto učinio Vušković. Na koncu i Prgin uhvati u ruke pero, potraži na papiru svoje ime i pod njim nažvrlja paraf. Zatim odloži olovku i pogleda pred sebe, tražeći u gužvi Helenino lice.

Fotoaparati su bljeskali, Prgin je stezao jedan za drugim vlažne dlanove znanaca i neznanaca, mehanički klimajući glavom. Važni i nevažni, bogati i siromašni, svi su mu zavidjeli, to je znao. Ovo je zemlja iz koje svatko bježi ili bar sanja pobjeći. Vlado Prgin za njih je jedan kojem je to uspjelo.

Nizozemac je prišao Prginu, stegnuo mu ruku snažnije nego što je ovaj očekivao i pogledao ga u oči. Imao je svjetle, stroge oči i dugo, kvrgavo lice, baš nalik onim Holanđanima koje si na starim slikama mogao vidjeti kako prebire po suknu, počivaju u stolici uz prozor ili glade svog omiljenog psa.

Prgin nije pojma imao kakva ga budućnost čeka tamo, u klubu čije je utakmice kao dijete gutao. Ponešto je doduše znao: znao je koja brojka piše na čeku, znao je gdje će stanovati, gdje trenirati, koji će onkološki odjel Helena pohoditi već u rujnu, čim doleti. Takve je stvari znao, ali drugo nije. Drugo je želio pročitati u Nizozemčevom pogledu, samo što to nije umio.

Još jednom pogleda ugovor: bio je to snop papira, urešen crvenim i bijelim memorandumom na kojem se kočio heroj Ajant s grčkim šljemom i kopljem. Čudno je to, mislio je piljeći u kacigu i sulicu, čudno je kako ti plik papira stubokom promijeni život. Baš kao i onaj snopić, jednako tanak, što ga je Zvonko one noći strpao na vrh ormara. Umjesto jednog spisa, svijet je ugledao drugi. Umjesto u zatvoru poluotvorenog tipa završio je u Amsterdamu, a moglo je biti obratno.

Hostese u *boroletama* unijele su u sobu pladnjeve s pjenušcem. Pazeći dobro da izbjegne

Vuškovića, Prgin se vrzmao gomilom i uzvraćao rukovanje. Naposljetku pride Heleni koja je sjedila u kutu, odjevena preveć svečano da bi se osjećala ugodno. S pladnja je pokupila crveni aperitiv i sjela na mjesto, a pogled joj je bio zagonetan i ozbiljan. Prgin zgrabi i iskapi jednu čašu pjenušca, pa drugu, a onda otpije treću. Helena ga je čudno gledala. On se pretvarao da to ne primjećuje. Nervoza ga je puštala, osjećao je potrebu da mehanički trpa u sebe štogod bilo, krekere, štapiće, šampanjac. Nakon treće čaše osjeti vrtnju u glavi. Tako smućen ugleda pred sobom visoku, krakatu figuru i dugačku ruku koja se pružala prema njemu na stisak.

Bio je to Mali. Zagrlio ga je i potapšao po leđima. Nasmijan od uha do uha, doimao se istinski sretan što je sve tako dobro ispalo po Prgina. Budući ciparski centarhalf bio je tako suživljen s njegovim trenutkom sreće da je Prgina to zapeklo kao udarac najljućom šibom. Prisili se s Malim izmijeniti nekoliko ljubaznih rečenica, a onda umakne u hodnik, što dalje od društva.

Stajao je naslonjen o zid i susprezao mučninu. Osjeti pritisak u mjehuru: pišalo mu se, sav taj pjenušac želio je van.

Najbliži nužnik bio je u *Olympiji*. Prgin se spusti stepenicama u kafić i stane uz šank. Poriv za pišanjem najednom se umirio, ali je Prgina zahvatio drugi, jednako buran osjećaj: ugone što je ovdje dolje, daleko od uzvanika, gužve i protokola.

Barmen mu pristupi i upita ga što želi. Bio je to *drugi* barmen, ne *onaj* koji je nestao bez traga i već dva tjedna ne radi u *Olympiji*. Prgin je prečuo pitanje, pa ga konobar opet upita želi li što. – Sok od kruške – reče Prgin, a nije imao pojma zašto je to rekao. – Izvolite – reče barmen i donese mu žutu tekućinu u *pago* čaši. Prgin pomisli kako mu se ni najmanje ne pije sok od kruške. Osjeti opet potisak iz utrobe.

Ušao je u nužnik i stao pišati ciljajući dugim mlazom pisoar. Za njim je ušao još jedan muškarac, odjeven u tamnu jaknu od skaja. Prgin ga pogleda. Odmah ga je prepoznao: bio je to Žele, njegov noćni spasitelj.

Zauzeo je pisoar do njegovog, raskopčao se i počeo mokriti. Kratko su vrijeme šutjeli. Onda Žele progovori.

- Čestitam. Čitam novine.

Prgin je gledao u pod.

- Svaka čast, *Ajax*. Nije mala stvar.

- Nisi zato doša ovamo, da mi čestitaš.

- Doša sam dignit zadnju plaću.

- Ne mislim na kafić. Mislim na klozet. Nisi doša ovamo da pišamo skupa.

- Istina.

Dva mlaza su i dalje monotono šuštalala, a onda je Prginov presahnuo. Prgin je svejedno stajao pred pisoarom.

- Onda, zašto? - upita.

- Pratiš šta ti se događa s prijateljem? - reče Žele nakon kraće tišine.

- Kojim?

- Dusporom.

- Pratim - odgovori Prgin. O Dusporovoj nesreći naslušao se u gradu fantastičnih glasina. O njegovom izobličenom licu pričali su svi.

- Eto, učinili smo šta si tija.

Prgin je stajao kao da ga je ušinuo grom.

- Kako to misliš?

- Ne sićaš se? Ne pamtiš šta si zadnje reka, „neću da platim samo ja“, „ima ih šta su više krivi, neka oni isto plate“?

- Isuse! Da, sjećam se.

- Nije ti drago?

Prgin ne odgovori ništa.

Ali bilo mu je drago, to bi bio istinit odgovor. Bio je zadovoljan što je kladioničar nastradao.

- Mislija sam da su Duspóra...

- Mafijaši? To svi misle. Ali nisu, nego mi.

Prgin se uputi prema izlazu. Žele je zakapčao hlače, a onda se okrenuo i dodao:

- U zatvoru je.

- Tko?

- Drugi. Drugi koji je to napravija, sa mnom.

- Je li me i on tuka?

- Da - odgovori Žele nakon kraćeg skanjivanja. - Usput: i oni to misle.

- Ko oni?

- Sud, policija.

- Misle šta?

- Da je mafija. Da je to za njih učinija.

- Ali nije.

- Nije.

Prgin je stajao na vratima nužnika i gledao ga, dovijajući se što bi rekao. - Moram ići.

Čekaju me - reče na koncu i prihvati kvaku.

Izišao je, a Žele za njim. Prgin se uputi prema stepeništu, s nakanom da se vrati u dvoranu, uzvanicima i Heleni. Onda se naglo predomisli i iziđe kroz glavna vrata na parking. Stajao je na ulazu pizzerije i pohlepno disao zrak u kojem se osjećao prvi dašak vlažne južine. Osvrne se i ugleda Želu, koji ga je pratio i stajao korak iza njega.

- Dobit će deset godina, barem.
- Jer je Dusporu ispeka lice? – upita Prgin.
- Pokušaj ubojstva. Naručenog, za mafiju.
- Tko ga je naručio?
- Nitko. Ti.

Prgin se okrene. Pokušao se nasmijati, ali mu se lice samo nemušto nakrivi.

- Oćete tako i na sudu reć?
- Nitko nam ne bi virova. Ali tebi bi.
- Ti si lud.
- Reka si da nisi samo ti kriv, da im se oćeš osvetit. Eto, sad možeš. Reci sve, reci šta je bilo onaj dan u VIP sobi.
- Najebat ću. A vama je sve isto.
- Nama je to sva razlika na svijetu. Nema mafije, samo pijani ludaši, navijači, delikvencija, znaš kako sud gleda na to.
- Najebat ću.
- Ti ne. Ja ću. Zatvorit će me, šta ovako ne bi. Tebi je isto.

Ali nije bilo isto, Prgin je to znao. Kad bi učinio što neznanac traži, odao bi Duspora i Vuškovića. Skinuo bi koprenu s bijele nevinosti Kluba. Mediji bi pobješnjeli, Nogometni Savez bi se zaklimao, liga zatresla, vukli bi se politički repovi. Za to ga uopće nije bilo briga. Ali, u onoj je sobi sjedio Zvone. Za to ga je bilo briga.

- Zapamti: deset godina.

Prgin se okrene: - Žao mi je, nisam ja kriv. Ne mogu.

Nije mogao. Kad bi učinio što neznamac očekuje, spis bi dospio do suda. Savez bi ga suspendirao zbog lažiranja, a sud osudio. Doznali bi roditelji Nevenke Balan. Amsterdam bi naravno propao. Izgubio bi Helenu za sve te godine, ako bi je kad se vrati i zatekao živu. Izgubio bi nogomet.

- Drže te s nečim gadnim, a?

- Najgadnijim.

Žele je nakratko šutio, kao da smišlja uvjerljiviji argument.

- A mi? - reče na koncu.

Prgin ne odgovori ništa. Gledao je pred sebe, u parkirane automobile i more koje se mreškalo od juga.

- A mi? Šta će bit s nama? - ponovi Žele.

- Ne mogu i gotovo.

Nije mogao, to je bila nesporna i konačna istina. Rekao je neke stvari. Riječi su pale na tlo i iz njih su nikle posljedice. Riječi imaju to nezgodno svojstvo da rađaju stvari, a te stvari mogu biti opake i otrovne. Prgin je to znao, a znao je i to kako jezik može biti pogan mišić. Ali se otresao iskušenja.

Okrene se i uđe u *Olympiju*. Žele krene za njim i zastane u podnožju stepeništa. Pratio ga je pogledom sve dok Prgin nije ušao u hodnik, pa u trofejnu sobu. Prgin ga je s vrha skala još jednom pogledao, kako stoji u podnožju, mrk i pravedan poput samuraja. Pomisli kako se razilaze baš kao neki ljubavni par nakon kratke afere, *one night stand*a zalivenog *stockom*,

vlahovcem i krvlju.

Vratio se u trofejnu sobu. Uočio je Vuškovića: razgovarao je s Nizozemcem, a obojica su odavali dojam da se izvrsno provode. Potom primijeti Helenu koja je uznemireno kružila pogledom po dvorani. Pristupi joj i uhvati je pod ruku.

- Di si bija? - upita ona.

- S jednim navijačem.

Ona ga pažljivo promotri.

- Nešto nije u redu?

- Ne, šta bi bilo? - odgovori on. - Sve je sasvim u redu.

*

Bilo bi dobro da ga je taj sok od bazge mogao mimoići. Ali nije: stajao je pred njim, čaša zelene ljepljive tekućine, a od njega se očekivalo da ga podigne sa stolića i ispije do kraja. Tako je to kod Balanovih, kod njih piješ bazgu.

Mater Milka izgledala je mnogo krepkije nego prethodni put. Sjedila je u naslonjaču, svetački mirno, sva u crnini, sabrana. Zato se Marin Balan doimao mnogo krhkijim, ruševnijim nego za prvih posjeta. Stari se činio nekako smeten, oronuo, nekoncentriran, ustajao je i sjedao bez smisla zabavljen nekim konfuznim radnjama, donošenjem šećera ili vode, provjeravanjem je li pošta stigla, jesu li vrtna vratašca zatvorena. Bio je dakle od te vrste, pomisli Prgin, od onih koje gubitak hvata na kasno paljenje, ali onda kad počne, crv ruje dublje i razara gore.

- Popijte bazgu - reče Milka, a Prgin zaključi kako nema druge i lizne zelenkastu kašu.

- Tako su nam otišli, unuci - reče stari - ali to već znate. U Njemačku.

Nije znao, ali nije želio produbljivati temu.

- Znači, putujete.
- Da, našao sam posao, u Nizozemskoj.
- Niste opet na carini?
- Ne, naravno. Nešto drugo.
- Eto, šta ti je ova zemlja. Svi biže ča.

Sjedili su tako neko vrijeme nelagodno iščekujući tko će potaknuti konverzaciju. Onda se Milka dosjeti nečeg i trgne, kao da se probudila iz drijemeža: - Joj, trebamo vam nešto pokazati! Marine, a mi umalo zaboravili.

Stari Marin kao da je jedva čekao povod da se opet ustane. Skočio je kao na opruzi, dovukao se do kredence, uzeo s nje nekakvo dopisnicu i pružio je Prginu.

Razglednica Hvara, jedna od onih kičastih, s palmama i ovalno uokvirenim fotografijama, bila je upućena pokojnoj Nevenki. Bila je to od one vrste razglednica kakve šalju grupe s izleta, s jednom rečenicom pozdrava i hrpom nažvrljanih potpisa znanaca i neznanaca. Potpisi su bili tu, nakošeni, čitki, nečitki i svakojaki, sve neke Gordane, Zvonimiri, Seke i Mirande. Prgin se zapita bi li te ljude trebao poznavati.

- Jeste i vi bili s njima? - upita Milka.

Znači, trebao bih, pomisli Prgin. - Ne, nisam. Ali znam ih, kolege, kako ne...

- Našli smo tu kartolinu nekidan. Ispala iz vreće s njenim stvarima. Poslali su joj je u bolnicu, dan dva prije nego je umrla.

Prgin nije odmah shvatio. Trebalo je nekoliko sekundi da sadržaj Milkine rečenice doista dođe do njegova mozga i u njemu podigne uzbunu. Zacrveni se i progovori, grozničavo razmišljajući, kako ne bi sebe sama pritjerao u kut kao lovinu.

- Bolnicu?
- Da - odgovori Milka prostodušno.

- Nisam znao da je došla do bolnice... - reče Prgin.
- Kako to mislite?
- Mislim, da je umrla u bolnici...
- A nego di, Bože dragi. Đava odnio i bolnicu. Ušla je u nju zdrava zdravcata, kažu, lakši operativni zahvat, slijepo crijevo. I onda najedamput. Kažu oni - sepsa.

Prgin je sjedio u fotelji, gledao malo u Milku, malo u starog koji je uz kredencu nešto petljao s bocom orahovice.

- Prokleti oni i njihova sepsa, da bar nikad nije ušla tamo i dala im se u ruke - reče stara, ali tako kao da razgovara sama sa sobom. Prgin ne odgovori ništa.
- Takvo vam je vreme došlo. Uđeš tamo, u bolnicu, i gotov si, pozdravi se - nastavi Milka promatrajući neku neodređenu točku iza njegovih leđa.
- Staro, mlado, isto ti dođe. Uđeš, i gotovo - reče starac.
- Žena mi je bolesna - najednom bubne Prgin, a da nije znao zašto.

Starci su načas zašutjeli. To je bio smjer razgovora koji nisu očekivali.

- Šta joj je? - upita Milka.
- Rak.
- O, Bože.

Trebalo je to izreći, pomisli Prgin. Sad kad je to učinio, odjednom se osjeti lakim, kao da mu je neko uklonio težinu koja mu se zavukla u pluća i ždrijelo kao magla. Samo rekneš, i stvari odu u zrak, baš kao glas.

- O, Bože. Mlada žena, a rak.

- Sad je dobro.

- O, Bože.

Prgin ustane. - Moram ići - reče, a Milka klimne glavom s razumijevanjem.

Krenuo je k izlazu, a za njim i starci. Milka mu priđe, objuči ga rukama, zagrlj i utisne laki poljubac u čelo. Plakala je. A i on je poželio plakati, oplakati sve uokolo, Milkinu kći neznanku, sebe, Heleninu dojku, neznanca koji zbog njega čami u zatvoru, finale kupa i crvenu kosu biciklistice. Bilo je to tako čudno. Ovi mu ljudi nisu bili ništa, njihovo dijete nije ni poznao ni ubio. A opet, to su mogli biti oni, biciklistica je mogla biti njihova kći, mogla je biti njegova žrtva, baš kao i onaj tip koji čami u istražnom zatvoru. Svatko svakom može biti krvnik, protivnik, saveznik i dobročinitelj, samo ako se karte tako slože.

Kad je izišao iz kuće Balanovih, suton je zapadao nad Drvenikom i puntom Planka, zapad se crvenio, a maestral je oplahnuo večer laganom svježinom. Prgin je stajao ispred kuće broj devet, protrljao oči koje su mu se navlažile kao glupanu i halapljivo disao zrak kao da je upravo izronio iz mora. Morao je telefonirati, čim prije.

Sjeo je u auto, izveo se iz mjesta i parkirao. Zgrabi mobitel i u memoriji potraži Zvonkov broj. Slušalicu je podiglo neko dijete i odložilo je po strani.

Pola minute je slušao direktni prijenos Zvonkove obiteljske razmirice i nečijeg bolnog zapomaganja, a onda Zvonko napokon dohvati slušalicu.

- Kako se zvala?

- Tko? - odgovori Zvonko.

- Znaš tko. Poginula.

- Ona koju si...?
- E, ona koju sam... - prekine ga Prgin. Nije htio čuti taj glagol, ne opet.
- Zašto je to važno?
- Važno je zato šta je nema. Pratija sam osmrtnice, od prvog dana. Nema je, kao da ne postoji.
- Bilo bi ti bolje da zaboraviš na sve to. Vidiš šta se s Dusporom dogodilo.
- Kako se zvala?
- Ne zovi me više.
- Zvonko...
- Čuješ li? Neću završit ka Duspor.
- Moram znat! Moram znat kako se zvala.
- Čuo si. Ne zovi me više. Nikad - reče Zvonko i bez pozdrava zaklopi telefon.

Prgin je nekoliko sekundi slušao muk, a onda nazvao opet. Broj je bio zauzet, pa opet zauzet.

Na informacijama je doznao Zvonkov mobitel. Pozvao ga je, ali mu je neutralni alt s druge strane obznanio da je pretplatnik privremeno nedostupan.

Sjeo je u auto, položio tjeme na naslon i zaklopio oči. Kad je zažmirio, činilo mu se da se svijet iza kapaka ljulja, onako kao kad si pijan ili kad spavaš na luftiću.

Svatko svakom može biti ubojica ili dobročinitelj, samo ako se karte slože, pomisli. Sad je to razumio.

Otvorio je oči i startao motor. Stvari su mu se napokon sklopile, a peklo ga je samo to što su mu jasne postale posljednjem, posve slučajno i prokleta prekasno.

9: ZVONKO

Večer se primicala.

Išarana i izgovnjena golubljim izmetom, brončana poprsja mlađahnih heroja trpeljivo su tonula u mrak. U sjenovitom je parku postajalo svježije. Prgin protrlja ruke i pod leđa podmetne novine: klupa je bila sad već neugodno vlažna.

Strpljivo je promatrao ulaz u postaju. Kroz otvorene prozore upravo se čula špica TV Dnevnika kad je Zvonko izišao iz zgrade. Bio je odjeven u civilnu robu, nemarno obrijan i očito premoren. Prgin istog trena ustane s klupe i krene za njim.

Zvonko se nije uputio prema parkiranom automobilu, nego k centru. Trgovine su još radile, gužva je bila prevelika, a to Prginu nije išlo na ruku. Namjeravao je pratiti Zvonka nezamijećen, a potom stupiti u akciju. Ono što je naumio učiniti će kad se Zvonko nađe na osami.

Skriven gomilom, Prgin je promatrao najneviniji obiteljski šoping. U *Sve po 8* franšizi Zvonko je kupio rasklopnu dasku za peglanje i plastičnog *Spidermana*. Potom je u *Mikačiću* na grame kupio električarske čavle koje mu je trgovac spakirao u fišek od pak-papira. Na koncu je na kiosku kupio baterije, enigmatski časopis i cigarete. Ljudi kao Zvonko dnevne novine pročitaju u uredu, a hranu ne kupuju, to u njihovim domovima čine žene.

Policajac se s vrećicom i daskom pod rukom zaputio natrag, k postaji i svom krem *stojadinu* parkiranom u blizini. Prgin krene za njim. Kako su ušli u uske kalette Lučca, prolaznici su se prorijedili. Zvonko je hodao pravcem koji je Prgin očekivao, a onda najednom skrenuo u jednu pobočnu kaletu, usku i jedva osvijetljenu. Prgin pođe za njim. Već je zamakao u uličicu kad se dosjetio da je ta kaleta slijepa, a to je značilo da se uhvatio u klopku.

Istog trena osjeti tupi i hladni pritisak u dnu leđa. Nije se trebao osvrnuti da bi znao da mu križa pritišće policijski pištolj.

- Uočio si me, znači - reče.

- Valjda sam ja nekakav policajac - odgovori Zvonko i pištolj uvuče pod baloner. - Hodaj ispred mene i ne radi pizdarije.

Nastavili su u smjeru kojim su hodali prije. Nakon par minuta stigli su do Zvonkovog auta. - Uđi - reče policajac, i otvori stražnja vrata. Prgin sjedne, a Zvonko mu lisicama veže ruke i posjedne ga na sjedište. Potom uđe i upali auto.

Stojadin je startao s mukom. Motor je neumjereno bučio, a na prvoj uzbrdici Prgin primijeti da *stojka* jedva vuče. Zvonko je neko vrijeme vozio prema predgrađima, a onda skrene k moru. Odvezao je auto na jedan od onih blatnih, nasutih poluotoka koji su nastajali tako što se građevinska šteta bacala u more. Izbjegao je blatne lokve preostale od kiša, zaustavio vozilo uz samo more i ugasio motor.

- Dakle, šta ti sebi umišljaš da radiš? - reče Zvonko, izvadi pištolj i okrene se prema uzniku na stražnjem sjedištu.

- Prevario si me.

- Ti nisi normalan. Jel' vidiš šta se u ovom gradu događa? Vidiš li šta su učinili Dusporu? Oćeš da svi najebemo?

- Prevario si me.

- Čovječe, igraš se s vatrom. Druge su tu igre, nemaš ti pojma koje.

Prgin tada stisne pesnice, podigne okovane šake uvis i vezanim rukama raspali Zvonka po tjemenu. Zaljuljan udarcem, Zvonko ispusti pištolj iz ruke. Prgin ga zgrabi i uperi prema policajcu, držeći obje ruke na dršci.

- Jesi mi i ti neki policajac - reče.

- Misliš?

- Razoruža te vezani civil.

- Misliš? – ponovi Zvonko. Tada posegne rukom prema Prginu i strelovito zgrabi pištolj za cijev. Povuče ga k sebi i iščupa iz Prginovih šaka.

- Bija je zakočen – reče Zvonko i pištolj spremi pod kabanicu. – Baš si idiot ako misliš da bi otkočenim pištoljem ovako mava.

- Prgin ne odgovori ništa. Šutjeli su tako neko vrijeme.

- Okej – reče policajac i opet se okrene prema njemu. – Ajmo iz početka. Ti si ovdje jer bi tija neke odgovore, je li tako?

- Tako je.

- Dobro. Prvo pitanje je očito – *tko*? Je li istina?

- Istina.

- Odgovor je: nitko. Nikoga nisi zgazija.

- Tko je bila ženska na biciklu?

- Neka tinejdžerka, vraćala se iz hotelskog diska. Oborija ju je kotač od *Chryslera* nakon šta si se zalipija u stablo. Utukla je laktove i razrezala lice na staklu. Nije ništa prijavila, molila je da je brišemo iz izvješća, jer je bila pijana ka majka. U najmanju ruku pijana, a moglo bi bit i štagod drugo.

- Čija je bila smrtovnica?

- Ničija. Nije bilo smrtovnice. Nisi pažljivo gleda.

- Onaj drugi izvještaj, o nesreći na drugom mjestu?

- Ta se nesreća dogodila. Sve se poklopilo. Priznaj, takvoj prilici nismo mogli odoliti.

Prgin je gledao pred sebe, u olovne valove koje je južina bacalo o obalu, u blatni rt zaprljan čikovima i kondomima. Ma kako se osjećao glupo, bilo mu je lakše. Bilo mu je lakše što čuje da nikog nije zgazio ni ubio. I zato što je doznao da je žrtva kolosalnog spleta okolnosti, a ne samo glupe, rutinske laži.

- Dobro, to je pitanje jedan - reče Zvonko - pitanje dva je vjerojatno: *zašto?* Jel' tako? Zanima te šta smo dobili, milijune, provizije? - Zvonko opet upali auto i pokrene ga u rikverc prema kopnu. - E, sad ćeš vidit zašto. Strpi se i vidit ćeš.

Vratili su se na cestu i uputili prema gradu. Kod stanice tehničkog pregleda vozila Zvonko skrene u prolaz između pumpne stanice i autobusne garaže. *Stojadin* je jedva povukao na uzbrdici prema Brdima. Na drugom križanju policajac skrene i zaustavi auto pred nekom zgradom. Bila je to višekatnica, već podosta oguljena, na osami usred blatne poljane koja je šleperima služila za provizorni parking. Kad su izašli iz auta, počelo je kišiti.

- Sad ćeš vidit zašto - reče opet Zvonko, ugura Prgina u lift i pritisne dugme za jedanaesti kat. Prgin se osvrne po kabini lifta: bila je kakvu je i očekivao, musava, urešena razbijenim ogledalom i shematskih crtežima kuraca i pički.

Kad su stigli na kat, Zvonko ga povede prema vratima jednog od stanova. Izvadi ključić iz džepa i oslobodi mu ruke. - Molim te, lijepo se ponašaj - reče, i otključa kućna vrata.

Ušli su u nevelik i neugledan stan. Zvonko je odložio kabanicu i dasku za peglanje u uski hodnik. Viknuo je „Bog“ i otvorio vrata dnevne sobe. Zapravo, jedine sobe.

Jer bilo je očito da u tom prostoru svi spavaju. Lođa s pogledom na parkiralište bila je zagrađena prema van staklom i obložena tapisonom. U njoj je ležao rasklopni kauč koji ju je zauzimao u cijelosti. Kauč je bio razvučen u bračni krevet i nemarno rasporemljen nakon poslijepodnevnog odmora.

U samoj su sobi očito spavala djeca. Jednu njezinu stranu zauzimali su kreveti na kat, tri

ležaja koja su Prgina podsjetili na patuljke iz *Snjeguljice*.

Bio je to mali prostor za puno ljudi. Troje se djece igralo na tepihu plastičnim figuricama superheroja. Bila su to tri muškića bliske dobi, živahna i dobro odjevena. Vidio si da se u ovoj kući svaka lipa troši na djecu.

- Ane, doveja sam prijatelja - reče policajac, uruči jednom od malaca *Spidermana* i pokaže Prginu stolicu. Prgin nevoljko sjedne, a supruga iziđe iz kuhinjske niše zastrte zavjesom. Donijela je na stol travaricu i dvije čašice, bez pitanja i dvoumljenja, baš kao trenirani pas.

- Ovo je Vlado - reče Zvonko. - Ana.

Pružili su jedan drugome ruke. Ana je nekad morala izgledati dobro, ali sad više ne. Trajna joj je bila zapuštena, lice naborano od umora. Bila je opasana pregačom, a sa štednjaka je dobro mirisao kupus na mrsno. Kuha za sutra, znači radi - pomisli Prgin.

- Momci, vidite li vi tko je došao? - upita Zvonko i lupne dlanom o koljeno. Tri glavice, crnokose kao i otac, tek su tada obratile pažnju na neznanca. - Vidite tko je ovo? - reče Zvonko. - Prgin!

Dječaci su se najednom uozbiljili kao u crkvi i stali proučavati gosta.

- Prgin, igrač, znate ga! - ponovi Zvonko pun entuzijazma. Prgin se zacrvni.

U ovoj se kući nogomet štovao, pomisli. To si mogao odmah vidjeti: imali su svježi klupski kalendar, na kuhinjskom zidu visila je fotografija slavne postave iz 1974., a u predsoblju crveni i plavi šal. Kad su se dječaci ustali vidio je da jedan od njih nosi dres državne vrste s brojem 11 i imenom „Bokšić“. Gledali su ga pobožno, a onda se jedan od njih ohrabri i priđe. Stali su ga pipati kao da je sadrena Gospa koje liječi.

- Pustite ga - reče tada Zvonko i otpije gutljaj trave. - Dođi za mnom - reče potom Prginu, a onda se obrati supruzi: - Ane, ić' ćemo sad u sobu, Vlado je htio vidit Božu.

Ane suprugu odgovori tek kratkim pogledom punim čuđenja.

Prgin se pitao tko je to Božo i po čemu ga je to on želio vidjeti. Zvonko ustane i rastvori vrata za koja je Prgin dotad mislio da vode u nužnik. Za Zvonkom je ušao u susjednu sobu.

Stan ipak nije bio tako mali. Vrata su vodila u drugu sobu, veću od prve. Ušli su u nju. Zakrivao ju je polumrak, jer su šture bile zatvorene. Mirisala je onako kako mirišu sobe u kojima je bolesnik: na kamfor, kiseli čaj i znoj. Zvonko priđe prozoru i pusti svjetlo u sobu. Prgin ugleda bolesnika opruženog na krevetu.

- Ovo je moj brat Bože - reče Zvonko - sjedni tu do njega, vratit ću se.

Bolesnik je bio visok i zastrašujuće mršav. Ležao je nepomično na leđima, kako leže uzeti ljudi. Imao je neurednu sijedu kosu i neobrijane sjedine po bradi i licu. Disao je teško i hropćući, a iz usta mu je klizila kap pjenaste sline. Činio se beskrajno star, ali Prgin je znao da izgled kod bolesnika vara.

Gledao je Prgina pogledom koji ga je plašio: prodornim, bolnim, a opet nekako optužujućim.

Čitava je soba bila okupirana bolesnikom i njegovim potrebama. Iz ormara je u posvemašnjem neredu ispadala odjeća. U kutu su oslonjena stajala invalidska kolica, uz krevet guska i nosila. Na obje strane velikog bračnog kreveta nalazili su se noćni ormarići zatrpani lijekovima, sirupima, zavojima, bočicama rivanola, hidrogena i različitih sirupa. Pokraj vrata ležao je paket pelena za inkontinenciju, a povrh njega škatuljica sa sterilnim iglama i smotak kompresa.

Ovaj je čovjek bio uzet, teško bolestan i to vjerojatno jako dugo, pomisli Prgin. Sjedio je na stolici uz krevet i silno želio da se Zvonko što prije vrati. Bolesnik ga je cijelo to vrijeme netremice gledao.

- Mogu nešto učiniti? - upita Prgin.

Bolesnik ne odgovori ništa. Vjerojatno i nije mogao govoriti. Ali, nije skidao pogled s Prgina: gledao ga je uporno i strogo, kao da ga zbog nečeg krivi. Bio je to pogled koji kao da je

dolazio iz bunara, iz neke druge sfere koju Prgin ne poznaje i možda nikad neće upoznati, iz neke nove dimenzije boli i straha. Prgin skloni glavu: nije više mogao izdržati te oči.

- To je moj brat Bože - reče Zvonko i položi s leđa ruku Prginu na rame. Ušuljao se u sobu tiho da ga nije ni čuo. - Bože je ovakav dvanaest godina. Moždani udar. Stariji je od mene tri godine.

Starac kojeg je Prgin izbjegavao pogledati bio je samo tri godine stariji od Zvonka. Znači, mogao je imati četrdeset, četrdeset pet godina. Činilo se da ima sedamdeset.

- Dvanaest godina je u ovoj sobi, nije izaša iz nje, reka ni riči. Ane i ja se brinemo o njemu, a patronažna mu sestra dođe dat injekcije utorkom i petkom. Ane radi samo četiri sata, pa se snađemo. Sad će brzo devet, morat ćemo ga uskoro minjat, zato vonja na pišotu.

Prgin je to pokušavao zamisliti. Pokušao je zamisliti Anu koja je pred dvanaest godina bila mlada i vjerojatno zgodna, zarobljenu desetljeće i pol u ovom staniću, sa neznancem koji ne ustaje, ne govori, kojem na usta izlazi bijela slina i koji leži na sloju bolnog dekubitusa. Pokušavao je zamisliti kako očima komunicira s čovjekom o čijoj je prošlosti znala vjerojatno malo, a čija se budućnost svodila na mučni, neuzbudljivi, jednolični trak vremena koji će se u jednom času na svačije olakšanje prekinuti. Pokušavao ju je zamisliti, mladu, bez godišnjih odmora, putovanja, bez vlastite sobe u kojoj bi na miru listala *Gloriju*, bez ložnice u kojoj bi se kao mladi par naprosto pojebali. Pokušavao je zamisliti što ovaj ležeći čovjek predstavlja u glavi one trojice švrca tamo u sobi - milog rođaka, komad pokućstva koji ne zamjećuješ, ili strašnog krampusa kojeg se bojiš, kojeg sanjaš noću i u čiju sobu ulaziš krišom, puzeći, u strahu da te ne ugleda i presječe onim svojim strašnim pogledom grabežljive ptice? Morao je to biti strašan život, a nekako mu se najgorim činilo to što se nisi smio žaliti: tko pored ovog čovjeka koji ovdje leži ima pravo na žalopojke?

- Duspor nam je ponudio dvadeset somova svakom, meni i Vuškoviću, da te skuvamo i isporučimo - reče Zvonko i sjedne uz rub kreveta. - Duspor je tija da te otvoreno ucijenimo, ja sam reka: ajmo ga dobit na frendovsku priču, na lojalnost. Činilo mi se da si tvrdoglav tip, ali da si fer prema ljudima. To se pokazalo točno.

Bolesnik sad više nije gledao Prgina, nego Zvonka. Nije ga gledao onako kako gledaš brata,

nego nepovjerljivo i plašljivo.

- Bože i mi ovako već dvanaest godina. Ovo nam je stan šta smo naslijedili od oca. On ima stanarsko pravo, niko osim nas nije se o njemu ima brinit, pa smo uselili. I tako do danas.

Nepokretni čovjek najednom se uzbuni. Počeo je istezati vrat kao da se želi pomaknuti, a disao je dublje. - Mir, Bože, mir - reče Zvonko kao da primiruje konja, a onda nastavi:

- Za dvadeset somova ja mogu početi novi život - reče. - Bit će dosta za platiti mito u staračkom domu, da uzmu Božu na odjel za nepokretne. Platija bi s tim prvu godinu unaprijed, ostalo bi se pokrilo iz njegove penzije.

Božo istog trena počne hroptati, podboden i uzburan, kao da prvi put čuje što je Zvonko naumio, i kao da ga je to prestravilo. Stenjao je nekoliko časaka, a onda se umirio. Prgin pomisli kako je sve to svirepo, kako o takvim stvarima ne govoriš hladno i okrutno pred čovjekom kojeg se tiču i koji ih posve razumije. Ali Zvonko se nije obazirao na ležećeg čovjeka.

- Za ostalu lovu pripiturat ćemo ovu sobu i kuhinju, a djecu preseliti ovdje, da im bude udobno, na široko. Zagradićemo lođu zidom, da imamo malo privatnosti. I kupit na rate *Marutija*, onog malog Indijca. *Stojadin* se već raspada. Oćeš da se vratimo tamo, u sobu?

Prgin klimne glavom. Obojica iziđu iz sobe, a Zvonko za njima zatvori vrata. Bože je ostao sam u spavaćoj sobi, u polutama i mirisu kamfora.

- Moram ići - reče Prgin, a dječaci ga istog trena okruže i počnu navlačiti. Pronašli su tri kolor fotografije Prgina u dresu i rukavicama, iz sportskih revija. Htjeli su da im se potpiše, a Prgin to i učini. Potom se odjene, stisne Ani ruku i krene k izlazu. - Ispratit ću te - reče Zvonko i pođe k liftu.

Dok su čekali dizalo, Prgin ga pogleda. Izgledao je kao čovjek koji vjeruje u sutra, koji zida rukama bolji život.

- Znači, da nisam pustija onaj gol - reče Prgin - Bože ne bi dobija dom, a tvoja dica sobu?

- Tako je.

A što bi bilo da sam pristao na barmenov zahtjev, da sam svjedočio, pomisli Prgin. Bože bi

ostao gdje jest, Zvonkova djeca isto, a policajac bi ostao bez posla, iskaznice, vjerojatno i slobode. Sjeti se Ane u pregači, kupusa na mrsno i njezinog umornog pogleda: na što bi tek tada njen život sličio?

- Pitao bi te još jednu stvar - reče najednom Prgin.

- Reci.

- A šta bi bilo da su te našli ovi šta su uredili Duspore? Šta bi bilo da su išli dalje, na vas i na Vuškovića?

Zvonko se naceri. - Ne budi smišan.

- Zašto?

- Ko je da je to učinija, napravija je na Vuškoviću korist. Duspore mu je kešira novac za kampanju i ucjenjiva ga je uslugama. Zato je i sidija tamo oni dan. Nema nikog sretnijeg od njega šta je Duspore izgorija. Iskreno, mislim da je on to i naručio.

- Misliš?

- Sto posto - reče Zvonko, a dizalo se u taj čas pojavi.

Nisu se pozdravili. Prgin je ušao u lift i pritisnuo tipku za prizemlje. Lutao je pogledom po zidovima dizala, proučavao stilizirane pičke načičkane radijalnim, ravnim dlakama. Izgledale su kao drevni hijeroglifi ili filigranski zlatni zraci koji se kružno šire oko monstrance u crkvi.

Najednom se sjeti Helene.

Što bi bilo da je ono biće u krevetu ona? Bi li se nakon tolikih godina i on prema njoj ponašao kao prema neživoj stvari, nečem što naprosto tu stoji i smeta?

Zaokupljen time izišao je iz stubišta i ustanovio da vani već svojski pljušti. Zaputio se preko gnjecavog i raskvašenog polja razmišljajući gdje je autobusna stanica i gdje bi se uokolo mogao pronaći taksij, suho i toplo limeno skrovište koje će mirisati po čarobnom drvcu i presvlaci za siceve.

10: AMSTERDAM

Žele je u četvrt do šest lokalnim autobusom stigao u zračnu luku, baš kao svakog jutra. Prošao je kao i svakog jutra prečicom preko parkirališta, šiban oštrim sjevercem koji ga je trgnuo iz jutarnje pospanosti. Svitao je burni zimski dan.

U aerodromski servis ušao je kroz široku portu ograđenu žicom, a čuvar mu je samo klimnuo glavom iz kućice. Žele je timbrao kartelu na ulazu, u garderobi svukao civilnu robu, bacio je u limeni ormarić i odjenuo kombinezon sa siluetom aviona. Potom je otišao u čajnu kuhinju na prvu jutarnju kavu.

Tamo ga je svakog jutra čekao isti prizor. Stariji radnici, vatrogasci, vozači i fizikalci, okupili bi se oko štednjaka kao oko tabernakula za neki sveti obred. Grijalica na spiralu ugodno bi grijala, sa štednjaka bi se čulo ohrabrujuće klokotanje, a na ugašenoj ploči stajao bi lončić guste, ljepljive turske kave sa skramom na vrhu. Netko bi od radnika svima pošteno podijelio ukusnu pjenu, potom uvijek vodnjikavu kavu, a na koncu i neželjeni talog. Pili bi crnu masnu tekućinu i grijali kosti prije nego što tijela izlože siječanjskoj buri.

Bio je četvrtak, neobično hladan za jadransku zimu. Prvi let za Zagreb trebali su kipati u pet do osam, potom ih je čekao redoviti raspored i još k tomu čarter za Skandinaviju. Dan će biti dug, zato ga je trebalo početi u dobroj volji. Srednjovječni, trbušasti ljudi stajali su oko rešoa, svaki sa svojom limenom šalicom, i drobili bez kraja i konca: o vladi i opoziciji, o lupežu direktoru, a najviše o nogometu.

- Na, drži, topla je - reče mu Čatlak i gurne u ruku vrući limeni pot. Čatlak mu je, barem ovdje na aerodromu, bio poput zamjenskog oca. Golem i pretio, izgledao je i dalje kao da će ubrzo imati infarkt.

Pričali su o nogometu. Uz štednjak su ležale zgužvane *Sportske novosti* s posebnim prilogom o proljetnoj prvenstvenoj sezoni. Ljudi u narančastom izvukli su raspored iz novina i objesili ga o zid. Potom su začeli žučljivu svađu o izgledima Kluba u nastavku prvenstva. Jedni su tvrdili da bez Prgina i trojice ostalih Klub neće ni u prva četiri, drugi da je pomlađena momčad ipak dobar štof. Žele je u raspravi sudjelovao tek neodređenim mrmljanjem.

Odlučio je stajati po strani od nogometnih razgovora. U četiri mjeseca na aerodromu

postigao je da svi vjeruju kako ga nogomet baš ni najmanje ne zanima. Izmicao je razgovorima o kvalitetu suđenja i visini transfera. Nije nijednom otvorio *Sportske novosti*, a kad bi ga tkogod pitao je li gledao sinoćnju utakmicu na TV-u, škrtio bi potvrdio i na tome bi stalo.

Ali, sve je to bila laž. Lagao bi kad bi tvrdio da ga lopta i tribine više ne mame. Negdje duboko, ispod betonske ploče zdravog razuma, Žele bi tu i tamo osjetio isto ono staro ludilo, neki put i na najmanju pobudu: kad bi vidio klupsku naljepnicu na šoferšajbi, čuo huk navijača na kakvom satelitskom kanalu ili kad bi u brijačkoj radnji vidio uramljene postavbe Kluba iz pedesetih i sedamdesetih. Shvaćao je tada da bi i poslije svega još uvijek mogao biti onaj stari, da bi se mogao užgati na svaki gol, korner ili oštru rezanu dijagonalu.

Ove sezone ipak nijednom nije bio na placu. Nije zato žalio. Klubu je išlo osrednje. Iz eurokupa su ispali već u rujnu od nekih Rumunja. Mlada je momčad na početku sezone dobila par za redom što je izazvalo euforiju u gradu. A onda su se nagomilali remiji, dogodilo se nekoliko kikseva u gostima i Klub je polako tonuo k sredini tablice, tamo gdje je već navikao obitavati.

Početkom sezone stari se povezao s nekadašnjom ekipom i uplatio pretplatu za jeftina sjedeća mjesta na Istoku. Ponudio je pretplatu i Želi, ali je Žele odbio. Dok je još trajala ranorujanska euforija, Bašo ga je nagovarao da koji put zajedno odu na plac. Nije nijednom otišao. S vremena na vrijeme sjeo bi na krevet, otvorio kutiju navijačkih relikvija, gledao krupne očice na pletenom klupskom šalu i dlanom peglao originalni dres. Pucao ga je sentiš, ali nije otišao ni na jednu utakmicu. Nije, zato jer bez Frika to nije bilo isto.

A Frik nije mogao na utakmice, niti će dugo moći.

Vozili su se po praznoj cesti, taksist i njih troje. S obje strane asfaltne trake ležala su Kaštela, neugledna, dremljiva i obavijena tamom. Depresivni mrak rasijecala su tek ulična

svjetla na masivnim stupovima uz cestu, te poneka žarulja u kakvoj radničkoj kući gdje se ustaje rano. Prgin pogleda na sat: bilo je pet do šest. Do leta za Zagreb imali su napretek vremena.

Vozač taksija udarnički je zijevao ne zakrivajući usta i gledao u prazni asfaltni trak kojim su tek s vremena na vrijeme zamicali interkontinentalni šleperi, ili pokoji auto s mularijom što se vraća s provoda. Svladana pospanošću, Helena je kunjala u suvozačkom sjedištu. Prgin pogleda oca koji je sjedio do njega. Stari je gledao ravno naprijed, piljio u noć kao da je pomorac na gvardiji, i mislio neke svoje staračke misli.

U 7.55 za Zagreb, pa 11.32 za Schiphol Amsterdam – to je bio današnji program. Još jedan dan proveden u aseptičkim čekaonicama gdje puštaju Jarrea, gdje ljudi govore ispod glasa, diskretno zijevaju i čitaju učene novine na nježnom roto papiru. Kovčezi ovamo i onamo, tekuće vrpce i stjuardese koje donose narančadu – kad se sve zbroji, u holandskoj će kući biti sredinom poslijepodneva. Dan kao mnogi: pogotovo otkad u Split bježe sve češće.

Jer stari je kopnio. Njegov rovovski rat s Bogom pretvorio se zadnjih mjeseci u Blitzkrieg u kojem je Bog dobivao, kako on i običava. Stari se naočigled sušio, plućima je isticao rok trajnosti, pa su Helena i on željeli svaki mogući tren provesti s njim. Stari im u tom naumu nije išao na ruku: posjetio ih je u Amsterdamu čim su se doselili, ostao četiri dana, probao dimljene haringe za koje je priznao da su izvrsne, i otišao da se više nikad ne vrati. Ako hoćeš vidjeti papu, ne treba ti hvala Bogu više ići u Rim. Sa starim je drukčije: njega ideš vidjeti u Split.

– Evo nas – rekao je vozač i skrenuo na aerodromski parking, okićen palmama, bugenvilom i pitosforom. Helena se trgne. Prgin iz kaputa izvuče novčanik i KLM-ove karte da ih pripremi za check in. Kad su se iskricali na parking zapuhao je reful bure. „Hladno je“ pomisli i htjedne to reći, ali zaključio da je odveć ledeno da bi otvorio usta.

Frik više nije mogao na utakmice, niti će dugo moći.

Nije mogao zato jer je potkraj studenog nepravomoćno osuđen na šest godina zatvora zbog pokušaja ubojstva. Suđenje nije bilo kratko, jer u nas nikad nisu. Ali, nije bilo ni osobito dugo. Advokat je pokušao optužnicu preinačiti u nanošenje teške tjelesne ozljede, tužitelj je uzalud nastojao Frika navesti da milost kupi imenima nalogodavaca. Žele je otišao u sudnicu samo jednom, posljednjeg dana suđenja, kad se čitala presuda. Gledao je Frika kako sjedi među pravosudnim policajcima, mršaviji nego prije, ozbiljan i nekako odsutan. Tijekom čitanja nije se ni pomaknuo.

- Momci, ajmo punit Zagreb - reče Čatlak i posljednji put osloni dlanove na peć, baš kao da želi nešto topline ponijeti vani za pričuvu. Ogrnuo je narančastu jaknu i izišao na pistu, a za njim Žele i ostali. Sjeverac je bespoštedno brijao. Debeli *Airbus* nevino je ležao na pisti s razjapljenim otvorom za prtljagu. Žele puhne u ruke, zgrabi prvu torbu s pokretne trake i baci je na vagonet.

Kad je sudac izrekao presudu, Želi se činilo kao da je u dvorani pukla bomba. Želi, ali ne i drugima. Par novinara, tužitelj i odvjetnik indiferentno su se pokupili. Pravosudni su redari ustali vodeći pod ruku Frika koji je mirno izišao, ne gledajući ni lijevo ni desno. Frikov brat brzo se išuljao iz dvorane. Na licu mu je lebdio neki ubilački, opasan izraz, izraz čovjeka koji prisutnima pamti i snuje zlo. Frikova mater sjedila je u stražnjem redu i naprosto poklopila dlanovima lice. Žele joj je isprva mislio pristupiti, ali se bojao: nije pojma imao koliko starica zna. Jednostavno se iskrao iz sudnice, ušao u nužnik i oslonio se o umivaonik. Otvorio je vodu na najjače i dugo gledao vlastito lice koje je u zrcalu izgledalo podbuhlo i sivo.

- Oćeš bombon? - upita Prgin Helenu kad su ušli u putničku zgradu. Pružio joj je načeti paketić pepermint, a ona odbije. Starom takvo što nije ni nudio.

Helena se sjetno nasmiješi i obrati starom. - Eto, drugi put vas vidimo kod nas - rekla je, a Prgin pomisli kako je glupo da to govori kad zna da neće biti tako. Sopran iz zvučnika pozvao je putnike na letu OU 656 za Zagreb da se upute prema izlazu.

Prgin je čekirao kartu, provjerio prtljagu, na kiosku kupio sportske i obične novine. Potom se vratio u rep za policijsku kontrolu gdje su ga čekali stari i Helena. Putnika je bilo malo i rep se kretao brzo. Došlo je vrijeme za opraštanje.

Pogledao je starog koji je bio golem kao uvijek, neobrijan i u prestaroj dolami mornaričke boje. Pokatkad bi mu se činilo da se stari gubi, da mu na tren zgasne živost u pogledu, a umjesto nje bljesne staračka tupost. A onda bi taj tren prošao i stari bi opet bio kralj, kralj u zamrljanoj majici i otrcanoj dolami.

- Izvolite - rekao je policajac i pokazao im traku za ručnu prtljagu.

- Moramo ić - reče Prgin ocu.

Poljubili su se: stari ga je ogrebao čekinjastom bradom. Potom su se izgrlili stari i Helena.

Policajac je uzeo torbu s tekuće trake, otvorio patent i bezvoljno provjerio sadržaj. - Imate baterije? - pitao je. - Vokmen - reče Prgin, policajac klimne glavom i pokaže mu vratnice za detektiranje metala. - Metalne predmete molim ovdje - rekao je.

Stari ih oboje još jednom prouči kao da provjerava izgledaju li dolično. - Bog - reče potom, a njih dvoje uglas otpozdrave. Stari pogne glavu kao da mu je zbog nečeg neugodno, okrene se i kroz pokretna vrata otisne u noć.

- Ključeve, sat, mobitel ovdje - ponovi policajac i pokaže na detektor za metal. - Je li to opasno za trudnice? - upita Prgin, a Helena se nasmiješi i pokaže začetak trudnoćnog trbuha. Policajac se nasmije i rukom joj da znak neka slobodno prođe.

U međuvremenu je prošla i jesenska polusezona, a u Želinom životu nije bilo značajnih promjena. Jedina je promjena bila to što su se na novo stanje svi skupa maestralno navikli.

Još uvijek je punio zrakoplove. Knjižica mu se punila mjesecima staža, a starci su njegovu novu profesiju prihvatili kao realnost.

Doduše, stara je svojim muškarcima i dalje klimala prijekorno glavom iza leđa. Još uvijek bi se znalo dogoditi da subotom ujutro uz kavu razgovor počne rečenicom „Sinko, šta ti misliš od sebe?“. Ali, navikavala se, popuštala je.

Stari se još uvijek vrzmao između lučice, zjoga za balote i fotelje pred TV-om. Novost je bila što je počeo voditi knjigovodstvo za neke privatne trgovce. „Ipak nema bez ćate, stare škole“ likovao bi stari, upisivao sitnim lopužama saldo i skonto, a oni bi mu u džep tutnuli par stoja da pojača prijevremenu penziju. To je bila prva novost s njim u vezi: druga je bila da je opet počeo piti vino. Žele bi ujutro na naslonu fotelje opet nalazio čašu koja vonja na kiseli pošip. To je već sličilo na dom koji je poznavao kao svoj.

Frika je posjećivao često. Jednom u mjesec ili dva odlazio bi u zatvor, donio bi mu naranče, čokolade i takvih govornarija kakve se već ljudima donosi. Sjedili bi jedan drugome sučelice i šutjeli. U početku mu je to bila neugodno, poslije više ne: lijepo je kad imaš nekog s kim možeš tako dobro šutjeti.

Šestog srpnja nadolazećeg ljeta bio je prvi rok prijernih na brodogradnji. Žele je znao da će tog jutra biti tamo. Znao je i da o tome sve ovisi. Između smjena na aerodromskoj buri, očeve tjeskobe i Frikova zatvora shvatio je da je to najbolja šansa koju ima i koju će imati. Među svom tom braćom po plućima koja dišu prašinu i seru blokete oni s komadom papira, kurčevim *dr.* i *ing.*, imaju bar neke šanse: za ostale je ovaj svijet izgubljena utakmica, derbi začelja u sezoni koja se primiće kraju.

I Frik ga je podržao. Rekao mu je „ne jedi govna, upiši taj faks“. Rekao je „neće ti valjda Bašo nabijati komplekse cili život“. Malo mu je što Frik govorio u ovih nekoliko mjeseci otkad ga posjećuje iza rešetaka, ali to mu je smatrao za potrebnim reći. Slično mu je jednog jutra kazao i Čatlak. „Mali, mlad si. Nemoj ostat ovdje predugo“, rekao je i potom ga častio prženim kranjskim kobasicama u bifeu. Jeli su ih plastičnim vilicama, a na ubod su jezivo štrcale mast.

Prgin krišom pogleda Helenu. Gledao je zametak trbuščića koji se jedva nazirao ispod

klasične suknje. Zamišljao je mjesece koji nadolaze, kad će to isto tijelo postati nalik velikoj opni spremnoj da svaki čas prsne. Uživat će u tom prizoru, u njenom tijelu ovalnom i širokom kao brod.

Osam će mjeseci gledati kako Helenino tijelo bubri ispod majica, košulja, haljina i pupluna. Neko novo meso rasti će tamo unutra. A Prgin je često mislio o onom drugom komadu mesa, onom koji su liječnici skalpelom otrgnuli s Helene, bolničari spalili, a krv potom saprali u kanalizaciju. Mislio je o tome kako život čudno vraća, uzima i nadoknađuje, daje golove iz kontranapada, baš kao što i u nogometu obično padaju. Još jučer ležao je na asfaltu, u lokvi koju je sam ispovraćao, i gledao u cipele ljudi koji su s njim mogli učiniti što ih je volja.

Mislio je da će se sve zaljuljati i pasti, ali nije palo. Bio je sretan čovjek.

- Evo, puštaju nas - reče Helena i lagano ga dodirne rukom. Prgin se prene i pogleda pred sebe. Stjuardesa je komunicirala s nekim preko ručnog predajnika, a izraz lica bio joj je takav kao da zapovijeda svegalaktičkom flotom. Na koncu je isključila predajnik, otvorila vrata i pustila ih na pistu. Uputili su se preko betonske plohe k zrakoplovu koji je ležao otvorene utrobe. Ponovo je zapuhao oštar reful, pa Prgin obgrli Helenu oko ramena i protegne korak.

Bio je sretan čovjek. Ne zauvijek, to nije bio bjanko ček. Bio je sretan sada, u ovom času koji može trajati sat ili desetljeća. Prgin je to znao i učio se u tome uživati.

Često je o tome mislio posljednjih mjeseci. Takvog bi se mudrovanja pogotovo hvatao onda kad bi na Amsterdam pao rani sjevernjački mrak. Mostove, kanale i Kovnički toranj obavila bi večer, s Ijselmeera bi se čula glasna glazba, a Helena bi otišla u šoping u četvrt oko Nieuwekerka. Prgin bi tada stao uz prozor, promatrao turski fast-food preko puta, taksiste Surinamce kako se prepiru, i mislio o prošlosti.

Volio je taj prozor s pogledom na tursku zalogajnicu. Volio je i stan koji će ih večeras dočekati. Znao je da će isprva biti nezagrijan i nekako tuđ, ali samo toliko koliko im treba da se porinu pod topli tuš i kovčege isprazne na krevet. Potom će se zagrijati čašom prošeka, podvući se pod deke, radiator će toplo kloketati i ta će četiri sjeverna zida opet postati ono

što jesu, dom.

Prišli su avionu. Motori su se bučno ugrijavali. Radnici u narančastim kombinezonima gužvali su se oko vagona i trpali kovčege u zrakoplov. Jedan od njih načas podigne glavu, ali odmah svrati pogled natrag na posao kojim je bio zauzet. Prginu se na tren učinilo da taj lik poznaje. Pomislio je to samo načas, a onda tu pomisao otkloni kao nemoguću.

Čovjek kojeg je vidio sličio je na Želu.

- Ajmo zapalit duvan - reče Čatlak i sjedne na vagonet, a Žele učini isto. Kovčezi su se prorijedili, a potom prestali dotjecati. Kružna traka vijugala je prazna uz monoton šum. Prvu turu prtljage su ukrkali.

Stajali su tako neko vrijeme, a onda Čatlak ustane i drmne Želu u rame. Zgazio je čizmom ostatak cigarete i popeo se na traktor. „Evo nova tura, ajmo“ reče, a Žele zadigne ovratnik da se zaštiti od vjetra i zakorači na vagonet. Dok je ruksake i vreće trpao u *Airbusovo* grotlo krajem je oka opazio putnike koji su prilazili avionu.

Nisu ga zanimali. Jutarnjim za Zagreb ionako se vozi uvijek ista vrsta ljudi - političari, novinari i privredne vedete, svi predobro odjeveni za sedam sati ujutro, svi vidno neispavani.

Jedan ga je putnik ipak zaokupio. Hodao je povijen zbog vjetra kao i drugi, predobro odjeven kao i ostali. Pod rukom je vodio ženu. Žele je upravo kipao jedan golemi i tvrdi *samsonit* kad mu je spazio lice i prepoznao ga.

Doimao se uglađenije nego nekoć. Bio je drukčiji, upravo onako drukčiji kakvim čovjeka učini inozemstvo. Žele svrne glavu u drugom smjeru da im se pogledi ne bi susreli.

Čuo je da Prginu ide dobro. Iskreno, nije ga to zanimalo, ali ako radiš u zajedničkim službama i navraćaš u čajnu kuhinju onda takve stvari znaš. Nije bilo teorije da ti to promakne, jer su se uz kavu i grijalicu *Sportske novosti* pretresale od naslovnice do vijesti u sitnom slogu. Saznao je tako da Prgin brani odlično, da je *Feynoordu* jedne subote obranio penal i da će ga zvati u reprezentaciju jer se stari Pađen povlači. Sve je to letimice čuo i zabacio u neki sporedni zakutak moždane kore. Jer u njegovu životu Prgin više ništa nije značio, baš kao ni nogomet.

Prgin kojeg će on pamtit i jedan je drugi čovjek, koji ima malo veze s ovim koji hoda po pisti u toplom ogrtaču. Tog se Prgina sjećao odlično, baš kao da su jučer stajali oči u oči nakon zajedničkog pišanja. Taj je Prgin bio u govnama do guše kao i on. Bio je krivac-žrtva kao i on, kao i svi ljudi u ovoj posranoj zemlji gdje je svatko malo jedno, a malo drugo.

Sjetio se one večeri kad su taj drugi Prgin i on sjedili u separeu od crvene plastike. Sjećao se konobara koji je ključao tetris po tipkovnici, gorkastog *stocka* i žutih rotacijskih svjetala koja su mutno blještila kroz neopran izlog. Bila je to velika večer, večer kad su zajedno srkali žesticu u depresivnom lokalu, a vani se odvijao navijački smak svijeta koji je vonjao na garburu i sumpor. Onda mu se činilo da su isto, blizanci koje su rastavili na rođenju, pa je jedan postao prosjak, a drugi kraljević.

Ukratko, pričinjale su mu se gluposti.

Navečer nakon treninga Prgin bi se oslonio na prozor, otvorio stakla i pustio vlažni zrak da uđe u kuću i obgrli je. Promatrao bi drvene mostove, slušao buku iz pivnica na Leidesplaanu i mislio o prošlosti.

Mislio bi o danima kad su stari i on u bolnici posjećivali mater i lampu nad krevetom uvečer zasjenjivali maramom. Mislio bi o igranju u Metkoviću i o danima kad se bacao za loptom po žitkom drugoligaškom blatu. O čekaonici i Heleninim zračenjima. Mislio bi o privjesku s

obrisima dimnjaka koji mu je Žele pružio preko stola one večeri, baš kao da se ispričava.

Tada bi se, za takvih večeri, često sjetio Žele.

Sjetio bi ga se baš kao što bi se sjetio i svih drugih ljudi koje je ostavio za sobom na debelom i tužnom jugu. Mislio bi o njima: o onima koje je ranio i onima čije je ubode primio. Iznad svega bi mislio o ocu, neobrijanom, u dolami, kako odlazi u mrak. Mislio bi o Zvonku, svom neprijatelju kojeg je žalio. Mislio bi i o Malom koji je sad na Cipru, o neznancu kojeg je otpravio iza rešetaka i o nesretniku kojeg je one večeri upoznao u Zvonkovo spavaćoj sobi. Iz razloga koje nije sasvim razumio najviše bi ipak mislio o Želi.

Mislio bi o njemu i o svima njima, i u tom bi času pouzdano znao da tim ljudima pripada i da će im se vratiti.

- Žele, šta si sta? Dođi ovamo! - vikne Čatlak iza Želinih leđa. Žele se prene i opet prihvati posla.

AUTOROVA NAPOMENA

Ova se knjiga zbiva u mom gradu Splitu i vrti oko nogometnog kluba. Podsjećanje na jedan stvarni i slavni nogometni klub nameće se i neizbježno je.

Svi dijelovi knjige koje se tiču prošlosti Kluba i njegove bivše veličine točni su, temelje se na onom što znam i čega se sjećam.

Priča ove knjige, svi njeni likovi, prostori, te utakmice i situacije koje se tiču sadašnjice Kluba u potpunosti su fikcija.

Dijelovi knjige koji se tiču navijačke kulture temelje se na mojim sjećanjima, sjećanjima koja sam čuo i onima koja sam pročitao u monografiji *Torcida* Dražena Lalića. Zahvaljujem njenom autoru i onima koji su u njegov mikrofon ispriповijedali svoj život.

Jurica Pavičić

Rođen 1965. u Splitu. Diplomirao povijest i svjetsku književnost na Sveučilištu u Zagrebu. Od 1990. trajno živi u Splitu i radi kao filmski kritičar i kolumnist različitih novina (Slobodna Dalmacija, Vijenac, Zarez, Nedjeljna Dalmacija, Jutarnji list...). Godine 1992. nagrađen nacionalnom nagradom za filmsku kritiku Vladimir Vuković. Od 1994. piše u različitim novinama tjednu kolumnu Vijesti iz Liliputa u kojoj secira društvo, politiku i kulturu ratne i poslijeratne Hrvatske. Za tekstove iz te serije 1996. dobiva nagradu nacionalnog novinarskog društva Marija Jurić Zagorka, 2002. nagradu za doprinos novinarstvu Veselko Tenžera, 2007. nagradu Miljenko Smoje Slobodna Dalmacije, a 2014. nagradu Novinar godine u anketi Hrvatskog novinarskog društva. Za roman *Crvena voda* 2018. dobio je nagradu Ksaver Šandor Gjalski za najbolje prozno književno djelo u Hrvatskoj.

Kratke priče i eseji prevedeni su mu na engleski, njemački, ruski, talijanski i bugarski. Roman *Ovce od gipsa* preveden je na njemački u izdanju Nummer 8 iz Wetzlara. Švicarski časopis Facts proglasio je to izdanje trećom najboljom knjigom godine na njemačkom govornom području u kategoriji krimića i trilera. Po istom je romanu načinjen i film u režiji Vinka Brešana *Svjedoci* koji je uvršten u konkurenciju filmskog festivala u Berlinu, gdje je nagrađen i ekumenskom nagradom. Za scenarij tog filma 2003. nagrađen je Velikom zlatnom arenom za scenarij festivala u Puli. Godine 2000. u Hrvatskom narodnom kazalištu u Splitu praizvedena mu je drama *Trovačica* koja je prethodne godine osvojila nacionalnu nagradu za dramu Držić.

Objavio: *Ovce od gipsa* (roman, 1997); *Nedjeljni prijatelj* (roman, 2000); *Hrvatski fantastičari – jedna književna generacija* (2000); *Vijesti iz Liliputa* (eseji i kolumne, 2001); *Nachtbus nach Triest* (2001); *Minuta 88* (roman, 2002); *Split by Night* (eseji i kolumne, 2003); *Kuća njene majke* (roman, 2005); *Crvenkapica* (roman, 2006); *Patrola na cesti* (priče, 2008); *Postjugoslavenski film – stil i ideologija* (2011); *Nove vijesti iz Liliputa* (eseji i kolumne, 2011); *Patruglia sulla strada* (2012); *Brod u dvorištu* (priče, 2013); *Cappuccetto rosso* (roman, 2014); *Tabernakel* (izabrane pripovijetke, 2014); *Žena s drugog kata* (roman, 2015); *Helden* (izabrane pripovijetke, 2015); *Ein Tod für Ein Leben* (roman, 2017); *Klasici hrvatskog filma jugoslavenskog razdoblja* (2017); *Crvena voda* (roman, 2017); *Knjiga o jugu* (eseji, 2018); *Skupljač zmija* (izabrane priče, 2019) .

Biblioteka Online

knjiga 177

Jurica Pavičić

MINUTA 88

© 2020 Jurica Pavičić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2020

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Davor Ivankovac

Fotografija

StockSnap / Pixabay.com

Objavljeno

25. listopada 2020.

ISBN 978-953-345-809-0 (HTML)

ISBN 978-953-345-810-6 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-811-3 (PDF)

ISBN 978-953-345-812-0 (MOBI)

Prvo izdanje

V.B.Z., Zagreb, 2002.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture
Republike Hrvatske.**